

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

DENARNA IN BANČNA STATISTIKA V SLOVENIJI

Ljubljana, junij 2002

SNJEŽANA DEL FABRO DELEVIĆ

IZJAVA

Študentka Snježana Del Fabro Delević izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr.Ivana Ribnikarja in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 21.6.2002

Podpis:_____

KAZALO

1. UVOD	1
2. DENARNA IN BANČNA STATISTIKA IN MEDNARODNI STANDARDI.....	4
2.1. Denarna in bančna statistika v okviru makroekonomskih statistik	4
2.1.1. Osnovna načela, pomembna za konsistentnost sistema makroekonomskih statistik kot celote.....	6
2.1.2. Zgodovina pripravljanja makroekonomskih statistik	7
2.2. Kratek pregled osnovnih pojmov denarnega področja.....	8
2.3. Osnovni mednarodni metodološki standardi za področje denarnih in bančnih statistik ..	10
2.3.1. Rezident in nerezident.....	11
2.3.2. Sektorji	12
2.3.3. Finančni instrumenti	16
2.3.3.1. Finančna imetja, ki imajo protipostavko v obveznostih.....	17
2.3.3.2. Finančna imetja, ki nimajo protipostavke v obveznostih.....	20
2.3.3.3. Drugi finančni instrumenti	21
2.3.4. Vrednotenje podatkov v bilančnih shemah	21
2.4. Denar in denarni agregati.....	22
2.5. Bilančne sheme finančnih institucij po priročniku »Guide for Money and Banking Statistics« MDS	27
3. DENARNA IN BANČNA STATISTIKA V SLOVENIJI.....	30
3.1. Osnovni metodološki standardi, ki veljajo pri pripravi tabel slovenskih denarnih in bančnih statistik	31
3.1.1. Rezidenti in nerezident.....	31
3.1.2. Sektorji	32
3.1.2.1. Finančne družbe v Sloveniji	34
3.1.3. Finančni instrumenti	37
3.1.4. Vrednotenje podatkov v bilančnih shemah	37
3.2. Denar in denarni agregati - opredelitve za Slovenijo	38
3.3. Bilančne sheme slovenske denarne in bančne statistike.....	39
3.4. Poročanje in objavljanje podatkov slovenske denarne in bančne statistike	42
3.5. Statistični viri za pripravo tabel denarnih statistik	45

4. SKUPNE TOČKE IN RAZHAJANJA PRIPOROČIL MDS IN DOLOČIL UREDB ECB ZA PODROČJE DENARNIH IN BANČNIH STATISTIK - PRIMERJALNA ANALIZA KLJUČNIH ELEMENTOV..... 47

4.1. Kratka predstavitev novega proročnika MDS - »Monetary and Financial Statistics Manual«.....	47
4.2. Faze v razvoju EMU ter priročniki in predpisi, ki urejajo področje denarnih in bančnih statistik.....	49
4.3. Osnovni metodološki standardi.....	51
4.3.1. Rezident in nerezident.....	51
4.3.2. Sektorji	52
4.3.3. Finančni instrumenti	52
4.3.3.1. Stanja in tokovi finančnih imetij ter obveznosti	53
4.3.4. Vrednotenje podatkov v bilančnih shemah	54
4.4. Denarni agregati	55
4.5. Bilančne sheme denarnih statistik	59
4.6. Statistični vir za pripravo denarnih in bančnih statistik	63

5. SPREMEMBE, KI SO POTREBNE ZA PRILAGODITEV SLOVENIJE NAJNOVEJŠIM STANDARDOM MDS IN ZAHTEVAM ECB NA PODROČJU DENARNIH IN BANČNIH STATISTIK..... 67

5.1. Osnovni metodološki standardi.....	67
5.2. Denarni agregati	68
5.3. Bilančne sheme denarnih statistik	70
5.4. Statistični vir za pripravo denarnih in bančnih statistik	71

6. SKLEP..... 74

7. LITERATURA 77

8. VIRI..... 81

PRILOGA..... 83

1. UVOD

Vloga in pomen denarnih statistik je analiza in predvsem priprava podatkov, ki so podlaga denarni politiki. »Nič ni bolj pomembnega za denarno politiko kot dobra statistika« v uvodu k »The Requirements for Monetary Union« poudarja Alexandre Lamfalussy, predsednik Evropskega monetarnega instituta, ustanove, ki je bila predhodnica Evropske centralne banke. »Statistična informacija je potrebna osnova za odločitev o ukrepih denarne politike, za pojasnila javnosti in za oceno gibanj v prihodnje. Če denarne politike ni mogoče upravičiti in je razložiti, se instituciji, ki jo izvaja, zmanjšuje kredibilnost.«

Denarne statistike so poleg tega, da predstavljajo podatkovno podlago denarni politiki in da so namenjene spremljanju ter analizi učinkov denarne politike, namenjene tudi makroekonomskim analizam in raziskavam.

Slovenska denarna statistika je dobro desetletje po svojem nastanku v obdobju pred velikimi spremembami. Poleg samega razvoja finančnega področja spremembe narekujejo predvsem nova priporočila Mednarodnega denarnega sklada (v nadaljevanju MDS) in evropski integracijski procesi. Poudariti je treba, da z integracijskimi procesi in približevanjem Evropski uniji (v nadaljevanju EU), področje denarnih in bančnih statistik dodatno pridobiva na pomenu. V okviru EU naj bi za ugotovitev dejanske situacije, kar je osnova in predpogoj za izbor pravih ukrepov denarne politike, obstajala popolnoma enotna, usklajena in zanesljiva podatkovna podlaga.

Namen magistrskega dela je:

- Predstaviti obstoječe mednarodno veljavne standarde, ki urejajo področje denarnih statistik.
- Predstaviti denarno in bančno statistiko v Sloveniji in njen dosedanji razvoj.
- Primerjati najnovejše standarde, ki jih uvaja novi metodološki priročnik MDS »Manual on Monetary and Financial Statistics«, ki je izšel konec leta 2000, in določila uredb - predpisov Evropske centralne banke (v nadaljevanju ECB), ki v EU urejajo področje denarnih statistik. Gre za dva vsebinska sklopa, ki urejata denarne statistike in s tem opredeljujeta tudi prihodnji razvoj slovenskih denarnih statistik. Slovenija je članica MDS in pridružena članica EU, zato naj bi upoštevala in izpolnjevala oboje.
- S primerjalno analizo ključnih elementov opredeliti skupne točke in predvsem razhajanja obeh vsebinskih sklopov ter na osnovi tega opredeliti jasno vizijo o potrebnih prihodnjih spremembah. Slednje je predpogoj za čim boljše in racionalnejšo prilagoditev.
- Ugotoviti, v katerih ključnih elementih sedanja slovenska denarna in bančna statistika odstopa od priporočenih sprememb, in opozoriti na potrebne prilagoditve oziroma potrebne spremembe.

- Primerjati statistični vir, ki ga za pripravo denarnih statistik opredeljujeta Banka Slovenije (v nadaljevanju BS) in ECB.¹ S primerjavo naj bi ugotovili ali obstoječi slovenski vir zagotavlja vse informacije, ki so potrebne za prilagoditev novim priporočilom in zahtevam na področju denarnih statistik.

Namen naloge ni prikaz niti komentiranje podatkov denarnih statistik.

Magistrsko delo je sestavljeno iz štirih sklopov. Vsebinsko pomembnejšim podpoglavjem so dodane tudi krajše sklepne ugotovitve, ki na kratko povzemajo bistvo.

Prvi sklop je namenjen predstavitvi denarne statistike in prikazu povezav z drugimi makroekonomskimi statistikami. Zaradi pomembne vloge denarne statistike za denarno politiko, je v prvem poglavju vključen tudi kratek pregled osnovnih pojmov denarnega področja, kot so denarna politika, bližnji in končni cilj denarne politike, ponudba denarja in instrumenti denarne politike. V tem sklopu predstavljamo tudi aktualne mednarodne standarde, ki zadevajo področje denarnih statistik. Ker denarne statistike temeljijo na sistematični organizaciji in razporeditvi finančnih stanj in tokov, je osnova metodološkega dela poznavanje sektorja in finančnega instrumenta. Oba segmenta sta poleg kriterijev rezidentstva in vrednotenja v omenjenem poglavju podrobno predstavljena v podpoglavju o osnovnih metodoloških standardih. Prav tako so predstavljeni tudi denarni agregati in bilančne sheme denarnih statistik. Države, članice MDS, denarne statistike zaenkrat še pripravljamo po priporočilih starega priročnika in take tudi v obliki mesečnih poročil posredujemo MDS.

Slovenska denarna in bančna statistika je tema drugega sklopa. Slovenija je tudi na področju denarnih statistik »mlada« država. BS pripravlja tabele denarnih statistik od decembra 1991 dalje. Podpoglavje metodoloških osnov prav tako obravnava kriterije rezidentstva, sektorizacije, finančnih instrumentov in vrednotenja, kot jih uporablja slovenska denarna statistika. Nadalje je predstavljena opredelitev denarnih agregatov za Slovenijo, kakor tudi sheme denarnih statistik, ki jih pripravljamo in ki imajo podlage v tako imenovanih IFS-shemah MDS. Predstavljen je tudi statistični vir za pripravo denarnih statistik, njegova struktura in tudi dosedanji razvoj, ki kaže na prilagajanje spreminjajočim se razmeram in potrebam. Segment statističnega vira je izredno pomemben, saj se skoraj vsaka potrebna sprememba denarnih tabel ali definicij agregatov najprej pokaže kot potreba po spremembi oziroma prilagoditvi statističnega vira. Slednji naj bi s svojo vsebino in strukturo za potrebe denarnih statistik zagotavljal ustrezno informacijsko podlago. Prav tako naj bi zagotavljal ustrezno informacijsko podlago še nekaterim drugim vsebinskim področjem delovanja BS. Glede na to, da je poleg zbiranja podatkov ter izračunavanja denarnih in bančnih statistik tudi publiciranje teh podatkov v pristojnosti BS, poglavje obravnava tudi kratke vsebine poročil

¹ Nova priporočila MDS vira ne opredeljujejo.

številnim uporabnikom podatkov slovenskih denarnih statistik. Slednji so tako institucije v Sloveniji kot tudi številne mednarodne institucije: MDS, ECB, Eurostat in OECD.

Tretji sklop predstavlja skupne točke in razhajanja najnovejših priporočil MDS in uredb ECB. V poglavju je uvodoma na kratko predstavljen novi metodološki priročnik za denarne in finančne statistike MDS. Na kratko je predstavljen tudi konvergenčni razvoj (faze) EMU, ki je pripeljal do solidnih skupnih statističnih osnov in zahtev držav članic. Slovenija kot članica MDS in kot pridružena članica EU naj bi upoštevala in izpolnjevala zahteve obeh. Jasna vizija o tem, katere spremembe so potrebne, je prvi pogoj za uspešno in čim bolj racionalno prilagoditev. To je toliko bolj pomembno tudi zato, ker spremembe ne »prizadenejo« le centralne banke, pač pa tudi institucije, katerih podatki se poleg podatkov centralne banke uporabljajo za izračun denarnih statistik. V Sloveniji so to banke, hranilnice in hranilnokreditne službe, ki potrebne podatke v obliki mesečnih bilančnih podatkov posredujejo centralni banki. Vsaka večja sprememba za omenjene institucije pomeni dodatno obremenitev in dodaten strošek. Primerjalna analiza ključnih elementov metodoloških osnov, denarnih agregatov in bilančnih shem izpostavlja obstoječe skladnosti in opozarja na razlike med priporočili MDS in določili uredb ECB. Poglavje obsega tudi natančno predstavitev statističnega vira za denarne statistike v EU. Novi priročnik MDS področja statističnega vira ne obravnava, temveč ga prepušča specifičnim razmeram v posameznih državah.

V četrtem sklopu poskušamo ugotoviti, kaj mora na področju denarne statistike storiti Slovenija, da se bo lahko prilagodila zahtevam tako MDS kot tudi ECB. Ugotavljamo, v katerih segmentih in kako sedanja slovenska denarna statistika odstopa od priporočil MDS in ECB. Primerjalna analiza je narejena po ključnih elementih posameznih sklopov denarnih statistik, ki smo jih obravnavali v prejšnji točki. Razhajanja so izhodišča za potrebne spremembe in prilagoditve. Poglavje vsebuje tudi primerjavo strukture in vsebine slovenskega statističnega vira in vira, ki ga predpisuje ECB.

V povezavi z navedenim bomo poizkušali potrditi tezo:

- da nova priporočila in zahteve na področju denarnih statistik prinašajo novosti, ki se jim bo morala prilagoditi tudi Slovenija;
- da obstajajo manjše razlike med priporočili novega priročnika MDS in določili uredb ECB, ki urejajo področje denarnih in bančnih statistik;
- pomembnejšo vlogo pri prilagoditvi novim priporočilom in zahtevam s področja denarnih statistik bo imela prilagoditev statističnega vira.

Sklep povzema glavne ugotovitve.

2. Denarna in bančna statistika in mednarodni standardi

2.1. Denarna in bančna statistika v okviru makroekonomskih statistik

Denarna statistika prikazuje podatke centralne banke, poslovnih bank in drugih finančnih posrednikov, ki sprejemajo vloge in dajejo kredite. Osredotoča se na splošno likvidnost v gospodarstvu in na to, kako ta vpliva na gospodarsko aktivnost, inflacijo, devizne tečaje, obrestne mere in mednarodno finančno pozicijo države pri poslovanju s tujino.

Osnovni razlog za zbiranje ter pripravljane denarnih in finančnih statistik je zagotavljanje podatkov, ki so potrebni za načrtovanje, izvajanje in spremljanje učinkov finančne politike, kakor tudi za potrebe makroekonomskih analiz in raziskovanj. Omenjene statistike so potrebne tudi zaradi prepričanja, da obstaja »obnašalno razmerje« med spremenljivkami denarne politike in spremenljivkami, ki predstavljajo končne cilje gospodarske politike.

Denarna statistika je del finančne statistike, ki pokriva področje delovanja celotnega finančnega sistema. Finančne institucije delimo na dve skupini: denarne finančne in nedenarne finančne institucije. Podatki denarnih finančnih institucij zajemajo podatke institucij, ki izdajajo denar. To so centralna banka, poslovne banke in druge denarne finančne institucije. Drugo skupino predstavljajo nedenarne finančne institucije, ki ponujajo široko paleto finančnih storitev, s katerimi lahko konkurirajo bankam, za razliko od bank pa ne sprejemajo denarnih vlog (Murn, Noč, Repanšek, 1994, str. 27).

Denarna statistika je tudi eden bistvenih elementov širšega okvira makroekonomskih statistik. V okviru makroekonomskih statistik ima denarna statistika posebno mesto, ker so podatki teh institucij na razpolago v relativno zelo kratkem času in ker so med makroekonomskimi statističnimi podatki tudi najbolj zanesljivi. Makroekonomske statistike so tiste ključne statistike, ki se uporabljajo za oceno učinkovitosti gospodarstva in so podlaga za napovedovanje in planiranje. Poleg denarne statistike med druge makroekonomske statistike prištevamo: nacionalne račune (National Accounts), plačilnobilančno statistiko (Balance of Payments Statistics), statistiko vladnega sektorja (Government Finance Statistics) in račune medsektorskih finančnih tokov (Flow-of-funds). Slednji so bili v začetku razviti kot samostojna statistika, kasneje pa so jih vključili v sistem nacionalnih računov.

Nacionalni računi merijo agregatno vrednost ekonomske dejavnosti v državi v določenem obdobju. Sistem nacionalnih računov analizira glavne ekonomske funkcije in njihove medsebojne povezave. Računi medsektorskih finančnih tokov so sistem računov, oblikovan za analizo finančnega sistema države s poudarkom na vlogi bank in finančnih posrednikov.

Plačilnobilančna statistika prikazuje tokove blaga, storitev in kapitala med rezidenti in nerezidenti v določenem obdobju. Sistem na področju ekonomskih odnosov s tujino vključuje poleg plačilne bilance tudi bilanco stanja mednarodnih naložb države (International Investment Position). Bilanca stanj in bilanca tokov naj bi tvorili konsistenten sistem.

Vladna statistika prikazuje prejemke in plačila subjektov, vključenih v vladni sektor. Ta sektor zajema vse enote, ki izvajajo vladne funkcije oziroma izvajajo javno politiko z opravljanjem primarno netržnih storitev in transferjev dohodka.

V nadaljevanju sledi tabela s kratko navedbo vsebine posameznih področij makroekonomskih statistik in navedbo veljavnih metodoloških publikacij: priročnikov in vodičev s smernicami za navedeno področje.

Tabela 1: Makroekonomski statistični sistemi

Sistem	Vsebina	Publikacija
Nacionalni računi	Proizvodnja blaga in storitev, ustvarjanje in distribucija dohodka, varčevanje in naložbe, transakcije s tujino, nacionalne in sektorske bilančne sheme	System of National Accounts, 1993.
Denarna in finančna statistika	Bilančne sheme in transakcije finančnega sistema, denar in kredit, finančna statistika celotnega gospodarstva	<ul style="list-style-type: none"> • A Guide on Money and Banking Statistics, 1984, 1988. • Manual on Monetary and Financial Statistics (Draft), 1997. • Monetary and Financial Statistics Manual, 2000.
Plačilnobilančna statistika	Transakcije gospodarstva s tujino, prikaz stanja mednarodnih naložb (International Investment Position)	Balance of Payments Manual, Fifth Edition, 1993.
Statistika vladnega sektorja	Prihodki in izdatki države, finančna bilančna shema države	A Manual on Government and Financial Statistics, 1986 (sedaj v reviziji).

Vir: Manual on Monetary and Financial Statistics (Draft), 1997, str.1-2.

Poudariti je treba, da je bilo prav področje denarnih statistik tisto, ki je najkasneje dobilo svoj priročnik oziroma publikacijo. Prva publikacija, ki obravnava denarno področje, »A Guide on Money and Banking Statistics«, je bila objavljena šele 1984. Splošno veljavni standardi, ki so v praksi urejali to področje, so se oblikovali v praksi v mesečni publikaciji z naslovom »International Financial Statistics«, ki jo je MDS izdajal od leta 1948 dalje. Čeprav ti standardi niso bili nikjer izrecno zapisani, so bili vsesplošno sprejeti in upoštevani (Host-Madsen, 1979, str. 2). Za delo na »denarnem področju« so bila tudi uporabna in dobrodošla osnovna, splošno veljavna načela celotnega sistema makroekonomskih statistik.

2.1.1. Osnovna načela, pomembna za konsistentnost sistema makroekonomskih statistik kot celote

Host-Madsen v publikaciji MDS z naslovom *Macroeconomic Accounts*, 1979, navaja osnovna načela makroekonomskih statistik. Navedena načela - opredelitve so enotna in bistvena za konsistentnost sistema makroekonomskih statistik kot celote.

Rezident in nerezident

Pojem »rezident« se nanaša na tiste ekonomske enote, ki so z ozemljem države povezane tesneje kot z ozemljem katerekoli druge države. Rezident je institucionalna enota, ki ima na ozemlju države bivališče, mesto proizvodnje ali drugo lokacijo, na kateri ali s katere opravlja ali ima namen opravljati ekonomsko dejavnost oziroma transakcije v znatnem obsegu za nedoločeno ali pa določeno daljše obdobje. Sistem makroekonomskih statistik deli rezidente na pet glavnih sektorjev: 1. nefinančna podjetja, 2. finančne institucije, 3. državo, 4. gospodinjstva in 5. neprofitne institucije.

Blago in storitve

Pojem blago in storitve predstavlja rezultat (output) tekoče in pretekle proizvodnje doma in v tujini. Sem sodijo tudi zemljišča in neopredmetene pravice, kot npr. koncesije za izkoriščanje mineralov, ipd. Tema je pomembna predvsem za področje plačilnobilančne statistike. Skladno z metodologijo, predstavljeno v SNA, naj bi bile storitve nerezidentu iz blaga izključene, kar pa v praksi ni vedno tako.

Realna in finančna imetja

Če ima posameznik v lasti proizvod, stavbo ali zemljo, pravimo, da razpolaga z realnim imetjem. Realno imetje ni nikogaršnja obveznost.

Finančno imetje pa predstavlja terjatev, ki je vedno in hkrati tudi nekogaršnja obveznost. Edini izjemi sta zlato in posebne pravice črpanja (SDR) (Murn, Noč, Repanšek, 1994, str. 25).

Ekonomske transakcije, njihovo knjiženje in knjigovodski sistem

Značilnost vseh makroekonomskih statistik je evidentiranje ekonomskih transakcij. Ekonomska transakcija nastane pri prenosu lastništva realne ali finančne aktive ali po opravljeni storitvi.

Transakcije v okviru statistike nacionalnega računa, denarnih statistik in plačilne bilance so knjižene po načelu fakturirane realizacije (accrual basis), kar pomeni, da so knjižene ob svojem nastanku. Transakcije v okviru vladne statistike pa so knjižene po načelu plačane realizacije (cash basis) - prihodki so knjiženi po prejemu, odhodki pa takrat, ko je plačilo izvršeno.

Sistem makroekonomskih statistik temelji na sistemu dvojnega knjigovodstva, kar pomeni, da se transakcija v bilanci stanja evidentira na dveh mestih (Npr. pri izdaji vrednostnega papirja

se na pasivi poveča obveznost od izdanega papirja, na aktivih pa se poveča gotovina ali stanje na tekočem - transakcijskem računu). Enotna knjigovodska načela so potrebna zaradi zagotavljanja konsistentnosti celotnega sistema makroekonomskih statistik in celovitosti zbranih in prezentiranih podatkov. Navedena načela z izjemo *Blaga in storitev* bomo natančneje obravnavali v poglavju Mednarodni metodološki standardi za področje denarnih in bančnih statistik.

2.1.2. Zgodovina pripravljanja makroekonomskih statistik

Leta 1928 je Liga narodov s posebno konferenco prva posegla na področje makroekonomskih statistik. Leta 1939 je prvič objavila ocene narodnega dohodka 26 držav za obdobje od leta 1929 do 1938. MDS je leta 1948 začel izdajati publikacijo finančnih statistik z naslovom »International Financial Statistics« in tako nadaljeval s tradicijo Lige narodov, ki je pred tem izdajala »Nation's Money and Banking Yearbook«, kjer so bile objavljene denarne in bančne statistike in takrat aktualne teme denarnega področja (Manual on Monetary and Financial Statistics, 1997, str.1 - 11).

Po drugi svetovni vojni je MDS oblikoval sistem mednarodnih finančnih statistik (International Financial Statistics), ki omogočajo enotno statistično zajemanje in obdelovanje finančnih podatkov držav članic. Kot prvi je bil leta 1948 pripravljen Priročnik za pripravo plačilne bilance (Balance of Payments Manual), leta 1993 pa je bila pripravljena že peta dopolnjena izdaja omenjenega priročnika. Sistem nacionalnih računov, kot ga danes poznamo, je začel nastajati v okviru Organizacije združenih narodov. Pomembne mejnike na tem področju pomenijo poročilo »A System of National Accounts and Supporting Tables iz leta 1953 ter reviziji metodologij sistema nacionalnih računov leta 1968 in 1993 (SNA68 in SNA93). Leta 1974 je bil pripravljen osnutek metodologije za statistiko vladnega sektorja, metodologija je bila nato prvič izdana kot priročnik leta 1986, z naslovom »A Manual on Government Finance Statistics«. Metodologijo denarnih in bančnih statistik je MDS prvič izdal kot osnutek leta 1984 z naslovom. »A Guide to Money and Banking Statistics«. Bil je kombinacija vodiča za zbiranje in pripravo podatkov za publikacijo International Financial Statistics in priročnik za denarne statistike. Leta 1988 je bila metodologija tega priročnika zaradi spremenjenih razmer in številnih novonastalih finančnih instrumentov posodobljena. Namen posodobitve metodologije je bila tudi vzpostavitev višje ravni harmonizacije med posameznimi statističnimi sistemi (Murn, Noč, Repanšek, 1994, str. 23). Konec leta 2000 je po večletnih pripravah in dopolnjevanjih osnutka priročnika končno izšel »Monetary and Financial Statistics Manual«, ki na omenjeno področje prinaša določene spremembe.

Zbiranje in objavljanje denarnih statistik obstaja tako rekoč od nastanka MDS. »The Articles of Agreement«² v sedmem členu (Article VII) pooblašča MDS, da od članic zbira podatke, potrebne za svoje delovanje. V členu so navedeni podatki, ki naj bi jih MDS zbiral in ki

² Dokument je Statut Mednarodnega denarnega sklada, ki ga je Slovenija sprejela z Zakonom o članstvu Republike Slovenije v MDS, Uradni list RS, št. 2/93, 70/98.

večinoma zadevajo področje plačilne bilance in mednarodnih rezerv. Interni dokumenti MDS iz leta 1947, s katerimi naj bi vzpostavili statistični program, pa podrobno navajajo tudi potrebe MDS po podatkih denarnih in bančnih statistik ter po podatkih vladne statistike.

Vloga MDS glede denarnih in finančnih statistik je zelo pomembna. V nasprotju s sedanjo prakso je bila v preteklosti vloga denarne statistike relativno omejena, prav tako pomen javnega informiranja, dostop do statističnih informacij in komunikacija z vladami glede statistike. Prizadevanja MDS glede zbiranja podatkov, priprave statistik ter zagotavljanja podatkov mednarodni skupnosti in aktivna uporaba statistike pri odločanju glede ekonomske politike so pripomogla k oblikovanju sodobnega okolja, kjer ima statistika pomembno vlogo pri oblikovanju ekonomske politike. V zadnjih letih se je vloga MDS v zvezi z denarno in finančno statistiko razširila tudi na področja revizije in harmonizacije statističnih standardov ter na pomoč državam pri pripravi statistik. To naj bi vplivalo na boljšo kvaliteto, pravilnost in pravočasnost podatkov.

2.2. Kratek pregled osnovnih pojmov denarnega področja

Ker je naloga denarne statistike prikaz likvidnosti v gospodarstvu in nastopa v funkciji denarne politike, ker so denarni agregati pogosto izbrani kot bližnji cilji denarne politike in ker centralna banka nastopa na strani ponudbe denarja, ki jo uravnava z instrumenti denarne politike, sledi v nadaljevanju kratek prikaz osnovnih pojmov denarnega področja.

Denarna politika so dejanja centralne banke oziroma denarne oblasti, s katerimi želi z uporabo razpoložljivih instrumentov doseči stabilnost cen oziroma druge zastavljene gospodarske cilje (The European Central Bank, 2000, str. 46). Naloga denarne politike je zagotoviti takšno likvidnost, ki bo v skladu z zastavljenimi cilji. Za vodenje denarne politike je potrebno vzpostaviti zvezo med instrumenti, ki jih ima v rokah denarna oblast, in zastavljenimi cilji. Bolje kakor vzpostavitev neposredne zveze med instrumenti in končnimi cilji ekonomske politike, je vzpostavitev vmesnega oziroma tako imenovanega bližnjega cilja (intermediate target) denarne politike. Bližnji cilj je ekonomska spremenljivka, ki je pod določenim vplivom denarne politike in ki lahko vpliva na druge ekonomske spremenljivke. Končni cilj (economic target, objective) je cilj ekonomske politike, ki ga želimo doseči, kakor npr. stabilnost cen, gospodarska rast in plačilna bilanca.

Instrumenti denarne politike so tehnike oziroma orodja, ki jih imajo v rokah denarne oblasti, da prek bližnjih ciljev vplivajo na končne cilje ekonomske politike. Statistike instrumentov denarne politike so pomembne zaradi opazovanja učinkov denarne politike. Instrumente denarne politike delimo na instrumente neposredne kontrole in na instrumente posredne kontrole. Pogoji za uporabljanje posrednih instrumentov denarne politike so razviti finančni trgi. V grobem obsegajo tri skupine instrumentov: 1. operacije na odprtem trgu, 2. instrument obvezne rezerve in 3. refinanciranje pri centralni banki. Instrumenti neposredne kontrole so značilni za dežele, ki nimajo razvitih finančnih trgov. Tipična tovrstna instrumenta sta

omejevanje kreditiranja posameznih bank (credit ceilings) in neposredna kontrola obrestne mere.

Primerna količina denarja v obtoku je odvisna od povpraševanja ekonomskih subjektov po njem. Povpraševanje po denarju pa je odvisno od transakcijskih potreb in od nagnjenosti k varčevanju. Transakcijske potrebe so odvisne od ravni gospodarske aktivnosti, ki jo je najpreprosteje prikazati z bruto domačim proizvodom. Varčevanje pa je odvisno od tega, kako denar ohranja kupno moč. Inflacijska pričakovanja bodo znižala kupno moč denarja in »ogrozila« eno izmed njegovih funkcij - funkcijo hranilca vrednosti.

Ko ugotovimo, kakšna količina denarja v obtoku je potrebna, jo je treba zagotoviti z ustreznimi instrumenti denarne politike. Uporaba instrumentov denarne politike, ki naj bi vplivali na denarne agregate, zahteva analizo procesa ponudbe denarja. Analiza procesa ponudbe denarja pa zahteva natančno obravnavo treh nizov računov oziroma bilanc stanja. To so:

- bilanca denarnih oblasti (Monetary Authorities). Je bilanca subjekta, pristojnega za vodenje denarne politike. V večini držav je ta subjekt centralna banka. Naloga denarnih oblasti je tudi izdajanje denarja, vodenje mednarodnih rezerv, izvajanje nadzora bančnega poslovanja v državi in nadzor poslovanja bank in podobnih institucij.
- bilanca poslovnih bank oziroma širše gledano institucij, ki sprejemajo denarne vloge (Deposit Money Banks). Bilanca poslovnih bank je bilanca večinoma poslovnih bank oz. institucij, ki imajo znaten del obveznosti v obliki vlog, ki se lahko uporabljajo za plačevanje. Slednje imenujemo denarne vloge (transferible deposits).
- bilanca, imenovana denarni pregled (Monetary Survey), ki je konsolidirana shema bilanc denarnih oblasti in poslovnih bank.

Navedene tri osnovne sheme istočasno predstavljajo eno bistvenih osnov - izhodišč, ki jo navajamo, če govorimo o denarnih statistikah danes in ne nazadnje tudi o njihovem razvoju v prihodnje. Gre za sheme, ki jih sestavljamo in po katerih zaenkrat še mesečno poročamo MDS in ki so vsaj v našem primeru tudi osnova pri pripravi prikazov denarnih statistik. Gre za obsežne in kompleksne sheme, za pripravo katerih obstajajo obsežna enotna mednarodna navodila in metodološki principi in načela, ki naj veljajo pri pripravi. Vse to pojasnjujeta priročnik »A Guide to Money and Banking Statistics« (1984) in pred kratkim izdani »Manual on Money and Banking Statistics« (2000), ki ju je izdal MDS.

Proces ponudbe denarja je definiran z dvema fazama. Prva faza ponudbe denarja se dogaja v okviru centralne banke in predstavlja začetno kreiranje primarnega denarja s povečanjem obveznosti centralne banke do bančnega sistema in drugih sektorjev. Druga faza ponudbe denarja pa je povezana s procesom multiplikacije depozitnega denarja s strani poslovnih bank, saj se del odobrenih kreditov vrne nazaj v banke in ponovno privede do nastanka presežnih rezerv. Ob predpostavki racionalnega obnašanja poslovnih bank bodo slednje v tej situaciji na aktivih zopet odobrile dodatna posojila in proces se bo ponovil.

Tabela 2: Poenostavljen prikaz bilančnih shem denarnih oblasti, poslovnih bank in denarni pregled

Denarna oblast		Poslovne banke	
Tuja aktiva	Primarni denar • Gotovina v obtoku	Obvezna rezerva	Vpogledne vloge
Terjatve do centralne Vlade	• Obvezna rezerva bank	Tuja imetja	Vezane in hranilne vloge
Terjatve do poslovnih bank	Tuje obveznosti	Terjatve do centralne vlade	Vloge v tuji valuti
	Vloge centralne vlade	Terjatve do privatnega sektorja	Tuje obveznosti
	Drugo (Neto)	Terjatve do drugih rezidentov	Vloge centralne banke
			Kredit centralne banke
			Drugo (Neto)

Denarni pregled	
Tuja imetja	Denar
Posojila domačim sektorjem	Kvazi denar
	Drugo

Vir: Davis, 1992, str.10.

2.3. Osnovni mednarodni metodološki standardi za področje denarnih in bančnih statistik

V nadaljevanju so predstavljeni mednarodni standardi, ki veljajo pri pripravi denarnih in bančnih statistik. Gre za standarde, predstavljene v tako imenovanem »starem« priročniku za denarne statistike iz leta 1984, skupaj z dodatki, ki so izšli 1988. Po načrtih naj bi države članice svoje denarne statistike začele prilagajati standardom novega priročnika, ki je izšel konec leta 2000, v letih 2002 in 2003.

V obdobju med obema izdajama je razvoj prinesel številne spremembe na področju finančnih instrumentov in finančnih institucij. Na MDS so že leta 1993 začeli pripravljati novo publikacijo za denarno področje. Leta 1993, 1996 in 1997 so pripravili neuradne osnutke novega Manuala in jih posredovali v pregled in konsultacijo centralnim bankam. Omenjeni osnutki, ki so precej obsežnejši kot sam končni izdelek, so bili zato v devetdesetih letih dobrodošla informacija o aktualnih standardih, še posebej v zvezi z osnovno klasifikacijo instrumentov, sektorizacijo in denarnimi agregati. Dodatno vsebinsko podporo v zvezi s pripravljanjem denarnih statistik so pomenile tudi statistične misije MDS, ki so ob pregledu denarnih statistik opozarjale na pomanjkljivosti in sodobne trende.³ Pri tem so, kakor tudi

³ Slovenijo so v času od nastanka Banke Slovenije do danes pregledale tri misije statistične službe MDS.

priročniki, izhajale iz SNA93, ki je aktualna osnova, iz katere izhajajo vsa makroekonomska statistična področja.

Osnovni metodološki standardi, ki so pomembni za denarne statistike, se nanašajo na področja rezidentstva, sektorizacije, finančnih instrumentov in vrednotenja v bilančnih shemah. Z izjemo sektorizacije predstavljeni standardi temeljijo na priporočilih MDS. Sektorizacija je predstavljena po ESA95, evropski različici SNA93 iz katere izhajajo načela priporočil MDS. Sektorska shema po ESA95 v ničemer bistvenem ne odstopa od priporočil MDS. Razlog za izbor »evropske« sheme je predvsem dejstvo, da je bila sektorska členitev v Sloveniji prilagojena sektorizaciji po ESA-shemi.

2.3.1. Rezident in nerezident

Kako bo potekala meja ločnica med rezidenčnimi in nerezidenčnimi enotami, je v zvezi z metodologijo denarnih statistik ključna odločitev (Manual on Monetary and Financial Statistics, 1997, str. 3 - 11). Bilančne sheme sicer prikazujejo obveznosti in terjatve tudi do nerezidentov, vendar metodologija izračuna denarnih agregatov praviloma upošteva le finančne instrumente, ki so obveznosti do rezidentov.

Rezidenčne enote so definirane kot enote, ki imajo center ekonomskega interesa znotraj gospodarskega prostora določene države. Pojem center ekonomskega interesa kaže na dejstvo, da znotraj gospodarskega ozemlja obstaja lokacija, na kateri enota opravlja dejavnost ali iz katere vodi opravljanje dejavnosti in namerava s temi transakcijami in dejavnostmi nadaljevati v znatnem obsegu (on a significant scale), bodisi za časovno nedoločeno obdobje ali pa časovno omejeno daljše obdobje. V večini primerov za daljše obdobje velja obdobje enega leta ali več. Priročnik navaja, da je obdobje enega leta zgolj priporočilo in je zato fleksibilno (SNA93, 1993, str. 89). Tudi lastništvo zemlje in zgradb na ozemlju določene države je zadosten pogoj za ugotovitev, da ima zadevna enota center ekonomskega interesa znotraj gospodarskega prostora te države.⁴

⁴ Gospodarsko ozemlje države sestavljajo:

- a) zemljepisno ozemlje države, ki ga upravljajo državni organi in znotaj katerega se prosto gibljejo osebe, blago, storitve, kapital;
- b) proste cone, vključno s skladiščem z necarinjenim blagom in tovarne pod carinskim nadzorom;
- c) zračni prostor države, ozemeljske vode in celinski objekti, ki leže v mednarodnih vodah in v zvezi s katerimi država uživa določene pravice (ladje, ploščadi, letala);
- d) ozemeljske enklave zunaj zemljepisnega ozemlja države (veleposlaništva, konzulati, vojaške baze);
- e) nahajališča nafte, naravnega plina itd. v mednarodnih vodah, ki jih izkoriščajo enote - rezidenti na ozemlju definiranim v prejšnjih točkah.

V gospodarsko ozemlje ne sodijo tisti deli zemljepisnega ozemlja države, ki jih uporabljajo državne agencije drugih držav in mednarodne organizacije na podlagi mednarodnih sporazumov in meddržavnih dogovorov.

Kot rezidenti so obravnavani tudi:

- popotniki, ki zapuste gospodarski teritorij države za manj kot leto dni zaradi izobraževanja, zdravljenja, verskih razlogov. Študenti so obravnavani kot rezidenti ne glede na dolžino študija v tujini;
- subjekti, ki delajo v drugi državi, gospodinjstvo pa je locirano v drugi državi - sezonski delavci, obmejni delavci;
- zaposleni v mednarodnih organizacijah, ki delajo v enklavah teh organizacij;
- lokalna delovna sila v veleposlaništvih, konzulatih, vojaških bazah;
- posadke ladij, letal ali drugih mobilnih objektov, ki deloma ali v celoti poslujejo zunaj ekonomskega področja države (ESA95, 1996, str. 16).

2.3.2. Sektorji

Sektorizacija pomeni členitev gospodarstva po posameznih skupinah - sektorjih. Sektorizacija temelji na standardih, predstavljenih v SNA93, ki so skladni s kasneje izdanimi ESA95 in Balance of Payments Manual, 1993. V nadaljevanju bomo pojasnili s sektorizacijo povezane osnovne pojme institucionalne enote in institucionalne sektorje ter predstavili shemo sektorizacije. Natančneje bomo tudi predstavili rezidenčne sektorje.

Institucionalne enote

Institucionalne enote se združujejo v sektorje na osnovi svoje glavne dejavnosti in funkcije ter glede na to, kakšni tipi proizvajalcev so. Mednarodna priporočila definirajo institucionalno enoto kot elementarno središče gospodarskega odločanja, za katero je značilna usklajenost med ravnanjem v izvajanju svoje glavne funkcije z avtonomijo odločanja. Za institucionalno enoto je značilno, da je v zvezi z izvajanjem svoje glavne funkcije avtonomna v odločanju in da vodi celoten komplet računov (complete set of accounts), oziroma bi bilo v ekonomskem in pravnem pogledu smiselno in mogoče, da bi komplet računov vodila, če bi to od nje zahtevali. Enota, za katero velja, da vodi celoten komplet računov, vodi računovodstvo, ki zajema vse njene ekonomske in finančne transakcije, ki se izvedejo v določenem obračunskem obdobju, in pripravlja bilanco stanja.

Za institucionalno enoto, ki je pri izvajanju svoje glavne funkcije avtonomna pri odločanju, velja, da:

- ima pravico do lastništva blaga in sredstev, saj bo tako imela možnost v transakcijah z drugimi institucionalnimi enotami zamenjevati lastništvo blaga in sredstev;
- ima sposobnost sprejemati gospodarske odločitve in se udeleževati v gospodarskih dejavnostih, za katere je sama pred zakonom neposredno odgovorna;
- je sposobna prevzemati obveznosti za lasten račun, prevzemati druge obveznosti ali jih prenašati na druge enote in sklepati pogodbe.

Institucionalni sektorji

Sektor predstavlja temeljno delitev gospodarstva na skupine na osnovi glavne gospodarske dejavnosti in glede na tip proizvajalca; oboje namreč kaže na tip ekonomskega obnašanja subjekta. Glavna gospodarska dejavnost subjekta pomeni dejavnost, ki institucionalni enoti prinaša največji delež dohodka.

Sektorji in podsektorji združujejo institucionalne enote, ki so si po tipu ekonomskega obnašanja podobne. Delitev na podsektorje pa omogoča še natančnejši opis ekonomskega obnašanja enote. Vsaka institucionalna enota je lahko vključena le v en sektor in podsektor.

Tipi subjektov so tržni ali netržni. ESA95 ločuje naslednje tipe proizvajalcev:

- zasebni in javni tržni proizvajalci. Enote tega tipa razvrščamo v sektorje: nefinančne družbe, finančne družbe in gospodinjstva;
- zasebni, javni in drugi netržni proizvajalci, ki jih lahko razvrstimo v sektorje: država ali neprofitni izvajalci storitev gospodinjstvom;
- zasebni proizvajalci za lastno končno porabo. Te enote sodijo v sektor gospodinjstva.

Skladno z metodologijo prej naštetih priročnikov, se gospodarstvo deli na pet domačih sektorjev, ki so predstavljeni v nadaljevanju in na sektor tujina. Delitev na sektorje in podsektorje je prikazana v Tabeli 3. Vključuje tudi členitev sektorjev po tipu lastnine.

Sektor nefinančne družbe vključuje subjekte, ki so tržni proizvajalci in katerih glavna dejavnost je proizvodnja blaga in nefinančnih storitev.

Sektor finančne družbe sestavljajo institucije, ki se ukvarjajo s finančnim posredništvom in pomožnimi dejavnostmi finančnega posredništva. Sektor je razčlenjen na pet podsektorjev.

Podsektor centralna banka vključuje institucije, katerih naloga je izdajanje denarja, vzdrževanje notranje in zunanje vrednosti domače valute in hranjenje mednarodnih rezerv države.

Podsektor druge denarne finančne institucije sestavljajo finančne institucije, ki se ukvarjajo s finančnim posredništvom, razen denarnih oblasti, ki sprejemajo depozite in substitute depozitov od institucionalnih enot in za svoj račun odobravajo posojila in investirajo v vrednostne papirje. Sem sodijo banke, hranilnice, poštne banke, hranilnokreditne službe, kmečke in zadružne kreditne zveze, specializirane banke.

Podsektor drugi finančni posredniki, razen zavarovalnic in pokojninskih skladov sestavljajo finančne institucije, ki so vključene v finančno posredništvo s pridobivanjem obveznosti, ki niso gotovina, vloge oz. vlogam sorodni substituti, od enot, ki niso denarne finančne institucije. Zajema družbe, ki se ukvarjajo s finančnim lizingom, faktoringom, financiranjem izvoza, posrednike z vrednostnimi papirji in izvedenimi finančnimi instrumenti (derivativi), specializirane finančne družbe kot npr. družbe za rizične in razvojne naložbe ter podobne enote.

Podsektor pomožni finančni posredniki vključuje subjekte, katerih poslovanje je v tesni zvezi s finančnim posredništvom, sami pa niso finančni posredniki. Pomožne finančne družbe se ne spuščajo v tveganja s pridobivanjem sredstev ali prevzemanjem obveznosti, temveč samo

pospešujejo finančno dejavnost. Sem spadajo: borznoposredniške hiše, menjalnice, borze vrednostnih papirjev, blagovne borze, terminske borze in podjetja, ki dajejo finančne garancije.

Tabela 3: Sektorji in podsektorji

Sektorji in podsektorji	Šifre sektorjev	Javne	Domače zasebne	Tuji nadzor
Nefinančne družbe	S.11	S.11001	S.11002	S.11003
Finančne družbe	S.12			
Centralna banka	S.121			
Druge monetarne finančne institucije	S.122	S.12201	S.12202	S.12203
Drugi finančni posredniki, razen zavarovalniških Družb in pokojninskih skladov	S.123	S.12301	S.12302	S.12303
Družbe, ki se ukvarjajo s pomožnimi dejavnostmi	S.124	S.12401	S.12402	S.12403
Zavarovalniške družbe in pokojninski skladi	S.125	S.12501	S.12502	S.12503
Država	S.13			
Enote centralne države	S.1311			
Enote republiške države	S.1312			
Državne enote lokalne ravni	S.1313			
Skladi socialnega zavarovanja	S.1314			
Gospodinjstva	S.14			
Delodajalci (vključno z delavci za lasten račun)	S.141+S.142			
Zaposleni	S.143			
Prejemniki dohodkov od lastnine	S.1441			
Prejemniki pokojnin	S.1442			
Prejemniki transfernih dohodkov	S.1443			
Drugi	S.145			
Neprofitne institucije, ki oskrbujejo gospodinjstva	S.15			
Tujina	S.2			
Evropska unija	S.21			
Države članice EU	S.211			
Ustanove EU	S.212			
Tretje države in mednarodne organizacije	S.22			

Vir: European System of Accounts ESA, 1995, str.19.

Podsektor zavarovalnice in pokojninski skladi vključuje vse oblike posredništva na tem področju, ločenega od obveznega zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja, ki ga izvaja

država na osnovi prispevkov. Podsektor vključuje vse subjekte, ki so dejavni v finančnem posredništvu kot posledici združevanja tveganj. Glavna funkcija zavarovalnic je združevanje tveganj (pooling risks). Glavne obveznosti teh enot so zavarovalniške tehnične rezerve. Nasprotna postavka (counterpart) teh pa so naložbe zavarovalnic in pokojninskih skladov, ki tako delujejo kot finančni posredniki. Pokojninske sklade opredeljujemo kot ustanove, ki zavarujejo skupinska tveganja, ki so povezana s socialnimi nevarnostmi in potrebami zavarovanih ljudi. Tipične skupine udeležencev v takih zavarovalnih policah so zaposleni v nekem podjetju ali skupini podjetij ter zaposleni v določeni panogi ali dejavnosti.

Sektor država vključuje vse institucionalne enote, ki so netržni proizvajalci in katerih dejavnost je namenjena individualni in kolektivni porabi, in se v večjem delu financira z obveznimi plačili enot drugih sektorjev. Sektor država se deli na štiri podsektorje: enote centralne ravni države, enote republiške ravni države, državne enote lokalne ravni in sklade socialnega zavarovanja.

Podsektor enote centralne ravni države vključuje državne upravne oddelke in druge centralne agencije, katerih pristojnosti veljajo na celotnem ozemlju države, razen skladov socialnega zavarovanja.

Enote republiške ravni države vključujejo enote države na ravni, ki je pod centralno in nad lokalno.

Enote lokalne ravni države vključujejo enote, katerih pristojnosti veljajo le na lokalnem delu gospodarskega ozemlja. Vsak od naštetih podsektorjev vsebuje tudi neprofitne institucije, ki jih nadzirajo državne enote ustrezne ravni.

Skupina skladi socialnega zavarovanja vključuje vse centralne, državne in lokalne enote, katerih glavna dejavnost je zagotavljanje socialne podpore (social benefits) in ki izpolnjujejo določene kriterije. Ti kriteriji so: zakonska obveznost sodelovanja v shemi ali plačevanja prispevkov s strani določene skupine prebivalstva, odgovornost države za upravljanje ustanove v pogledu poravnavanja ali potrjevanja prispevkov in podpor, kar je neodvisno od njene vloge nadzornega telesa in delodajalca. Ponavadi ni neposredne povezave med vrednostjo prispevka, ki ga posameznik plača in tveganjem, ki mu je izpostavljen.

Sektor gospodinjstva zajema posameznike ali skupine posameznikov, ki so lahko potrošniki kot tudi podjetniki, ki proizvajajo tržno blago in nefinančne in finančne storitve. Torej poleg posameznikov, katerih glavna funkcija je poraba, vključujejo tudi samostojne podjetnike (sole proprietorship in partnership) brez neodvisnega pravnega statusa. Sektor gospodinjstev se deli na šest podsektorjev glede na najpomembnejšo vrsto dohodka gospodinjstva kot celote.

Sektor neprofitne institucije, ki oskrbujejo gospodinjstva se sestoji iz nepridobitnih ustanov, ki so posebne pravne osebe, ki oskrbujejo gospodinjstva in so zasebni drugi netržni proizvajalci. Glavni vir sredstev teh enot so poleg občasnih drugih prihodkov neposredni ali posredni prostovoljni prispevki v denarju ali v naravi s strani gospodinjstev. V ta sektor so vključeni: sindikati, stanovska združenja, zveze potrošnikov cerkvene in verske skupnosti ter družabni, rekreacijski in športni klubi, dobredelne ustanove in organizacije.

2.3.3. Finančni instrumenti

Pojem finančni instrument zajema širok spekter finančnih pogodb med institucionalnimi enotami. Za razliko od finančnih instrumentov so finančna imetja (financial asset, finančna aktiva) točno določena ožja skupina instrumentov. Po standardih iz SNA93 so le tisti finančni instrumenti, ki so hkrati tudi finančna imetja, vključeni v sheme denarnih in finančnih statistik. Kot finančna imetja namreč ne štejejo tisti instrumenti, katerih nastanek je pogojen z nekim drugim dogodkom, npr. garancije. Razlog je v tem, da se ekonomska transakcija evidentira le, ko se tudi dejansko zgodi. Ne glede na to pa izvedene finančne instrumente (derivative) in druge podobne pogodbe, katerih realizacija je prav tako pogojna, vključujemo med finančna imetja. Razlog je v tem, da gre za instrumente, s katerimi se trguje in za katere je mogoče ugotoviti tržno ceno. Dejstvo, da za instrument obstaja tržna cena, zadostuje, da je instrument obravnavan kot finančno imetje.

Tabela 4: Klasifikacija finančnih instrumentov

FINANČNI INSTRUMENTI	FINANČNA IMETJA	NALOŽBE, KI IMAJO KOT PROTIPOSTAVKO OBVEZNOST	Gotovina in vloge Gotovina Domača in tuja gotovina Denarne vloge Druge vloge Omejene vloge
			Vrednostni papirji razen delnic Kratkoročni Dolgoročni
			Finančni derivativi Derivativi, ki se tržijo na organiziranih trgih Derivativi OTC
			Posojila Kratkoročna posojila Dolgoročna posojila
			Tehnične rezerve zavarovalnic Neto imetja gospodinjstev za življenjsko zavarovanje Rezerve za življenjsko zavarovanje Pokojninski skladi Predplačila premij in rezerv za odprte terjatve
			Delnice in drug lastniški kapital Druge terjatve in obveznosti Komercialni krediti in avansi Ostalo
	NALOŽBE, KI NIMAJO PROTIPOSTAVKE V OBVEZNOSTIH Monetarno zlato Posebne pravice črpanja SDR		
	NAVIDEZNA FINANČNA IMETJA	Finančni zakup (Financial leases) Drugo	
DRUGI FINANČNI INSTRUMENTI	Garancije in drugo	Akreditivi Garancije za posojila in vrednostne papirje Ostale garancije	

Vir: Manual on Money and Banking Statistics (Draft), 1997, str. 4-5.

Finančna imetja so vrsta ekonomskega imetja, ekonomsko imetje pa je premoženjska oblika, ki institucionalni enoti prinaša ekonomske koristi. Finančno imetje se od ostalih ekonomskih imetij razlikuje po tem, da nastane z vzpostavitvijo upniško dolžniškega razmerja ali lastniškega razmerja in zagotavlja ekonomske koristi v obliki obrestnih dohodkov. Za druga ekonomska imetja pa velja, da pridobivajo dohodek tudi s proizvodnjo blaga in storitev, ekonomske koristi pa poleg obrestnih dohodkov nastopajo tudi v obliki profita.

Finančna imetja, ki so po svoji naravi brezpogojna, delimo na dve skupini: imetja, ki imajo kot protipostavko obveznost in imetja, ki nimajo protipostavke obveznosti. SNA93 kot finančna imetja navaja tudi skupino navidezna finančna imetja.⁵

Drugi finančni instrumenti, kot že rečeno vključujejo instrumente, katerih nastanek je pogojen z nekim dogodkom.⁶

Tabela 4 nazorno prikazuje razvrstitev finančnih instrumentov. Instrumenti so razvrščeni na osnovi ekonomskih lastnosti ter bistva in ne zgolj upoštevajo naziv ali zakonodajo v določeni državi. Razvrstitev instrumentov temelji na lastnostih finančnih razmerij med enotami in na likvidnosti instrumenta. Likvidnost je širši pojem, ki upošteva, ali je instrument prenosljiv, ali se z njim trguje na trgih in ali je zamenljiv za drug instrument (Manual on Money and Banking Statistics (Draft), 1997, str. 4-9).

Ker je dobro poznavanje lastnosti instrumentov prvi pogoj za pravilno razvrstitev instrumenta v posamezne skupine, v nadaljevanju navajamo kratke opredelitve posameznih finančnih instrumentov.

2.3.3.1. Finančna imetja, ki imajo protipostavko v obveznostih

Gotovina in vloge

Gotovina so bankovci in kovanci v obtoku. Opravljajo funkcijo plačilnega sredstva in hranilca vrednosti. Gotovina je terjatev do izdajatelja, običajno do centralne banke in državne zakladnice. Gotovino delimo na domačo in tujo gotovino. Med gotovino lahko štejemo tudi bone, ki bi se uporabljali za zamenjavo stare domače valute v novo domačo valuto, prav tako tudi zlatnike in podobne priložnostne kovance, če so v rednem obtoku. Če le-ti niso v rednem obtoku, jih vključujemo v med dragocenosti (valuables, v računu kapitala). V gotovino naj bi se prišteval tudi elektronski denar.

⁵ Navidezna finančna imetja so premoženjske oblike, ki med institucionalnimi enotami dejansko ne obstajajo. So protipostavke posebnim transakcijam v okviru SNA.

⁶ Ne glede na to, da niso vključeni v sheme denarnih statistik, so lahko podatki teh finančnih instrumentov pomembni za številne druge namene: za komercialno računovodstvo, bančni nadzor, ter za spremljanje rasti trgov z derivativi.

Vloge so sredstva, vložena pri bankah ali podobnih finančnih institucijah. Vloge so zamenljive za gotovino po nominalni vrednosti in prinašajo obresti. Med vloge bi lahko razvrstili tudi funkcionalno podobne finančne instrumente, kot so npr. repo posli in takoj zamenljivi deleži v hranilnicah in deleži v vzajemnih skladih. Vloge lahko razdelimo na dve skupini: denarne vloge in druge vloge. Denarne vloge so vpogledne vloge, ki so prenosljive s čekom ali na kak drug način in se lahko uporabljajo za plačevanje. Denarne vloge so del ozkega denarnega agregata (narrow money). Med druge vloge štejemo hranilne in vezane vloge, ki so prvotno namenjene varčevanju, deleže določenih finančnih institucij, ki so vnočljivi na zahtevo in repo posle, ki so klasificirani v širšo definicijo denarja. V skupini drugih vlog so prikazane tudi omejene vloge, katerih namen uporabe je strogo določen in je zato njihova uporaba omejena.

Vrednostni papirji razen delnic

Vrednostni papirji razen delnic so zamenljivi finančni instrumenti, ki prikazujejo obveznost ekonomskega subjekta, da imetniku izplača gotovino, določen finančni instrument ali kakšno drugo obliko vrednosti. V to skupino sodijo: menice, obveznice in zadolžnice, potrdilo o vlogi (certificat of deposit), komercialni zapisi, tržno potrdilo o vplačilu depozita (tradable depository receipt), zavarovane naložbe (posojil, hipoteke, kreditnih kartic), državne obveznice in zakladne menice ter posojila, s katerimi se lahko trguje. Delimo jih po ročnosti; tisti z dospeljem do enega leta so kratkoročni, dolgoročni pa so tisti z dospeljem nad enim letom.

Izvedeni finančni instrumenti (derivativi)

So finančni instrumenti, katerih cene so izvedene iz cen drugih finančnih instrumentov, deviznih tečajev, obrestnih mer, cen surovin in drugih. Namen teh instrumentov je predvsem zavarovanje pred tveganji. Izvedeni finančni instrumenti vzpostavljajo terjatve in obveznosti med enotami, med katerimi bo ali bi lahko prišlo do prenosa sredstev.⁷ Delimo jih v dve osnovni skupini: terminske pogodbe (forward) in opcije (options).

Forward je pogodba, s katero subjekt prodaja blago oziroma določen finančni instrument vnaprej po točno določeni ceni. Najpogostejše oblike terminskih pogodb so: forward, future in različne oblike zamenjav (swapov).

Opcije predstavljajo drugo veliko skupino izvedenih finančnih instrumentov. Opcije so pogodbe, ki dajejo kupcu pravico kupiti ali prodati osnovni instrument (finančni instrument, blago, obrestno mero), po določeni ceni na določen dan ali pa pred tem. Prodajalec opcije ima

⁷ Od sredine osemdesetih let so se trgi z izvedenimi finančnimi instrumenti izredno povečali, pa tudi obnašanje finančnih trgov se je spremenilo. Zakonodajalci, kreatorji ekonomske politike in nadzorniki finančnih institucij so zaradi velikih izgub nekaterih finančnih institucij sredi devetdesetih let spoznali, da je pregled, razumevanje in nadzor trgovanja s temi instrumenti nujen. V mnogih državah so bili izvedeni finančni instrumenti obravnavani kot izvenbilančne postavke. Zaradi možnega velikega vpliva jih sestavljavci nacionalnih denarnih statistik vključujejo v sheme in vrednotijo po tržnih cenah.

obveznost, ki mora biti plačana, če kupec izkoristi njegovo pravico po pogodbi. Poznamo dve osnovni vrsti opcij. To so opcije s katerimi se trguje na organiziranih trgih, in OTC-opcije.

Posojila

Posojila so finančna imetja, ki nastanejo takrat, ko posojilodajalec neposredno posodi dolžniku, kar je evidentirano z netržnim dokumentom. Posojila so ponavadi netržna, ker so pripravljena na individualni osnovi po parametrih: ročnost, obresti, načrt odplačil, zavarovanje, garancija in drugo. V to kategorijo sodijo vsa posojila razen komercialnih kreditov in predplačil. Če je posojilo listinjeno (sekuritizirano) in postane tržno, ga je treba prerazporediti k vrednostnim papirjem. Posojila razvrstimo po ročnosti, in sicer na kratkoročna in dolgoročna, pri čemer je meja ločnica eno leto, v določenih državah pa tudi dve leti.

V kategorijo posojil štejemo tudi izvedene finančne instrumente, ki imajo lastnosti posojil. To so: repo posli (repurchase agreements), dogovori o prodaji s povratnim odkupom vrednostnega papirja (sale/buyback agreement) in posojanje vrednostnih papirjev (securities lending). Skupna lastnost vseh treh je, da so po pravni obliki prodaja vrednostnih papirjev. Ker istočasno vsebujejo dogovor o vračilu ali povratnem odkupu vrednostnih papirjev na točno določen dan, jih to po vsebini bolj približuje obliki zavarovanega posojila (collateralised loan) kakor dejanski prodaji vrednostnega papirja.

Repo posli (Securities repurchase agreements and securities resale agreements) pomenijo transakcijo, pri kateri enota proda vrednostni papir drugi enoti s predhodnim dogovorom, da bo ta vrednostni papir na določen datum odkupila nazaj. Obstaja tudi obratni repo (reverse repo), pri katerem enota kupi papirje z zavezo, da jih bo prodala prodajalcu na določen dan. Namen je običajno pridobiti kratkoročna sredstva. Kadar ima repo posel več značilnosti prodaje vrednostnega papirja, npr. če se tudi pravice, ki izhajajo iz vrednostnih papirjev prenesejo na začasnega kupca, skupaj s prodajo vrednostnega papirja, ga razvrstimo v kategorijo vrednostnih papirjev.

Repo je sicer instrument, s katerim centralna banka daje posojila bančnemu sistemu in na ta način povečuje likvidnost. Reverse repo pa je instrument, ki ga centralne banke uporabljajo zato, da absorbirajo likvidnost iz bančnega sistema.

Posojanje vrednostnih papirjev (securities lending) so posli, kjer imetnik vrednostnega papirja papir za določen čas proti plačilu posodi. Tovrstne posle ponavadi sklepajo borzni posredniki, da krijejo kratko pozicijo vrednostnih papirjev ali se zavarujejo pred tveganji z izvedenimi finančnimi instrumenti. Posojilodajalec ponavadi zadrži vrednostne papirje v svoji bilanci, prav tako zadrži pravice na dividende ali obresti v času, ko je papir izposojen. Ker posojilodajalec zadrži določene pravice, se posel obravnava kot posojilo in ne kot prodaja.

Dogovor o prodaji s povratnim odkupom vrednostnega papirja (sale/buy back agreement) pomeni dve simultano dogovorjeni pogodbi. Prva pomeni takojšnjo prodajo vrednostnega

papirja, druga pa kasnejši ponovni nakup. V nekaterih državah posel obravnavajo kot dejansko prodajo. V drugih državah pa ga obravnavajo kot zavarovano posojilo (collateralized loan) zaradi obveznosti ponovnega nakupa. Originalni imetnik papirja »posojilojemalcu« včasih tudi povrne obresti od vrednostnega papirja.

Delnice in drugi lastniški kapital

Delnice in drugi lastniški kapital so finančni instrumenti, ki dokazujejo lastništvo institucionalne enote in zagotavljajo imetniku terjatev do neto dohodka podjetja in preostalo udeležbo v sredstvih podjetja, ko so izpolnjene vse druge obveznosti ob likvidaciji in stečaju. Sem sodijo: deleži, ki prikazujejo delež imetnika v dobičku, delnice, ki določajo število enot lastništva, prednostne delnice, pri katerih imajo lastniki prednost pred terjatvami imetnikov navadnih delnic, družabništvo in omejeno družabništvo, lastniški kapital gospodinjestev in neinkorporiranih podjetij ter deleži v vzajemnih skladih.

Tehnične rezerve zavarovalnic

So naložbe gospodinjestev v življenjsko zavarovanje in pokojninske sklade, ter preplačila premij in rezerve za neporavnane terjatve. So oblika varčevanja gospodinjestev in jih ne štejemo med kapital zavarovalnice oziroma pokojninskega sklada.

Druge terjatve in obveznosti

So finančne terjatve, ki nastanejo kot protipostavka finančne ali nefinančne transakcije v primeru, ko obstaja časovna razlika med to transakcijo in ustreznim plačilom. Sem sodijo predvsem komercialni krediti (trade credit), predplačila (advances) in druge terjatve in obveznosti.

Komercialni kredit nastane, ko kupec blaga ali storitev prodajalcu takoj ne poravna obveznosti. Lahko je posledica zamude, lahko pa nastane tudi na pobudo prodajalca, z namenom, da bi povečal prodajo⁸.

Predplačila zajemajo predplačila za nakup blaga in storitev in predplačila v gradbeništvu za izgradnjo.

Med kategorijo druge terjatve in obveznosti med drugim prištevamo razmejene obveznosti: davke, dividende, rente, najemnine in razmejene prihodke.

2.3.3.2. Finančna imetja, ki nimajo protipostavke v obveznostih

Skupina zajema monetarno zlato in posebne pravice črpanja (SDR).

⁸ Razlika med posojilom in komercialnim kreditom je, da je slednji neformalen, kratkoročen, povezan s komercialnimi transakcijami in ne vsebuje eksplicitne obrestne mere.

Monetarno zlato

Monetarno zlato ponavadi nastopa v obliki zlatih palic in kovancev z visoko čistino (vsaj 995/1000). Je v lasti in pod nadzorom centralne banke ali vlade in sodi med mednarodne denarne rezerve. Monetizacija zlata se zgodi, ko na novo pridobljeno zlato dodamo denarnim rezervam, demonetizacija pa se zgodi takrat, ko je prodano privatnim uporabnikom. Kategorija monetarnega zlata izključuje tisto zlato, ki ni v rezervah centralne banke ali vlade. Transakcije z nemonetarnim zlatom obravnavamo kot transakcije z blagom.

Posebne pravice črpanja (SDR)

Posebne pravice črpanja SDR so mednarodne denarne rezerve, ki jih kreira in svojim članom razporeja Mednarodni denarni sklad. Deleži razporejenih SDR so proporcionalni njihovim kvotam. Imetja SDR, s katerimi razpolagajo samo centralne banke in omejeno število mednarodnih finančnih institucij, so prenosljiva samo znotraj te skupine. SDR predstavljajo zagotovljeno in brezpogojno pravico članic do tuje valute ali druge premoženjske oblike, ki naj bi bila rezervno imetje članic in ki se lahko uporablja za plačilo obveznosti ali za dajanje posojil. SDR niso obveznost do Mednarodnega denarnega sklada, so pa po naravi naložbe, saj vsebujejo pravico do neke premoženjske oblike. Alokacije novih SDR se obravnavajo kot sprememba količine SDR in ne kot transakcija. Vrednost SDR, ki temelji na košarici valut, dnevno določa MDS.

2.3.3.3. Drugi finančni instrumenti

Finančnih instrumentov te skupine ne prištevamo med finančna imetja. Knjiženi so izvenbilančno. Najpomembnejša oblika te skupine so garancije in akreditivi. So obveznost subjekta, da prevzame finančno obveznost drugega subjekta, v primeru, ko je ta zaradi določenih razlogov ne more izpolniti. Ker so pogojni instrumenti, jih ne štejemo med finančna imetja, razen v primeru, da bi se z njimi trgovalo, kar pa je zelo redko.

2.3.4. Vrednotenje podatkov v bilančnih shemah

Dopolnila k staremu priročniku Guide for Monetary and Banking Statistics iz leta 1988 so na področje denarnih in bančnih statistik vpeljala knjiženje po principu zaračunane realizacije (accrual basis). Pred tem je bilo v uporabi knjiženje po principu plačane realizacije (cash basis).

Finančne instrumente naj bi vrednotili po tržni ceni, vendar pa to ni obvezno, saj je vrednotenje lahko asimetrično, vrednotenje na aktivni strani je lahko različno od vrednotenja na pasivi. Stari priročnik je dopuščal vrednotenje finančnih instrumentov, kot je značilno za nacionalno prakso v posamezni državi. Osnutek novega priročnika iz leta 1997 je predlagal vrednotenje finančnih instrumentov po tržni ceni tako na aktivni kot tudi na pasivi. To načelo je skladno s SNA93. Pomembno je tudi zaradi statističnega prikaza računov medsektorskih finančnih

tokov, saj se le z enakim vrednotenjem instrumentov na aktivih in pasivi se medsektorske terjatve in obveznosti lahko medsebojno »zapirajo«.

Finančni instrumenti, izraženi v tuji valuti, se preračunavajo v nacionalno valuto na dan sestave bilance po prevladujočem tečaju. Kot prevladujoč tečaj se uporablja uradni tečaj, ki ga osrednja banka uporablja pri transakcijah z bankami.

Glede vrednotenja imetij v zlatu imajo države v skladu z leta 1978 dopoljenimi Articles of Agreement proste roke pri izbiri načina vrednotenja. Nekateri države tako vrednotijo zlato po ceni zlata na privatnih trgih, druge pa po historični vrednosti.

Vir podatkov o finančnih instrumentih so knjigovodske knjižbe. V praksi se pogosto dogaja, da nacionalni komercialni računovodski standardi niso vedno identični standardom statističnih zahtev. Osnutek novega priročnika iz leta 1997 navaja najpogostejša odstopanja držav glede vrednotenja finančnih instrumentov. Stanja finančnih instrumentov so vrednotena po nabavni vrednosti oziroma po kakršnikoli ceni, ki odstopa od tržne cene. Transakcije so knjižene po principu plačane realizacije (cash basis) oziroma po kakršnikoli metodi, ki je različna od načela zaračunane realizacije (accrual basis). Provizije in stroški so nepravilno vključeni v vrednost transakcije in stanja finančnih instrumentov. Metode konverzije stanj v tujih valutah so neusklajene s standardi statistik nacionalnega računa. Vrednotenje izvedenih finančnih instrumentov je nekonsistentno, določene države jih knjižijo tudi kot izvenbilančne postavke. Pri vrednotenju stanj instrumenta se pogosto upošteva zmanjševanje vrednosti zaradi dolgoročnega padanja vrednosti instrumenta, kratkoročne cenovne fluktuacije in porast cen pa so prezrti. Dogaja se, da so tudi znotraj posamezne države računovodski standardi neskladni za različne panoge, za poročila za različne namene in za nove instrumente, ki se pojavljajo v poslovni praksi. Za potrebe denarnih in bančnih statistik je zaželen prilagoditev podatkov komercialnega računovodstva, ki zadeva usklajitev s temeljnimi statističnimi zahtevami: uporaba tržne cene, knjiženje po načelu zaračunane realizacije, ustrezne konverzije in ne vključevanje stroškov in provizij v transakcije in stanja (Manual on Monetary and Financial Statistics (Draft), 1997, str. 5 - 8).

2.4. Denar in denarni agregati

O tem, kaj je denar, ni enotne opredelitve. Denar predstavlja najbolj likvidno obliko premoženja, ima funkcijo plačilnega posrednika, obračunske enote in hranilca vrednosti. Natančnejša identifikacija finančnih instrumentov s temi lastnostmi povzroča težave. Vsaka opredelitev denarja je do določene mere pristranska in jo je treba uporabljati s premislekom. Denar, kakorkoli ga definiramo, prehaja neopazno v druge oblike likvidnih sredstev (Načrt opredelitve denarnih agregatov za Slovenijo, 1995, str. 11). Denar kot statistični koncept obsega specifične likvidne obveznosti. Lahko je definiran kot denar v ožjem ali denar v širšem smislu.

Za nosilce denarne politike je pomembna čim bolj natančna opredelitev denarnih agregatov. Količina denarja je pomembna spremenljivka zaradi zvez, ki jih ima z gibanjem drugih spremenljivk, ki so končni cilji denarne in ekonomske politike. V denarni analizi želimo čim bolj natančno vedeti, katere opredelitve denarja - agregati so v najmočnejši zvezi s končnimi cilji denarne politike in kateri denarni agregati so v najtesnejši zvezi oziroma so odvisni od instrumentov denarne politike oz. od količine primarnega denarja, ki ga neposredno izdaja centralna banka. Identifikacija agregatov, ki čim bolj ustrezajo obema kriterijema, je bistvenega pomena za denarno politiko.

V številnih državah so denarni agregati v devetdesetih letih postali pomembni vmesni cilji pri vodenju makroekonomske politike. Kljub temu, da so nekatere države že opustile denarno ciljanje, agregati vseeno predstavljajo pomembne indikatorje in instrumente denarne politike. (The IMF's Statistical Systems, 1991, str. 430).

Stari priročnik MDS iz leta 1984 opredeljuje agregata denar (money) in kvazi denar (quasi money). Kot osnovni koncept omenjeni priročnik opredeljuje ožji denar, ki vključuje gotovino v obtoku in vpogledne vloge nebančnih sektorjev pri bankah. Kvazi denar, ki je del pasive bančnega sistema, zajema nedenarne vloge, ki jih je mogoče brez večje zamude ali stroškov zamenjati v denar. Kot nedenarne vloge so opredeljene: hranilne in vezane vloge ter vloge v tujem denarju.

V literaturi in praksi se za potrebe definiranja denarnih agregatov srečujemo z razvrstitvijo rezidenčnih sektorjev v tri skupine: denarni sektorji, nedenarni sektorji in nevtralni sektorji. Denarni sektor (money creating sectors) zajema tisto skupino denarnih ustanov, ki ustvarjajo denar: centralno banko, banke in druge denarne finančne institucije (Other banklike institutions). Nedenarni sektorji so vsi rezidenčni sektorji, razen denarnega sektorja in nevtralnega sektorja. Slednji vključuje centralno vlado. Tradicionalno se v denar ne štejejo sredstva centralne vlade, ker zanjo velja, da je premočan individualni transaktor in ima tudi premočan dostop do kredita, da bi bila lahko pod učinkovitim nadzorom tržnih instrumentov denarne politike.

V denar se praviloma štejejo le sredstva rezidentov. Vloge v tujem denarju se skladno s priporočili štejejo v kvazi denar, v praksi pa je obravnavanje vlog v tuji valuti odvisno od razmer v posamezni državi (Načrt opredelitve denarnih agregatov za Slovenijo, 1995, str.12).

Denarni agregati so skupaj z drugimi denarnimi in drugimi statistikami objavljeni v že večkrat omenjeni mesečni publikaciji MDS »International Financial Statistics. MDS objavlja za posamezne države poleg teh dveh agregatov tudi njihove specifične nacionalne definicije denarnih agregatov: M1, M2, M3. V mednarodni praksi so se te definicije pogosto razvijale tako, da so v kategorijo kvazi denarja v MDS vključili vse nevpogledne vloge in agregat poimenovali M2. Ko so želeli v denar vključiti tudi blagajniške zapise in druge instrumente denarnega trga, so agregat razširili na M3.

Tabela, ki sledi, prikazuje denarne agregate in finančne instrumente, ki so po podatkih MDS iz leta 1997 v večini držav vključeni v določen agregat. Nacionalne definicije so razen definicijskih okvirov odvisne predvsem tudi od specifičnih pogojev v posamezni državi. V velikem številu primerov na razvrstitev vpliva dejanska likvidnost in ročnost instrumenta.

Tabela 5: Denarni agregati in instrumenti, ki so po podatkih MDS vključeni v denarne agregate v večini držav

Denarni agregati	Finančni instrumenti
M1 : Denar v ožjem smislu (Narrow money)	<ul style="list-style-type: none"> • Gotovina • Denarne vloge • Vpogledne vloge
M2: Denar v ožjem smislu in bližnji substituti (Narrow Money and Close Substitutes)	<ul style="list-style-type: none"> • M1 • Hranilne in vezane vloge • Devizne denarne vloge • Potrdila o vlogi • Repo posli
M3: Denar v širšem smislu (Money)	<ul style="list-style-type: none"> • M2 • Devizne vezane vloge • Komercialni vrednostni papirji • Deleži v vzajemnih skladih denarnega trga • Potovalni čeki
M4 do M6 : Skupna likvidnost (Liquidity)	<ul style="list-style-type: none"> • M3 • Likvidni državni vrednostni papirji • Obveznice (Negotiable bonds) • Obveznosti drugih finančnih posrednikov

Vir: Manual on Monetary and Financial Statistics (Draft), 1997, str. 6 - 18.

M1 je denar v ožjem smislu in vključuje gotovino in denarne vloge. To so vloge, ki se lahko uporabljajo za plačevanje. Ponavadi gre za vloge pri bankah in drugih depozitnih institucijah. Tudi vloge v tuji valuti, ki se lahko direktno uporabljajo za plačevanje med rezidenti, so ponavadi vključene v ta agregat.

M2, ki ga imenujejo denar v ožjem smislu in bližnji substituti, vključuje M1 in vezane in hranilne vloge, vpogledne vloge v tuji valuti, potrdila o vlogah in repo posle. Našteto so instrumenti, ki naj bi bili bližnji substituti denarnim vlogam. V primeru vezanih in hranilnih vlog zato govorimo predvsem o vlogah s krajšo ročnostjo.

M3, denar v širšem smislu, vključuje M2 in vezane vloge v tuji valuti, komercialne vrednostne papirje, deleže v vzajemnih skladih, potovalne čeke. Kot navedeno, M3 poleg M2 vključuje tudi širšo vrsto instrumentov in institucij, ki izdajajo te instrumente. Ponavadi

vključujejo tudi kratkoročne, tekoče investicijske instrumente, ki jih izdajajo vlada, centralna banka ali privatni sektor. V mnogih državah so vloge v tuji valuti in instrumenti, izraženi v tuji valuti, vključeni v ta agregat. Potovalni čeki, ki se uporabljajo v tujini, naj ne bi bili vključeni. Nekatere države vključujejo potovalne čeke kot transakcijske instrumente v nižji agregat, kot npr. M1. M3 vključuje ponavadi tudi tiste deleže vzajemnih skladov, ki so dejansko likvidni. Precej skladov je relativno nelikvidnih in so razvrščeni v višje agregate.

Agregati M4 do M6, imenovani tudi skupna likvidnost, vsebujejo poleg M3 tudi likvidne vladne obveznice, obveznice in obveznosti drugih finančnih posrednikov. Teh širokih agregatov ne izračunavajo v vseh državah. Kjer seveda obstajajo, so sestavljeni iz instrumentov, ki so dokaj likvidni in vključujejo skoraj vse instrumente, s katerimi se trguje na denarnih trgih. Vrednostni papirji so ponavadi tudi vključeni, kakor tudi instrumenti, ki jih izdajajo institucije, ki niso finančni posredniki (nonintermediaries).

Države s sofisticiranim finančnim sistemom sestavljajo tudi agregate M5 do M6, države z nekoliko manj razvitim finančnim sistemom pa M2 do M3. Med slednje sodijo tudi države, ki so imele v bližnji preteklosti centralno planski sistem.

Za razliko od »starega« priročnika, novi priročnik Money and Financial Statistics Manual iz leta 2000 kot izhodiščni koncept opredeljuje denar v širšem smislu. Denar v širšem smislu (broad money) načeloma obsega: 1. gotovino, 2. vloge na vpogled in druge vloge, ki se lahko uporabljajo kot plačilno sredstvo in 3. druge finančne instrumente, ki so visoko likvidni, so hranilci vrednosti in so hitro spremenljivi v gotovino za uporabo v transakcijah. Denar v širšem smislu je ponavadi, a ne zmeraj, omejen na gotovino in obveznosti finančnih posrednikov, predvsem depozitnih institucij.

Denarni agregati, upoštevaje način izračuna

V zvezi z načinom izračuna oziroma sestavo denarnih agregatov poznamo dva tipa agregatov: sumarni agregati (simple-sum) in ponderirani agregati (weighted).

Sumarni agregati so agregati, ki jih navaja prejšnja tabela in jih uporablja večina držav, poznamo pa jih tudi pri nas. Vsak od agregatov ima svojo sestavo, ki se glede na »širino« agregata povečuje. Pri sumarnih agregatih gre za seštevanje finančnih instrumentov, ki bi jih lahko imeli za denar ali njegov ožji substitut. Vrsta agregatov M se ponavadi prične z gotovino in instrumenti, ki so ji blizu, in konča z instrumenti, ki so včasih bližje naložbam. Vsak definicijski agregat je označen s črko M in pripadajočo številko (M0, M1...) Z večanjem »širine« definicijskega agregata, raste tudi njegova pripadajoča številka. Sumarni agregati omogočajo pregled vrste denarnih agregatov, ki bi bili lahko uporabni za različne analize. Sumarni agregati se pogosto uporabljajo in so razumljivi tako kreatorjem politike kot tudi širši javnosti.

Ponderirani (weighted) denarni agregati se ne uporabljajo tako pogosto kot sumarni agregati. Izračunani so s ponderiranjem komponent na osnovi njihove likvidnosti. Večja teža je

pripisana bolj likvidnim instrumentom, upoštevajo pa tudi, da finančni instrumenti lahko nastopajo tudi kot hranilci vrednosti. Ponderji, ki jih imenujejo tudi »uteži monetarnih storitev« (monetary services weights) so ponavadi izpeljani iz obrestnih donosov posameznih finančnih instrumentov.

Osnutek novega priročnika iz leta 1997 priporoča uporabo sumarnih agregatov.

Primerjanje denarnih agregatov med državami

V denarnih analizah analitiki pogosto primerjajo denarne agregate različnih držav. Primerjava je lahko narejena z uporabo agregatov različnih držav, ki so izračunani na podlagi nacionalnih definicij, ali pa agregatov različnih držav, izračunanih na podlagi identičnih definicij (mednarodno standardizirani). Slednji način pogosto uporabljajo pri analizah in raziskavah, vendar pa zaradi različnih nacionalnih specifik, kakor tudi zaradi hitrega razvoja na področju finančnih inovacij lahko prihaja do neskladij in nejasnosti. Identične definicije lahko proizvedejo agregate, ki so efektivno različni. Npr. agregati monetarnih obveznosti depozitnih institucij v državah s sistemom bančništva univerzalnih bank so praviloma širši kakor isti agregati v drugih državah (Manual on Money and Banking Statistics (Draft), 1997, str. 6-15). Različne definicije agregatov so lahko povezane s podobnim obnašanjem agregata različnih držav. Npr. v različnih državah odražajo različni agregati (v nekaterih državah M1, v drugih M2 ali M3) močno korelacijo z ravno cen. Tudi obstoj specifičnih sorodnih instrumentov in finančnih institucij v določenih državah lahko zamegli pravo vrednost agregatov. Nacionalne definicije jih vključujejo v definicijo agregatov, mednarodne pa ne.

Mednarodne primerjave agregatov so lahko zelo učinkovito analitsko orodje, vendar pa specifična nacionalnih razmer lahko vpliva na rezultate. Osnutek novega priročnika iz leta 1997 zagovarja tezo, da je širok denarni agregat, ki je izračunan na nacionalni definiciji, primerna osnova za mednarodne primerjave.

Denarni agregati v denarnih unijah

Denarni agregati v denarnih unijah so agregati, ki jih pripravljajo za skupino držav članic unije. Prosto gibanje kapitala med članicami vpliva na obnašanje denarja znotraj posamezne države, kar lahko povzroči to, da postanejo nacionalni agregati manj stabilni, saj rezidenti brez omejitev lahko prenašajo sredstva v druge države, članice unije. Agregati na ravni unije se lahko izkažejo za bolj stabilne, pa tudi cene, tečaji in druge makroekonomske spremenljivke so bolj dovzetni za vplive denarja unije v celoti, kot pa agregatov posameznih držav. Agregati unije niso enaki enostavni vsoti agregatov držav članic. Potrebna je tudi razširitev pojma rezident na rezidentstvo celotne unije. Agregati unije naj bi bili sestavljeni z uporabo enotnega razvrščanja instrumentov, sektorjev, kakor tudi opredeljevanja skupin denarnih sektorjev, nedenarnih sektorjev in nevtralnih sektorjev v vsaki državi članici.

Ugotovitev: Stari priročnik MDS iz leta 1984 je osrednjo vlogo pripisoval ozkemu denarnemu agregatu, opredelil pa je tudi kvazi denar. V denar se prištevajo gotovina in vpogledne vloge

depozitnih institucij. Vloge nerezidentov se načeloma ne vključujejo v denar. Kvazi denar vključuje hranilne in vezane vloge ter vloge v tujem denarju. Denarni agregati so skupaj z ostalimi denarnimi in drugimi statistikami držav članic objavljeni v mesečni publikaciji MDS »International Financial Statistics. MDS objavlja za posamezne države poleg navedenih dveh agregatov denarja in kvazi denarja, tudi njihove specifične nacionalne definicije denarnih agregatov: M1, M2, M3. Ti so se skladno z razvojem finančnih instrumentov in nastajanjem novih tipov finančnih institucij, kakor tudi z denarno politiko posameznih držav razvili v posameznih državah. Tendence v smeri prenosa osrednje vloge na širši denarni agregat so kazali že osnutki novega priročnika iz let 1993, 1996 in 1997.

2.5. Bilančne sheme finančnih institucij po priročniku »Guide for Money and Banking Statistics« MDS

Naloga tega prvega in do konca leta 2000 tudi edinega »uradnega« priročnika s področja denarnih statistik je bila med drugim formalizacija obstoječe prakse, ki se je razvila v obdobju petdesetih let, od konca druge svetovne vojne naprej. Priročniku so do neke mere očitali, da je bil preveč usmerjen na preteklost. Očitali so mu tudi določeno mero nefleksibilnosti, predvsem zaradi zamika med nastankom novosti na finančnem področju (nove institucije in instrumenti) in njihovo vključitvijo v standardne metodologije. Določena posodobitev priročnika so dopolnitve iz leta 1988. Posodobitev v smislu osnovnih metodoloških standardov so tudi Osnutki novega priročnika iz let 1993, 1996 in 1997.

Bilančne sheme, kot jih predpisuje stari priročnik Guide for Money and Banking Statistics, so tiste, po katerih zaenkrat države članice še vedno mesečno pripravljamo bilančne sheme in jih posredujemo MDS. Podatki so objavljeni v mesečni publikaciji International Financial Statistics, ki zagotavlja statistični pregled gospodarskih gibanj.

V okviru tega, tako imenovanega sistema IFS, se podatki denarne statistike oblikujejo na treh ravneh. Omenjene tri ravni prikazujejo proces, v katerem finančni sistem gospodarstvu zagotavlja likvidnost. Prvo raven pomenita bilanca denarnih oblasti in bilanca depozitnih institucij. Drugo raven predstavlja bilanca denarni pregled, ki je konsolidacija bilance centralne banke in bilance depozitnih institucij, ki prikaže kako se na osnovi primarnega denarja ustvarja agregat, definiran kot denar. Tretja raven pa je bilančna shema finančni pregled, ki predstavlja konsolidacijo bilanc stanja denarnega pregleda in nedenarnih finančnih institucij. V nadaljevanju sledi prikaz poenostavljenih bilanc⁹ institucij v tristopenjskem procesu v okviru katerega finančni sistem gospodarstvu zagotavlja likvidnost. Nazivom postavk so dodane enotne IFS-kode (IFS line numbers), ki so vključene v vseh poročilih MDS. IFS-kode posameznih postavk so enoznačne, kar pomeni, da npr. postavka z IFS-kodo 14 v shemah vseh držav pomeni primarni denar. Postavkam so dodane tudi hipotetične vrednosti, ki dodatno ponazarjajo opisani proces.

⁹ V praksi so navedene sheme zelo obsežne.

Tabela 6: Bilančne sheme finančnega sistema - konsolidacija na treh ravneh

Bilanca denarnih oblasti (Razred 10)

AKTIVA		PASIVA	
11 Tuja aktiva	400	14 Primarni denar	850
12a Terjatve do centralne vlade	515	14a Gotovina izven bank	(650)
12e Terjatve do bank	85	(.) Rezerve bank	(200)
		16c Tuja pasiva	40
		16d Vloge centralne vlade	70
		17r Ostalo (neto)	40

+

Bilanca bank (Razred 20)

AKTIVA		PASIVA	
20 Rezerve	200	24 Vpogledne vloge	480
21 Tuja aktiva	380	25 Vezane, hranilne vloge in vloge v tujem denarju	630
22a Terjatve do centralne vlade	110	26c Tuja pasiva	420
22b Terjatve do lokalnih vlad ter javnega sektorja	75	26d Vloge centralne vlade	45
22d Terjatve do zasebnega sdektorja	1015	26g Posojila centralne banke	85
22f Terjatve do nederarnih finančnih institucij	20	27r Drugo (neto)	140

↓

Denarni pregled (Razred 30)

AKTIVA		PASIVA	
31 Tuja aktiva	320	34 Denar	1130
32 Domača posojila	1620	35 Kvazi denar	630
32an Terjatve do centralne vlade	(510)	37r Drugo (neto)	180
32b Terjatve do lokalnih vlad ter javnega sektorja	(75)		
32d Terjatve do zasebnega sektorja	(1015)		
32f Terjatve do nederarnih finančnih institucij	20		

+

Nederarne finančne institucije (Razred 40)

AKTIVA		PASIVA	
40 Rezerve	35	45 Vezane, hranilne vloge in vloge v tujem denarju	300
42a Terjatve do centralne vlade	55	46a Obveznice in instrumenti denarnega trga	150
42b Terjatve do lokalnih vlad ter javnega sektorja	75	46h Posojila denarnega sistema	20
42d Terjatve do zasebnega sektorja	315	47r Drugo	30

↓

Finančni pregled (Razred 50)

AKTIVA		PASIVA	
51n Tuja aktiva (neto)	320	55 Likvidne obveznosti	2023
52 Domača posojila	2065	56a Obveznice in instrumenti denarnega trga	150
52an Terjatve do centralne vlade (neto)	(565)	37r Ostalo (neto)	210
52b Terjatve do lokalnih vlad ter javnega sektorja	(75)		
32d Terjatve do zasebnega sektorja	(1330)		

Vir: A Guide to Money and Banking Statistics in IFS, 1984, str. 11.

Prva raven so bilančni podatki institucije, ki izdaja primarni denar, upravlja z mednarodnimi državnimi rezervami in nadzoruje denarni sistem ter posluje kot banka za vlado. Pristojnosti institucije, ki izdaja primarni denar, imajo praviloma centralne banke, v določenih izjemah pa določene funkcije opravlja tudi zakladnica. Pomen računov institucije denarne oblasti je velik, saj odražajo način vodenja denarne politike, obenem pa so osnova za ocenjevanje, v kakšni meri so bili doseženi zastavljeni cilji. Prav tako je pomemben tudi vpliv same denarne politike in njen vpliv na druge sektorje. V prvo raven so vključeni tudi podatki tako imenovanih »Deposit Money Banks«. To so banke in podobne denarne institucije, razen denarne oblasti. Za te institucije je značilno, da imajo znaten del obveznosti v obliki vlog, ki so prenosljive s čekom ali so kako drugače uporabne za plačevanje. Z izdanimi dopolnili v starega priročnika iz leta 1988 je bila meja med bankami in podobnimi institucijami tudi v metodologiji manj poudarjena, saj naj bi se v kategorijo bank vključevale vse institucije, ki sprejemajo denarne vloge, in ne samo tiste, ki imajo v svoji pasivi znaten del vlog (Murn, Noč, Repanšek, 1994, str. 28).

Podatki na drugi ravni se oblikujejo s konsolidacijo obeh bilanc prve ravni. Ta bilanca se imenuje denarni pregled (Monetary Survey) in omogoča analizo finančnih agregatov, na katere v največji meri vpliva monetarna oblast in ki hkrati najbolj vplivajo na makroekonomske agregate drugih sektorjev. V denarni pregled so vključene samo denarne finančne institucije, ker instrumentarij denarnih oblasti neposredno vpliva samo na le-te in ker so bilance nedenarnih finančnih institucij na razpolago z večjim časovnim zamikom. Bilanca denarnih oblasti predstavlja jedro sistema finančnega posredništva in je zaradi tega z analitskega vidika najbolj zanimiva. Iz sheme je razviden agregat denar. Agregat **denar (34)** je vsota agregatov: gotovine izven bank (14a) iz sheme bilance denarnih oblasti in vpoglednih vlog (24) iz sheme bilanc bank. Iz sheme je razviden tudi agregat kvazi denar, ki vključuje tiste obveznosti denarnega sistema, ki jih ni možno neposredno uporabiti za plačevanje, možno pa jih je spremeniti v denar takoj ali z minimalnim odlogom in z določenimi stroški (penalty). Agregat **kvazi denar (35)** je enak postavki vezane, hranilne vloge in vloge v tujem denarju (25) iz bilanc bank.

Tretjo raven predstavlja konsolidacija denarnega pregleda in nedenarnih finančnih institucij v bilanco, ki jo imenujemo finančni pregled (Financial Survey). Shema zajema še širši spekter finančnih instrumentov, ki jih izdajajo tako denarne kot tudi nedenarne finančne institucije. V praksi naj bi jo bilo težko sestaviti, zaradi razlik v računovodski praksi med denarnimi in nedenarnimi finančnimi institucijami.

Podatki opisanih shem držav članic MDS, so mesečno objavljene v publikaciji International Financial Statistics. Sheme vključujejo prikaz stanj v nacionalni valuti, tokov ne vključujejo.

Ugotovitev: Guide predstavlja tri ravni, ki prikazujejo proces, v katerem finančni sistem gospodarstvu zagotavlja likvidnost. Prvo raven predstavljata bilanca denarnih oblasti in bilanca depozitnih institucij. Drugo raven predstavlja bilanca denarni pregled, ki je konsolidacija bilanc centralne banke in bilance drugih depozitnih institucij. Slednja prikaže,

kako se na osnovi primarnega denarja ustvarja agregat, definiran kot denar. Iz te sheme sta neposredno razvidna agregata denar in kvazi denar. Tretja raven pa je bilančna shema finančni pregled, ki predstavlja konsolidacijo bilanc stanja denarnega pregleda in nedenarnih finančnih institucij. Omenjena shema zajema še širši spekter finančnih instrumentov, ki jih izdajajo tako denarne kot tudi nedenarne finančne institucije. Sheme so v priročniku natančno predstavljene in razčlenjene, posamezne postavke so za vse članice identično označene s tako imenovanimi IFS-kodami. Podatki iz sheme držav članic MDS so mesečno objavljeni v publikaciji International Financial Statistics MDS. Sheme vključujejo prikaz stanj v nacionalni valuti, tokov ne vključujejo. Do priprave novega poročanja držav MDS, ki bo usklajeno s standardi pred kratkim izdanega novega priročnika za denarno področje, države članice posredujemo podatke po opisani shemi starega priročnika.

3. Denarna in bančna statistika v Sloveniji

Nastanek Banke Slovenije leta 1991 pomeni tudi začetek denarnih statistik v Sloveniji. Poslovne banke so po 8. oktobru 1991 pripravile otvoritvene tolarske bilance in tako je bil omogočen začetek oblikovanja konsistentnega sistema osnovnih denarnih bilanc za Slovenijo. Banka Slovenije je septembra 1992 v svojem Biltenu začela objavljati mesečne časovne vrste za osnovne tri bilance: Bilanco Banke Slovenije, Bilanco poslovnih bank in Konsolidirano bilanco bančnega sistema. Oktobra 1993 so se tem tabelam pridružile še tabele s sektorsko členitvijo bančnih terjatev in obveznosti. (Murn, Noč, Repanšek, 1994, str. 33). Kasneje so se jim pridružile še druge tabele, ki so redni statistični izdelek in so redno objavljene v Biltenu. Okvir sistema, kot je bil vzpostavljen takrat, se je v svoji osnovi ohranil do danes, le da so mu bile dodane še nekatere dodatne tabele. V tem času so področje denarnih in bančnih statistik pregledale tri misije statistične službe MDS.

Slovenska denarna in bančna statistika zajema: denarno statistiko v ožjem smislu, statistiko obrestnih mer in statistiko izdaj vrednostnih papirjev. Denarna statistika v ožjem smislu zajema bilančne sheme denarnih finančnih institucij in denarne agregate, kar je tudi predmet te naloge.

Pravne podlage za zbiranje podatkov in pripravo shem denarne in bančne statistike v Sloveniji

V obdobju od nastanka Banke Slovenije je bilo treba vzpostaviti tudi pravne osnove, ki urejajo področje poročanja podatkov ter izračunavanja in objavljanja denarnih statistik. Pravno podalگو za zbiranje podatkov in pripravo shem denarne in bančne statistike predstavljajo v nadaljevanju naštetih pravni akti, ki so navedeni od najsplošnejšega do najpodrobnejšega (Accession Countries Money and Banking Statistics Methodological Manual, 2000, str. 257).

Statistični zakon (Uradni list RS, št. 45/95). Zakon definira nacionalne statistične dejavnosti in za različna področja pooblašča različne institucije, med drugim tudi Banko Slovenije. Prav tako opredeljuje nacionalni statistični svet, nacionalni program statističnih raziskav in različne aspekte zbiranja podatkov in pripravljanja nacionalnih statistik.

Nacionalni program statističnih raziskovanj (Uradni list RS, št. 70/97). Program definira predmet, namen, periodičnost raziskovanj ter roke poročanja, obveznike poročanja in datume objave rezultatov raziskav. Vključuje tudi statistične raziskave BS.

Uredba o uvedbi in uporabi Standardne klasifikacije institucionalnih sektorjev (Uradni list RS, št.56/98). Uredba je kot nacionalni standard uvedla klasifikacijo institucionalnih sektorjev po ESA 1995. Ta sektorska členitev je skladna tisti, ki jo uvaja SNA 1993 in kot jo v svojih priročnikih predlaga MDS. Pomenila je tudi potrebo prilagoditve statističnega vira in s tem tudi nekaterih »izdelkov« denarne statistike, ki so tako postali metodološko ustrežnejši in mednarodno primerljivejši.

Zakon o Banki Slovenije (Uradni list RS, št. 1/91). Zakon centralno banko pooblašča za zbiranje podatkov in pripravljanje statistik, ki zadevajo denarne in kreditne dejavnosti.

Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 7/99). Zakon med drugim predpisuje redno poročanje bank centralni banki.

Sklep o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 39/99, 50/99, 63/99, 102/00, 24/02). Sklep natančno predpisuje način in vsebino poročanja knjigovodskih podatkov obveznikov centralni banki.

Kontni okvir za banke in hranilnice (Uradni list RS, št. 24/02). Je del Sklepa o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic in navaja štirimestne račune po razredih, po katerih so obvezniki dolžni mesečno poročati stanja in promet.

3.1. Osnovni metodološki standardi, ki veljajo pri pripravi tabel slovenskih denarnih in bančnih statistik

Metodološki standardi in navodila, ki veljajo pri pripravi tabel denarnih in bančnih statistik, so standardi, ki jih v svojih priročnikih uvaja Guide for Money and Banking Statistics iz leta 1984, skupaj s spremembami iz leta 1988 in predlogi statistične misije MDS iz leta 1997. Uporabni so bili tudi osnutki novega Manuala, ki je že nekaj let pred izdajo priročnika nakazoval spremembe, ki naj bi jih uvedel novi Manual. Ta je izšel konec leta 2000 v mnogo krajši izvedbi kakor osnutki. Novi priročnik, kakor tudi njegov obsežnejši osnutek, je usklajen z mednarodnimi standardi SNA93, ESA95 in peto izdajo priročnika Balance of Payments Manual, 1993.

3.1.1. Rezideni in nerezident

Definicija rezidenta in nerezidenta je skladna z mednarodnimi priporočili in pomeni praktično aplikacijo osnovnega splošnega načela o centru ekonomskega interesa enote na določenem teritoriju.

Kot nerezidenti Republike Slovenije so definirani:

- fizične osebe, ki nimajo stalnega bivališča v Sloveniji, razen tiste z veljavnim dovoljenjem za bivanje v Sloveniji za obdobje šestih mesecev ali več;
- fizične osebe s stalnim bivališčem v Sloveniji, ki imajo uradno dovoljenje za delo ali bivanje v tujini;
- pravne osebe s sedežem v tujini, razen diplomatsko-konzularnih in drugih predstavnikov, ki jih financira slovenska vlada, ter slovenski državljani, zaposleni pri njih, vključno z njihovimi družinskimi člani;
- predstavništva in poslovne enote slovenskih podjetij, ki opravljajo v tujini stalno dejavnost, za tisti del dejavnosti, ki jo opravljajo v tujini;
- predstavništva in poslovne enote tujih podjetij v Sloveniji, razen za tisti del njihovih dejavnosti, ki jih stalno opravljajo v Sloveniji;
- diplomatska, konzularna, in druga predstavništva tujih držav ali mednarodnih organizacij v Republiki Sloveniji, ki jih financirajo ali sofinancirajo tuje vlade in tuji državljani zaposleni pri njih, kot tudi njihovi družinski člani.

Rezidenti Republike Slovenije so opredeljeni kot vsi drugi (Bilten Banke Slovenije, Metodološke opombe).

3.1.2. Sektorji

Veljavna sektorizacija, uvedena je bila leta 1999, pomeni praktično aplikacijo Uredbe o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije institucionalnih sektorjev (Uradni list RS, št. 56/98). Uredba izhaja iz standardov ESA95, ti pa so usklajeni z SNA93. Skladna je tudi s priročnikom za denarne statistike in priporočili statistične misije MDS iz leta 1997.

Razlika med našo sektorsko shemo in shemo po ESA95 (Tabela 3, stran 14) je le v tem, da shema sektorizacije za Slovenijo poleg podskupin enote pod javnim, privatnim in tujim nadzorom, uvaja tudi podskupino enote v procesu lastninskega preoblikovanja. Gre za tržne enote, ki so pod specifičnim državnim nadzorom, v drugačnem smislu od javnega nadzora, kot je definiran v ESA95/ SNA93. Po zaključenem procesu lastninskega preoblikovanja bodo te enote prešle v domači zasebni nadzor, tuji nadzor, javni nadzor ali pa v državni sektor. Navedena posebnost v ničemer ne prizadene mednarodne primerljivosti podatkov o sektorski strukturi gospodarstva države (Predlog uredbe o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije institucionalni sektorjev, 1998, str. 8).

Preglednica v prilogi z nazivom Povzetek razvrstitve subjektov po institucionalnih sektorjih v Sloveniji, prikazuje povzetek konkretne razporeditve subjektov po sektorjih in je pripravljena na osnovi podatkov registra Statističnega Urada RS. Ta je po zakonu v Sloveniji zadolžen za razvrščanje enot po sektorjih. Preglednica je bila pripravljena za banke, kot osnovna smernica za potrebe ustreznega knjiženja.»Vsebinska« sektorjev v Kontnem okviru za banke in hranilnice je definirana z vsebino sektorjev in podsektorjev registra Statističnega urada RS.

Spremembe, ki so bile potrebne v praksi zaradi uvedbe Standardne klasifikacije institucionalnih sektorjev

Standardna klasifikacija institucionalnih sektorjev (v nadaljevanju SKIS), sprejeta avgusta 1998, je obvezen nacionalni standard, ki se uporablja pri evidentiranju, zbiranju, obdelovanju, analiziranju, posredovanju in izkazovanju statističnih podatkov, pomembnih za statistično spremljanje gospodarskih stanj in gibanj. SKIS se torej uporablja kot nacionalni standard za standardizacijo definicij s področja sektorske strukture gospodarstva in za razvrščanje institucionalnih enot v sektorje. Zagotavljala naj bi notranjo in zunanjo primerljivost. Zaradi uvedbe SKIS kot nacionalnega standarda, je bila potrebna prilagoditev sektorjev v Kontnem okviru za banke in hranilnice, ki je statistični vir za pripravo denarnih statistik. Če naj bi bile tabele - statistični izdelki, prilagojeni SKIS, je bilo treba ustrezno prilagoditi tudi statistični vir. Kontni okvir za banke in hranilnice je bilo treba razširiti in spremeniti. Instrumente - račune iz Kontnega okvira za banke in hranilnice je bilo treba razčleniti po vseh sektorjih. Neprofitne institucije, ki servisirajo gospodinjstva pred uvedbo SKIS niso bile izpostavljene kot samostojen sektor, vključene so bile v okviru sektorja gospodinjstev. Zaradi tega je bilo potrebno vpeljati nove račune v kontnem okviru za evidentiranje transakcij z enotami, vključenimi v ta sektor. Enote, ki so bile pred uvedbo SKIS vključene v tako imenovani javni sektor, so prešle v sektor država, ki je sedaj razdeljena na centralno in lokano raven ter sklade socialnega zavarovanja. Ravni republiške vlade, kot jo predpisujeta ESA95 in SNA93 v Sloveniji nimamo. Gospodinjstva so po »novem« zajela poleg prebivalstva tudi samostojne podjetnike, kmete in podobne fizične osebe, ki so po tipu tržni proizvajalci.¹⁰

Skladno z dogovorom med institucijama Statistični urad Banki Slovenije mesečno posreduje ažuriran register Sektorske razvrstitve vseh institucionalnih subjektov v Republiki Sloveniji (pravnih oseb, fizičnih oseb - samostojnih podjetnikov in drugih družbenih entitet), in sicer stanje na zadnji dan v mesecu. Omenjeni register vsebuje štiri parametre: naziv subjekta, matično številko subjekta, šifro dejavnosti in šifro sektorja za vse institucionalne enote v Sloveniji. Omenjeni register je le del Poslovnega registra Slovenije (PRS), ki poleg navedenih parametrov vsebuje tudi številne druge podatke o insticionalnih enotah.

BS register sektorske razvrstitve mesečno posreduje poslovnim bankam, hranilnicam in hranilnokreditnim službam, ki ga uporabljajo kot dodatno informacijo za pravilno knjiženje in s tem zagotavljajo kvalitetnejše podatke. V preteklosti je na tem področju prihajalo do številnih nepravilnosti in neenotnega knjiženja, s tem pa tudi do manj kvalitetnih podatkov. Ne samo, da se je dogajalo, da so različne banke določen subjekt različno sektorsko razvrščale, dogajalo se je tudi, da je bil določen subjekt v isti banki pri knjiženju po različnih poslih različno sektorsko razvrščen. Z novim sistemom smo se temu izognili in zagotovili, da je določen subjekt lahko uvrščen samo v en sektor in da vsi poročevalci: banke, hranilnice in hranilnokreditne službe, knjižijo enotno. Vzporedno z usklajevanjem z bankami je bilo potrebno tudi obsežno usklajevanje s takratno Agencijo za plačilni promet, ki je takrat vodila

¹⁰ Za ustanovitev teh subjektov, ki niso pravne osebe, ni potrebna registracija na sodišču, pač pa le priglasitev pri davčnem uradu občine.

žiro račune za plačilni promet v državi. Tudi Agencija za plačilni promet je prav tako kot banke izvedla sektorsko prerazvrstitev vseh svojih deponentov.¹¹

Z uvedbo SKIS kot nacionalni standard smo izboljšali kvaliteto podatkov in se tudi prilagodili priporočilom statistične misije MDS za denarno statistiko iz leta 1997.

3.1.2.1. Finančne družbe v Sloveniji

Tabela, v nadaljevanju, navaja število posameznih vrst finančnih institucij v Sloveniji. Sledi kratka predstavitev denarnih finančnih institucij v Sloveniji.

Tabela 7: Finančne družbe v Sloveniji

Finančne institucije	Število				
	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999	31.12.2000	31.12.2001
<i>Denarne finančne institucije</i>					
Banka Slovenije	1	1	1	1	1
Poslovne banke	28	24	25	25	21
Hranilnice	6	6	6	3	3
Hranilnokreditne službe	70	70	68	64	45
<i>Nedearne finančne institucije</i>					
Borznoposredniške družbe	43	42	42	36	
Družbe za upravljanje	26	23	22	21	
Pooblaščenice investicijske družbe	60	46	46	43	
Vzajemni skladi	15	15	17	19	
Zavarovalnice	13	13	13	11	
Pozavarovalnice	2	3	3	3	

Vir:BS: Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001, 2001, str. 12; BS: Publikacija - Finančni trgi, julij 2001.

Banka Slovenije je centralna banka države. Skrbi za stabilnost valute in splošno likvidnost plačevanja do tujine. Je neodvisna pri uresničevanju svojih nalog in pooblastil (Zakon o Banki Slovenije, 1991), kar v svojem 152. členu določa Ustava. Banka Slovenije je neodvisna in neposredno podrejena parlamentu. Svoje naloge uresničuje tako, da uravnava količino denarja v obtoku, skrbi za splošno likvidnost bank in hranilnic, skrbi za splošno likvidnost plačevanja do tujine, kontrolira banke in hranilnice, izdaja bankovce in daje bankovce in kovance v obtok (kovance izdaja Republika Slovenija), predpisuje pravila za izvajanje jamstev za vloge občanov, predpisuje, organizira in usklajuje informacijski sistem, potreben za opravljanje njenih funkcij, opravlja posle za Republiko Slovenije ter opravlja vse druge posle, ki jih predpisuje zakon.

¹¹ Subjektov, ki so pri njej imeli žiro račun.

Po svojih funkcijah sodijo v skupino denarnih finančnih institucij poleg centralne banke tudi poslovne banke, hranilnice in hranilnokreditne službe. Za potrebe denarnih statistik pa hranilnic in hranilnokreditnih služb ne vključujemo v skupino denarnih finančnih institucij, pač pa jih obravnavamo kot druge finančne institucije. Sicer pa so hranilnice in hranilnokreditne službe prav tako kot banke predmet nadzora centralne banke.

Banke in hranilnice poslujejo po Zakonu o bančništvu (Uradni list RS, št. 7/99, 59/01). Za opravljanje bančnih storitev potrebujejo dovoljenje Banke Slovenije. Zakon bančno storitev predpisuje kot sprejemanje depozitov od fizičnih in pravnih oseb ter dajanje kreditov iz teh sredstev za svoj račun. Banke in hranilnice smejo opravljati tudi druge finančne storitve, kot jih predpisuje bančni zakon: faktoring, finančni zakup (leasing), izdajanje garancij in drugih jamstev, kreditiranje, vključno s potrošniškimi krediti in hipotekarnimi krediti in financiranjem komercialnih poslov, trgovanje s tujimi plačilnimi sredstvi, vključno z menjalniškimi posli, trgovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti, zbiranje, analiza in posredovanje informacij o kreditni sposobnosti pravnih oseb, opravljanje poslov plačilnega prometa, trgovanje z vrednostnimi papirji, upravljanje pokojninskih ali investicijskih skladov, posredovanje pri prodaji zavarovalnih polic in oddajanje sefov. Hranilnice smejo izvajati bančne in druge finančne storitve le v tolarjih, z izjemo menjalniških poslov, in le za fizične osebe in samostojne podjetnike, manjša podjetja in neprofitne institucije.

Hranilnokreditne službe poslujejo po zakonu o Hranilnikreditnih službah iz leta 1990 (Uradni list SFRJ, št. 14/90, 30/90). Spekter poslov, ki jih opravljajo, je ožji kot tisti, ki ga imajo banke in hranilnice, pa tudi komitenti so v glavnem fizične osebe in manjše pravne osebe, pogosto so to ustanovitelji. V Sloveniji so ustanovitelji hranilnokreditnih služb v večini kmetijske zadruga. Skladno z omenjenim Zakonom hranilnikreditne službe opravljajo naslednje posle: zbirajo hranilne vloge in depozite občanov in pravnih oseb, vodijo žiro račune in tekoče račune občanov in civilnopravnih oseb, opravljajo plačilni promet za občane in civilnopravne osebe, najemajo kredite in dajejo kredite ustanoviteljicam, občanom in civilnopravnim osebam, opravljajo denarne in kreditne posle v imenu in za račun ustanoviteljic, opravljajo denarne in kreditne posle v imenu in za račun bank in drugih finančnih organizacij ter opravljajo druge posle v skladu s posebnimi predpisi. Hranilnokreditne službe so se skladno s Sklepom o usklajevanju hranilnokreditnih služb z določbami Zakona o bančništvu dolžne uskladiti z bankami in hranilnicami do februarja 2004. To pomeni da se bodo morale preoblikovati v banke ali hranilnice in poslovati skladno z Zakonom o bančništvu. V zvezi z navedenim se bodo morale uskladiti na področju kapitala, obvladovanja tveganj, poslovnih knjig in poslovnih poročil, notranje revizije in revidiranja poslovanja. Tiste, ki se zahtevam ne morejo ali ne nameravajo prilagoditi samostojno, se bodo združevale oziroma pridružile obstoječim bankam in hranilnicam ali pa prenehale s poslovanjem. Omenjeni predpis je že povzročil zmanjševanje števila hranilnokreditnih služb. Hranilnokreditne službe so bile dolžne BS obvestiti o svojih namerah glede uskladitve.

Ker BS ne ureja poslovanja nenedenarnih finančnih institucij, določene podatke o njihovem poslovanju pridobiva od tistih institucij, ki so zadolžene za nadzor njihovega poslovanja. To

sta Agencija za nadzor vrednostnih papirjev, ki nadzira boznoposredniške družbe, družbe za upravljanje, investicijske sklade in nekatere druge institucije, ter Agencija za zavarovalni nadzor, ki nadzira poslovanje zavarovalnic. Če bi želeli pripravljati shemo finančni pregled, kot jo predpisuje MDS, bi bilo nujno zagotoviti redno prejemanje podatkov teh institucij in obenem zagotoviti tudi ustrezno kvaliteto podatkov.

Denarni sektorji, nedenarni sektorji in nevtralni sektorji

V zvezi z opredeljevanjem denarnih agregatov je pomembna razvrstitev rezidenčnih sektorjev v skupine: denarni sektor, nedenarni sektor in nevtralni sektor. Razmere v Sloveniji v dveh točkah odstopajo od definicije ESA95. Odstopanja od standarda ESA95 so razvidna iz tabele v nadaljevanju.

Tabela 8: Primerjava skupin sektorjev: denarnega, nedenarnega in nevtralnega v Sloveniji s standardom ESA95

Sektorska klasifikacija v Sloveniji	Sektorji v Sloveniji	Sectors in the ESA95		ECB sector classification		
Denarni sektor	Banka Slovenije	S121 Central bank	S12 Financial corporations	Money-creating sector		
	Poslovne banke	S122 Other monetary financial institutions				
Nedenarni sektor	Hranilnice, hranilnokreditne službe	S123 Other financial intermediaries except insurance corporations and pension funds	S11 Non-financial corporations	Money-holding sector		
	Ostale finančne institucije				S124 Financial auxiliaries	
					S125 Insurance corporations and pension funds	
	Nefinančne družbe	S11 Non-financial corporations				
	Gospodinjstva	S14 Households				
	Neprofitne institucije, ki servisirajo gospodinjstva	S15 Non-profit institutions serving households				
	Centralna vlada	S1311 Central government			S13 General government	Money neutral sector
	-	S1312 State government				Money-holding sector
	Lokalna vlada	S1313 Local government				
	Skladi socialnega zavarovanja	S1314 Social security funds				

Vir: Methodological Manual on Money and Banking Statistics for Accession countries, 2000, str. 262.

Za razliko od standarda ESA95 slovenska denarna statistika med nedenarne sektorje uvršča tudi hranilnice in hranilnokreditne službe ter centralno vlado. Po priporočilih MDS in standardu ESA95, naj bi bile hranilnice in hranilnokreditne službe razvrščene v denarni

sektor. Kljub temu, da denar kreirajo, jih obravnavamo kot nedelarne finančne institucije. Razlog za tako obravnavo je njihov minimalen delež pri kreaciji denarja, majhen delež v skupni bilančni vsoti vseh denarnih finančnih institucij¹², relativno omejeno področje poslovanja in ne vedno kvalitetno poročanje v preteklosti. Analogno temu njihove vpogledne vloge vključujemo v M1 in ne v primarni denar, kamor vključujemo račune institucij denarnega sektorja (rezerve bank). V nasprotju s priporočili MDS in ESA95 je med nedelarne sektorje uvrščena tudi centralna vlada, ki naj bi praviloma sodila v nevtralni sektor. Razlogov, da večina držav izključuje vloge centralne vlade iz denarja, je več. Poglavitni je, da »obnašanje« centralne vlade v večji meri temelji na politiki in institucionalnih dogovorih in ne toliko na ekonomskih razlogih, kot je to značilno za ostale rezidenčne sektorje. Osnutek novega Manuala iz leta 1997 navaja možne argumente za odstop od navedenega standarda v zvezi z obravnavo centralne vlade kot nevtralnega sektorja: sredstva se uporabljajo v transakcijah in se obravnavajo kot redna operativna sredstva, njihov ekonomski vpliv na ostale depozitne institucije in splošne kreditne pogoje je lahko identičen tistemu, ki ga imajo vloge privatnih sektorjev ter dejstvo, da centralna vlada nima avtomatskega dostopa do kreditov centralne banke (Manual on Monetary and Financial Statistics (Draft), 1997, str. 6 - 27).

3.1.3. Finančni instrumenti

Pojem finančni instrument zajema v najširšem smislu finančne pogodbe med institucionalnimi subjekti. Finančni instrumenti so klasificirani na podlagi vsebine njihovih ekonomskih lastnosti. Na osnovne skupine jih razdelimo na osnovi: dobe zapadlosti, likvidnosti, prenosljivosti. Nazivi in pravna oblika so lahko zavajajoči in med državami nekompatibilni.

Pri razvrščanju finančnih instrumentov v Sloveniji lahko izhajamo iz tistih instrumentov, ki so navedeni v Kontnem okviru za banke in hranilnice in v Kontnem planu Banke Slovenije. Težave nastopijo v primerih, ko iz naziva računa in iz opisa računa ni točno razvidno, za kateri instrument gre. V takih nejasnih primerih se posvetujemo s strokovnjaki s področja računovodstva. Kljub temu pa kontni okvir ne zagotavlja zmeraj takšne informacije o finančnem instrumentu, kot jo zahteva okvirna členitev mednarodnih priporočil.

3.1.4. Vrednotenje podatkov v bilančnih shemah

Banke vrednotijo posamezne bilančne postavke sredstev in obveznosti skladno z določili slovenskih računovodskih standardov in z navodili, ki jih predpiše BS. Osnovno ogrodje pri oblikovanju slovenskih računovodskih standardov je kodeks računovodskih načel. Podrobnejše rešitve, ki jih vsebujejo slovenski računovodski standardi, izhajajo iz obveznega okvira mednarodnih računovodskih standardov, ki jih je pripravil in izdal International

¹² Bilančna vsota hranilnic in hranilnokreditnih služb predstavlja manj kot 2% bilančne vsote bank.

Accounting Standards Committee iz Londona, ter smernic Evropske unije (78/660/EEC, 63/349/EEC). Slovenski računovodski standardi na področju bančništva, z nekaterimi izjemami na področju vrednotenja, v precejšnji meri ustrezajo mednarodnim računovodskim standardom (Money and Banking Statistics in the Accession Countries: Methodolical Manual, 2001, str. 260). Knjiženje poteka po načelu zaračunane realizacije. Če so finančni instrumenti originalno izkazani v tuji valuti, se za preračun v domačo valuto uporabi srednji tečaj BS na dan bilance stanja. Monetarno zlato se vrednoti po tržni ceni, prilagajanje vrednosti monetarnega zlata se izvaja mesečno. Za vrednotenje monetarnega zlata se uporablja cena zlata na londonski borzi plemenitih kovin. To tako imenovano ceno »londonskega fiksinga«, uporabljajo za vrednotenje zlata številne centralne banke.

3.2. Denar in denarni agregati - opredelitve za Slovenijo

MDS ne predpisuje definicij sestave denarnih agregatov, pač pa le nakazuje osnovne smernice in logiko, podrobnosti pa prepušča posameznim državam. Centralne banke običajno denarne agregate natančno opredelijo in spremljajo, pri čemer upoštevajo namen uporabe denarnega agregata in značilnosti institucionalnega okolja. Tabela v nadaljevanju prikazuje sestavo posameznih denarnih agregatov za Slovenijo.

Tabela 9: Sestava denarnih agregatov – opredelitve za Slovenijo

Denarni agregati	Slovenija – sestava denarnih agregatov
M1	<ul style="list-style-type: none"> • Gotovina v obtoku • Vpogledne vloge nebančnih sektorjev pri bankah (vključuje tudi račune republiškega proračuna pri BS)
M2	<ul style="list-style-type: none"> • M1 • Vse tolarske nevpogledne vloge pri bankah
M3	<ul style="list-style-type: none"> • M2; • Vse (vpogledne in nevpogledne) devizne vloge pri bankah.

Vir: Lastna shema na podlagi članka Načrt opredelitve denarnih agregatov za Slovenijo, 1995, str.18.

Zadnja opredelitev denarnih agregatov v BS je bila narejena leta 1995. Po ocenah razmere niso bile takšne, da bi zahtevale opredeljevanje denarja izven meja bančnih vlog, to pomeni vključevanje tudi drugih visoko likvidnih instrumentov, ki niso vloge, v denarne agregate.

Denar v ožjem smislu M1 vključuje gotovino v obtoku in vpogledne prenosne vloge nebančnih sektorjev pri bankah, ki vključujejo tudi račune republiškega proračuna in drugih finančnih organizacij pri BS.

Denarni agregat M2 vključuje poleg M1 tudi vse tolarske vloge nebančnih sektorjev.

Širok denarni agregat M3 vsebuje M2 in devizne vloge prebivalstva pri bankah, od septembra 1999 dalje pa devizne vloge vseh drugih rezidenčnih sektorjev. Razlog za ohranjanje M2 izključno tolarskega je bil v tem, da je bila z vidika potreb denarne politike koristna razmejitev izključno tolarskega agregata. Vključitev deviznih vlog v definicijo agregatov sovпада s takratnimi varčevalnimi navadami, predvsem sektorja prebivalstva (Načrt opredelitve denarnih agregatov za Slovenijo, 1995, str.19). Na videz najprimerneje bi devizne vloge razvrstili po ročnosti vzporedno s tolarskimi, a je bilo ob definiranju agregata leta 1995 ugotovljeno, da so devizne vloge v Sloveniji varčevalno orientirane, približno tako kot hranilne vloge. Razlog je bil zgodovinski, saj v obdobju visoke inflacije domača valuta ni opravljala funkcije hranilca vrednosti in je potekalo pravo varčevanje le v tujih valutah. M3 je denarni agregat, ki je od leta 1997 dalje tudi bližnji cilj denarne politike Banke Slovenije. Je agregat, ki ga je sicer težje nadzirati, kot bi to bilo možno pri katerem ožjem agregatu, je pa zato bolj stabilen, saj se premiki v ročnosti vlog odražajo znotraj agregata. Končni cilj denarne politike BS je inflacijska stopnja. Prehod na ciljanje denarnega agregata M3 pomeni tudi povečanje preglednosti delovanja BS. Banka javno objavlja cilj za tekoče leto. Cilj je objavljen kot pas, znotraj katerega je predvideno gibanje denarnega agregata M3 (Čufer, 2001, str.15).

Leta 1995 je bila v BS sprejeta tudi odločitev, da se denarni agregati računajo vzporedno na podlagi dveh definicij, statistične in bilančne. Z razliko od zgoraj navedene, tako imenovane bilančne definicije agregatov za denarne agregate na osnovi statistične definicije velja:

- izračunani so na podatkih o dnevni likvidnosti bank, medtem ko bilančna definicija temelji na knjigovodskih podatkih bank na zadnji dan v mesecu;
- izračuni so narejeni na osnovi mesečnih povprečij dnevni podatkov. Kot šibko točko izračuna agregatov iz stanj na zadnji dan v mesecu, kot velja pri bilančni definiciji, lahko navedemo veliko vlogo slučajnostnih vplivov;
- vključujejo vpogledne in vezane vloge nerezidentov, tolarske omejene vloge, tolarske vrednostne papirje, ki so jih izdale banke, ter podrejene obveznosti bank do vseh sektorjev v M1 in M2 (Interno gradivo Banke Slovenije).

Denarni agregati za Slovenijo so v Biltenu Banke Slovenije prikazani in objavljeni v dveh tabelah. Tabela 1.1. z naslovom Glavni denarni agregati je prikaz denarnih agregatov na podlagi statistične definicije. Tabela navaja denarne agregate M1, M2, M3 in njihove sestavne dele. V Tabeli 1.2. z naslovom Konsolidirana bilanca bančnega sistema so denarni agregati in njihovi sestavni deli prikazani v okviru celovite bilance oblikovanja ponudbe denarja. Gre za prikaz denarnih agregatov na podlagi bilančne definicije.

3.3. Bilančne sheme slovenske denarne in bančne statistike

Tabele (izdelke) denarne statistike bi lahko razdelili na tri osnovne skupine (Noč, 1996, str.174):

- bilance IFS in biltenske bilance, z mesečno frekvenco;
- statistike na osnovi desetdnevni podatkov;
- statistike na osnovi dnevnih podatkov.

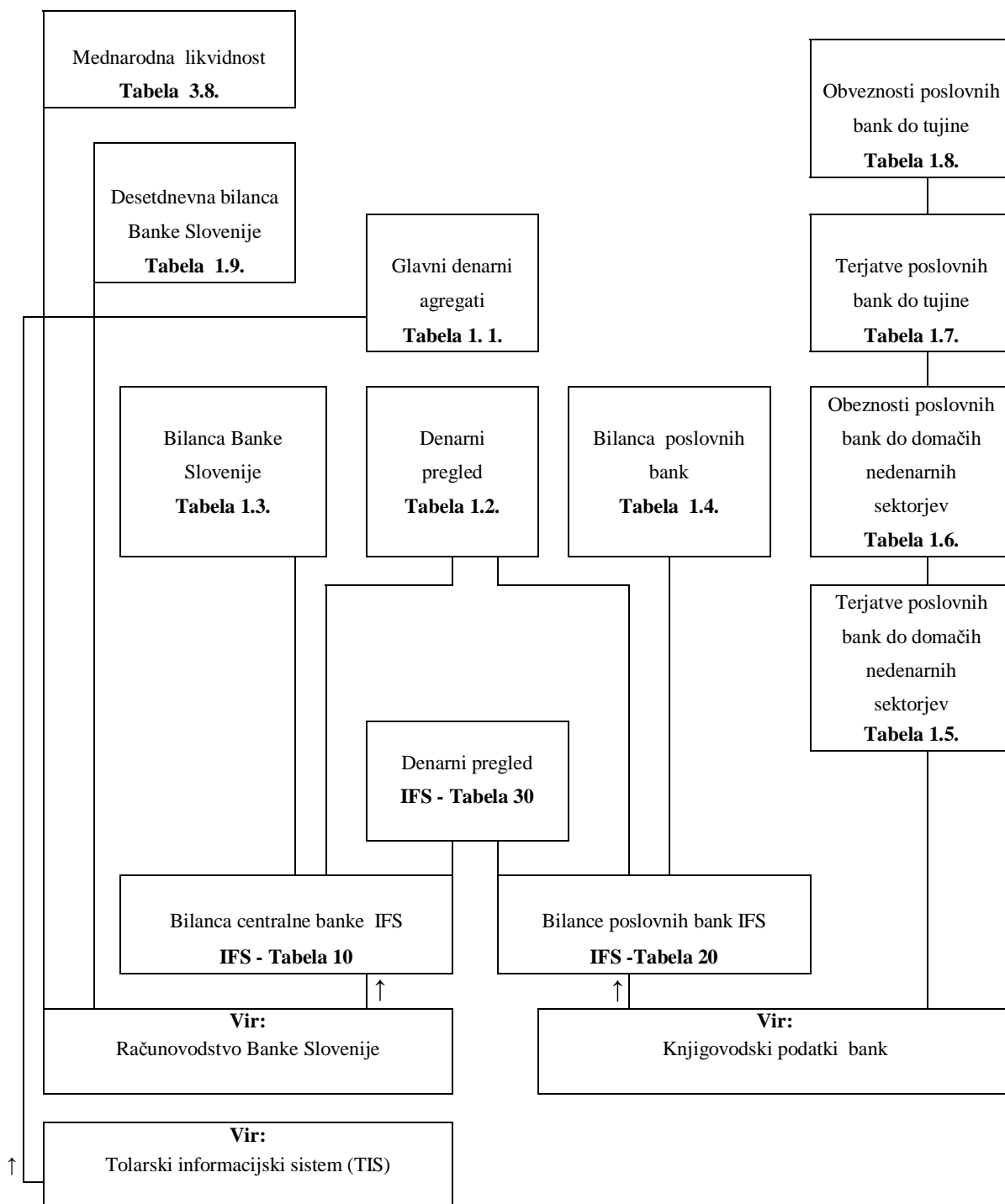
Tema naloge je prvi segment statistik, ki pa bi mu lahko dodali še en rastoči sklop: objave in poročila podatkov denarnih statistik mednarodnim in domačim institucijam. Poročanje o podatkih denarnih statistik zadnjih letih pridobiva na pomenu in obsegu. Podatki temeljijo na izračunanih podatkih IFS-shem in biltenskih bilanc, za določene pa je potrebno tudi vzdrževanje dodatnih metodologij.

Skupini statistik z višjo frekvenco, dnevno in desetdnevno, služita predvsem za operativne namene denarne politike in tekoče spremljanje gibanj na denarnem področju. Sicer pa so podatki oziroma viri z višjo frekvenco dobrodošli, ker mesečno poročilo o knjigovodskih podatkih bank prikazuje stanja na zadnji dan v mesecu, kar lahko vključuje močan vpliv slučajnostnih faktorjev.

Sistem bilanc IFS obsega tri osnovne bilančne sheme denarnih statistik: bilanco centralne banke, bilanco poslovnih bank in bilančno shemo denarni pregled, ki je konsolidirana shema obeh navedenih bilanc. Sistem tabel IFS je mednarodno primerljiv in namenjen različnim vrstam analize. Tabele so zaenkrat še pripravljene skladno s priporočili »starega« priročnika MDS iz leta 1984 z naslovom »Guide for Money and Banking Statistics«. Sheme so definirane s tako imenovanimi IFS-agregati in podagregati, ki jih prav tako opisuje navedeni priročnik. Ti so enoznačni in enotno kodirani za vse članice. Sheme so do sedaj pregledale tri statistične misije MDS za denarne statistike. Bilančne sheme IFS v celoti niso objavljene, njihov namen je predvsem poročanje MDS, uporabljajo pa se tudi kot osnova za biltenske bilance in za poročila tudi drugim mednarodnim organizacijam. Od srede leta 1995 dalje MDS podatke Slovenije v skrajšani obliki objavlja v svoji mesečni publikaciji »International Financial Statistics«.

Ob bilančnih shemah IFS obstajajo tudi bilance z isto vsebino v prilagojeni obliki, ki se objavljajo v Biltenu BS. Te tako imenovane biltenske bilance so prilagojene slovenskim razmeram. Določene postavke so bile s tem namenom združene, druge spet bolj razdelane. Narejena je bila določena »institucionalna« prilagoditev. Bilanca bank je tako deloma prilagojena načelom bančnega računovodstva, bilanca BS pa je povsem prilagojena računovodski bilanci BS. Oblika, prilagojena nacionalni situaciji, omogoča, da so bilance lažje berljive in lažje razumljive tudi nespecializiranemu bralcu. Tega načela se v svojih publikacijah držijo tudi mnoge druge centralne banke. Denarni pregled - konsolidirana bilanca bančnega sistema, pa je v biltenski verziji praktično identična bilanci denarnega pregleda po IFS (Murn, Noč, Repanšek, 1994, str. 34). Je shema, ki ima v okviru vseh tabel največjo težo in pomen. Tako IFS kot biltenske bilančne sheme mesečno pripravljamo od konca leta 1991 dalje.

Shema 1: Pregled tabel slovenske denarne in bančne statistike

Vir: Lastna skica.

Opisanim osnovnim bilančnim shemam so bile kasneje dodane še dodatne - izvedene tabele s podatki denarnih in bančnih statistik. Zelo uporabni sta tabeli terjatve in obveznosti poslovnih bank do domačih nedenarnih sektorjev (Biltenški tabeli 1.5 in 1.6). Dodana je bila tudi natančnejša členitev terjatev in obveznosti do tujine iz bilanc poslovnih bank (Biltenški tabeli 1.7. in 1.8.).

Pomembna je tudi tabela Mednarodna likvidnost, ki prikazuje mednarodne rezerve Banke Slovenije in devizne rezerve poslovnih bank (Biltenska tabela 3.8.). Mednarodne rezerve Banke Slovenije so razčlenjene na štiri osnovne komponente: zlato, SDR, rezervna pozicija pri MDS in devizna imetja.

Kot zadnja je bila dodana bilančna shema: Desetdnevna bilanca banke Slovenije (Tabela 1.9), ki je nekoliko drugače strukturirana, kot sta mesečna biltenska in IFS-shema Banke Slovenije in ima višjo - desetdnevno frekvenco.¹³

3.4. Poročanje in objavljane podatkov slovenske denarne in bančne statistike

Kot »izdelke«s področja denarne statistike, bi lahko navedli tudi številna poročila, pripravljena na osnovi denarnih in bančnih statistik. Omenjena izhajajo iz obstoječih metodologij IFS- in biltenskih bilančnih shem ali pa tudi iz drugih »metodologij«, ki jih je treba posebej vzdrževati.

Poročanje o podatkih denarnih in bančnih statistik mednarodnim institucijam

Kakor številne centralne banke tudi BS objavlja in publicira podatke denarnih in bančnih statistik. BS podatke denarnih in bančnih statistik posreduje številnim mednarodnim organizacijam, institucijam v Sloveniji, objavlja pa jih tudi na svojih spletnih straneh.

- ***MDS***

MDS posredujemo tako imenovano poročilo IFS, ki poleg drugih statistik vsebuje naslednje denarne statistike: podatke bilančnih shem centralne banke in poslovnih bank in podatke o mednarodnih rezervah. Poročilo je mesečno in zajema podatke časovne vrste od leta 1992 dalje. Od srede leta 1995 so podatki Slovenije objavljeni v mesečni publikaciji International Financial Statistics. MDS posredujemo tudi poročilo o strukturi deviznih rezerv. Tako imenovana Tabela XRE, katere vsebina je valutna struktura deviznih rezerv Banke Slovenije, je kvartalno poročilo in zajema časovno vrsto podatkov, od leta 1993 dalje. Devizne rezerve, ki vključujejo imetja v vpoglednih in vezanih vlogah ter vrednostnih papirjih, zajemajo prikaz stanj v valutah: USD, CHF, JPY, EUR in v skupini ostale valute skupaj.

- ***EUROSTAT***

Eurostatu, ki je statistični urad EU, posredujemo podatke denarnih statistik v okviru programa dela za države, pridružene članice EU. Poročilo je kvartalno in vsebuje časovno vrsto mesečnih podatkov od leta 1994 dalje. Med drugim vsebuje naslednje podatke s področja denarnih in bančnih statistik: podatke o denarnih agregatih, posojilih rezidentom, depozitih rezidentovo pri denarnih finančnih institucijah, obrestnih merah in mednarodnih rezervah,

¹³ ECB pripravlja svojo bilanco s tedensko frekvenco.

skupaj z metodološkimi pojasnili. Poročilo je bilo aprila 2000 revidirano. V načrtu je tudi priprava finančnega računa, ki naj bi ga v bodoče kvartalno posredovali Eurostatu.

- **OECD**

Prek Statističnega urada Republike Slovenije posredujemo poročila - podatke denarnih statistik tudi mednarodni organizaciji OECD. Statistični urad od različnih institucij zbira podatke na državni ravni in jih posreduje v objavo v publikaciji »OECD-Main Economic Indicators«. Publikacija objavlja vrsto kazalcev, ki kažejo na gospodarska gibanja v 30 državah, članicah OECD, in v 10 državah, nečlanicah organizacije. V skupini nečlanic so objavljeni tudi podatki Slovenije. OECD je mednarodna organizacija, ki si prizadeva za stabilnost in gospodarsko rast v državah članicah in deluje kot forum industrijsko razvitih držav pri dogovarjanju glede gospodarske politike v odnosu med članicami in v odnosu do tretjih držav. Slovenija je že pred petimi leti v Parizu vložila prošnjo za članstvo, kljub temu pa do danes še ni jasno, ali bo OECD sploh še sprejemala nove članice ali bo namesto tega le okrepila sodelovanje z nečlanicami.¹⁴ Mesečno poročilo OECD zajema časovno vrsto podatkov od leta 1992 dalje. Poleg drugih podatkov finančne statistike poročilo vsebuje podatke o denarnih agregatih, obrestnih merah, deviznih rezervah, zunanjem dolgu ter tečajih in obrestnih merah.

- **CESTAT**

Prek Statističnega urada Republike Slovenije posredujemo poročila tudi Združenju statističnih uradov držav¹⁵, ki na osnovi medsebojnega sporazuma pripravljajo in izdajajo kvartalno publikacijo »CESTAT - Statistical Bulletin«. Poročilo za CESTAT je kvartalno in obsega časovno vrsto podatkov od 1996 dalje. Poročilo vsebuje poleg številnih podatkov s področja finančnih statistik tudi podatke o denarnih agregatih, o domačih vlogah in posojilih, tudi podatke o zunanjem dolgu, obrestnih merah, mednarodnih rezervah. Pogoj za vključitev države v publikacijo je sposobnost zagotavljanja večine zelenih podatkov. Začetki izdajanja publikacije segajo v leto 1991, še v obdobje tako imenovane Višegradske skupine. V načrtu je preoblikovanje sedanje publikacije v publikacijo statističnih podatkov držav kandidatka za vstop v Evropsko unijo, imenovano KANSTAT.

- **ECB**

Evropski centralni banki letno posredujemo seznam vseh denarnih finančnih institucij v Sloveniji. Seznam vseh denarnih institucij vseh pridruženih članic je ECB lani prvič izdal v posebni publikaciji. Identično publikacijo izdaja tudi za svoje članice. Od januarja 2002 dalje jim mesečno posredujemo podatke o naših denarnih agregatih, izračunanih tako na podlagi nacionalnih definicij kakor tudi izračune agregatov za Slovenijo na podlagi harmoniziranih definicij ECB. Navedene podatke jim posredujemo v obliki letnih stopenj rasti. ECB prav tako mesečno posredujemo podatke o strukturi deviznih rezerv Slovenije.

¹⁴ Đerić, Delo, 8.10.2001.

¹⁵ Združenju statističnih uradov držav: Poljske, Češke, Madžarske, Romunije, Slovaške in Slovenije.

Poročanje podatkov denarnih in bančnih statistik domačim institucijam

Podatke denarnih in bančnih statistik posredujemo številnim institucijam v Sloveniji. Prejemniki poročil so poslovne banke, hranilnice, Združenje bank Slovenije, Zveza hranilnokreditnih služb, Urad za makroekonomske analize in razvoj in Statistični urad RS.

Vsaka posamezna poslovna banka od BS mesečno prejme svojo bilanco stanja in izkaz uspeha ter bilanco stanja in izkaz uspeha vseh bank v Sloveniji skupaj. Opisane bilančne sheme na osnovi mesečnih poročil bank, stanj na računih pripravlja Banka Slovenije. Poročilo zajema tudi izračunane deleže po bilančnih postavkah dotične banke v agregatu vseh bank v Sloveniji skupaj, kar je uporaben podatek pri ugotavljanju konkurenčnosti na posameznih področjih (bančnih poslih, npr. krediti prebivalstvu, itd). Poslovne banke prav tako prejema bilanco stanja in izkaz uspeha bank po treh skupinah, oblikovanih glede na višino bilančne vsote: do 10 mia SIT, od 10 mia do 30 mia SIT, nad 30 mia SIT.

Združenje bank Slovenije mesečno prejema podatke: kratke bilance stanja in izkaze uspeha tistih bank in hranilnic, ki so dale pooblastilo za objavo njihovih individualnih podatkov. To je edini primer objave individualnih podatkov in je dopusten zaradi izrecnega pooblastila teh institucij.¹⁶ Sicer velja, da centralne banke in tudi BS individualnih podatkov ne objavljajo.

Zveza hranilnokreditnih služb prejema agregirana mesečna poročila, ki jih njihove članice mesečno posredujejo BS. Zveza tudi sama posluje kot hranilnokreditna služba, obenem pa opravlja funkcijo zveze tovrstnih finančnih institucij. Od 45 obstoječih hranilnokreditnih služb, jih je večina članic omenjene zveze.

Urad za makroekonomske analize in razvoj prejema podatke stanja na računih, predpisanih s kontnim okvirom za vse banke v Sloveniji skupaj.

Statistični urad Republike Slovenije kvartalno prejema kratke sheme Izkaza uspeha bank in hranilnic in stanja na določenih kontih.

Objava podatkov denarnih in bančnih statistik na spletnih straneh

BS na svojih spletnih straneh poleg Biltena objavlja obsežen sklop podatkov s področja denarnih in bančnih statistik.

Spomladi 1996 je MDS oblikoval poseben mednarodni standard za objavljane ekonomskih statistik, imenovan »Special Data Dissemination Standard« (SDDS). K temu standardu je prostovoljno pristopilo 46 držav, med njimi tudi Slovenija. Pristop k temu standardu pomeni, da centralna banka in statistični urad določene države zagotavljata določen obseg podatkov z ustrežno frekvenco s področij: realnega sektorja, fiskalnega sektorja, finančnega sektorja in zunanjega sektorja. Razlog za vzpostavitev tega sklopa informacij je bila negotovost na

¹⁶ Navedeno je objava podatkov samo v krogu vpletenih institucij in ni namenjena širši javnosti.

mednarodnih finančnih trgov po krizi v Mehiki konec leta 1994. Standard je bil vzpostavljen z namenom, da bi mednarodnim finančnim trgom zagotavljal točnejše in ustrežnejše statistične informacije. Podatki so mesečno ažurirani in so objavljeni najkasneje v štirih tednih od dneva, na katerega se nanašajo. BS skladno s SDDS objavlja naslednje statistike denarnega področja: analitične račune BS, analitične račune bančnega sektorja ter mednarodne rezerve in devizno likvidnost. MDS natančno predpisuje metodologijo mednarodnih rezerv in devizne likvidnosti, v metodologije drugih informacij v okviru opisanega standarda pa ne posega.

Identične informacije so objavljene na spletnih straneh BS tudi v obliki tako imenovane Hitre informacije.

3.5. Statistični viri za pripravo tabel denarnih statistik

Za pripravo tabel denarnih statistik uporabljamo dva glavna vira: knjigovodske podatke poslovnih bank in knjigovodske podatke Banke Slovenije (Shema 1). Za pripravo tabele denarnih agregatov - statistične definicije uporabljamo tudi dnevne podatke Tolarskega informacijskega sistema (TIS).

Za razliko od večine držav Evropske Unije je naš vir zelo dezagregiran, vendar pa nam ravno zaradi tega dopušča visoko stopnjo fleksibilnosti. Za razliko od tega, centralne banke držav EU od poročevalcev prejemajo že podatke o instrumentih, npr. posojila, naložbe v vrednostne papirje razen delnic itd.

Kontni okvir za banke in hranilnice, predpisan s strani BS, vsebuje nekaj tisoč računov, grupiranih v 10 razredih, po katerih obvezniki poročanja posredujejo podatke stanj na zadnji dan v mesecu in kumulativne podatke o prometu v tekočem letu. Kontni okvir dejansko pravzaprav predstavlja le okvir, znotraj katerega banke, hranilnice in hranilnikreditne službe skladno s svojimi potrebami odpirajo analitične račune. Razredi, po katerih so računi grupirani, so označeni od 0 do 9:

- 0 - Opredmetena osnovna sredstva, neopredmetena dolgoročna sredstva, zaloge in druga sredstva,
- 1 - Finančna sredstva in obračunska sredstva,
- 3 - Sredstva in naložbe v tuji valuti,
- 4 - Kratkoročne naložbe,
- 5 - Dolgoročne naložbe,
- 6 - Odhodki in prihodki,
- 2 - Tekoče obveznosti,
- 7 - Obveznosti v tuji valuti,
- 8 - Kratkoročne obveznosti,
- 9 - Dolgoročne obveznosti in kapital.

Obvezniki poročanja sporočajo promet in stanja na navedenih štirimestnih kontih predpisanega kontnega okvira ter promet in stanja, agregirana po razredih. Podatke pošiljajo po elektronski pošti v okviru tako imenovanega BSneta, ki je »privatno« omrežje med centralno banko in bankami. Na ta način je zagotovljena varnost podatkov. Istočasno so skladno s predpisi dolžne pisno posredovati podatke prometa in stanj rekapitulacije po razredih. Obvezniki poročanja so dolžni poročila mesečno posredovati centralni banki do šestega delovnega dne v mesecu, za stanje na zadnji dan predhodnega meseca (Uradni list RS, št. 24/02). V centralni banki se poročila preverijo računsko, formalno in do določene mere tudi vsebinsko. Poročila so mesečna. Banke, ki imajo filiale v tujini, so dolžne mesečno predložiti tudi konsolidirano poročilo. Za stanja na zadnji dan v letu prejmemo kar tri poročila: mesečno, zaključno – letno in revidirano, ki je na razpolago po opravljeni reviziji računovodskih izkazov za določeno leto. Slednjega upoštevamo kot najpravilnejšega. V primeru spremembe statusa ali izteka obstoja poročevalca, je ta v roku 60 dni dolžan posredovati podatke na zadnji dan pred spremembo. V primeru likvidacije ali stečaja je banka dolžna centralni banki sporočiti stanja na računih zadnji dan pred uvedbo likvidacijskega postopka v roku šestih dni od pričetka postopka. Poročila o knjigovodskem stanju računov bank in hranilnic se razen za pripravo tabel denarnih in bančnih statistik uporabljajo kot dodaten vir informacij drugim področjem dela v centralni banki. Zaradi svoje dezagregiranosti in vseobsežnosti pokrivajo celotno bančno poslovanje. Zaradi tega in pa zaradi svoje ažurnosti, na voljo so približno osmi delovni dan po izteku meseca, se uporabljajo tudi za primerjavo pravilnosti drugih poročil, ki ji neposredno prejemajo drugi oddelki centralne banke.

Računovodski podatki BS so drugi potrebni vir za pripravo tabel denarnih in bančnih statistik. V tem primeru govorimo o uporabi računovodskih podatkov lastne institucije.

Pri pripravi tabele denarnih agregatov po statistični definiciji, se kot vir uporablja takoimenovani Tolarski informacijski sistem (TIS). Ta vsebuje dnevne podatke o finančnih instrumentih bank, hranilnic in hranilnikreditnih služb. Podatke, ki so vključeni v Tolarski informacijski sistem, prejmemo od Agencije za plačilni promet, bank, ter od računovodstva in trezorja BS. Rok za dostavo podatkov je odvisen od vrste podatka, in sicer v roku od enega do treh dni od dneva, na katerega se nanaša. Banke podatke dnevne sporočajo po telefonu, konec meseca pa pošljejo poročilo po vseh dnevih v mesecu tudi pisno.

Zgodovina razvoja statističnega vira Knjigovodsko poročilo bank in hranilnic

Ob svojem nastanku je metodologija denarne in bančne statistike po IFS za Slovenijo kot statistični vir uporabljala še takratni jugoslovanski kontni plan - »Knjigovodstvo bank in drugih finančnih organizacij« (KNJ-BIFO).

Konec leta 1991 je bil jugoslovanski kontni plan zamenjan s slovenskim, ki je z določenimi popravki veljal do konca leta 1993. Omenjeno mesečno knjigovodsko poročilo, imenovano »Kontni plan bank in drugih finančnih organizacij«, je uvedlo novo klasifikacijo

transaktorjev. Kot domači sektorji so bili definirani: gospodarstvo, javni sektor, banke in druge finančne organizacije, drugi komitenti in prebivalstvo. Sektorska razvrstitev je izhajala iz klasifikacije dejavnosti in razvrstitve panog iz Odloka o enotni klasifikaciji dejavnosti (Uradni list SFRJ, št. 47/90).

Zaradi sprejetja slovenskih računovodskih standardov aprila 1993, je bil konec tega leta znova spremenjen kontni okvir za banke in hranilnice. V skladu s slovenskimi računovodskimi standardi naj bi vsako podjetje oblikovalo kontni sistem po lastnih potrebah in tako zagotovilo potrebne postavke bilance stanja in uspeha. Bistvena sprememba v primerjavi s prej veljavnim Zakonom o računovodstvu je bila, da je ta predpisoval natančno določen kontni plan. Kontni okvir je bil spremenjen tudi zaradi sprememb knjigovodskega vodenja in izkazovanja bilančnih shem zaradi takrat novih bonitetnih predpisov. Spremenjena je bila tudi sektorizacija. Črtan je bil sektor drugi komitenti, sektor banke in druge finančne organizacije pa je bil razdeljen na dva dela. Sprememba statističnega vira je povzročila spremembe – prilagoditve tabel denarne in bančne statistike in denarnih agregatov (Murn, Noč, Repanšek, 1994, str. 35).

Uredba o uvedbi in uporabi Standardne klasifikacije institucionalnih sektorjev (Uradni list RS, št. 56/98), je prav tako pomenila eno večjih sprememb tega vira. Pomenila je prilagoditev statističnega vira sektorizaciji, kot jo predpisujejo ESA95 in drugi mednarodni standardi. Prilagoditvi statističnega vira je sledila tudi prilagoditev tabel denarne statistike, ki so tako postale metodološko ustrežnejše in mednarodno primerljivejši. Uredba je začela veljati konec leta 1998, prve podatke, usklajene z novo sektorizacijo, pa so obvezniki začeli posredovati aprila 1999.

4. Skupne točke in razhajanja priporočil MDS in določil uredb ECB za področje denarnih in bančnih statistik - primerjalna analiza ključnih elementov

V nadaljevanju sledi primerjalna analiza novih priporočil MDS in določil uredb ECB za področje denarnih in bančnih statistik. Izhodišča pri tem so ključni elementi posameznih vsebinskih sklopov denarnih statistik.

4.1. Kratka predstavitev novega priročnika MDS - »Monetary and Financial Statistics Manual«

Konec leta 2000 je izšel težko pričakovani in dolgo pripravljani priročnik s področja denarnih in bančnih statistik - Monetary and Financial Statistics Manual. Je zadnja publikacija, ki jo je izdal MDS s področja mednarodnih smernic v zvezi s statistično metodologijo. Namen priročnika je predstaviti smernice za identificiranje, klasificiranje in evidentiranje stanj in tokov finančnih imetij in obveznosti. Priročnik navaja tudi standarde in predstavlja analitično

orientirane okvire, znotraj katerih naj bi bila predstavljena denarna statistika in v okviru katerih je možno identificirati ustrezne agregate. Ker je naloga denarne statistike opazovanje področja in podpora pri oblikovanju denarne politike, predstavlja novi Manual temeljni statistični okvir za opazovanje in ocenjevanje stabilnosti finančnega sektorja. Kot velja tudi za druge priročnike Mednarodnega denarnega sklada, Balance of Payments Manual in Government Finance Statistics Manual, so osnovna načela priročnika za denarno in finančno statistiko usklajena z načeli SNA93.

MDS v novem priročniku priporoča uporabnikom, da se držijo predstavljenih smernic in s tem kar v največji meri zagotovijo mednarodno primerljivost. Ob tem je treba upoštevati tudi nacionalno specifičnost v posameznih državah, zato je dopustno, da smernice do določene mere interpretirajo fleksibilno. Tudi nenehen razvoj na področju finančnih inovacij in globalizacija finančnih trgov narekujeta potrebo po fleksibilnosti in nujnost prilagajanja spremembam. Za razliko od starega priročnika novi Manual ne predstavlja virov ne metod in tudi ne daje praktičnih navodil. Praktična navodila naj bi zagotovili s pomočjo tehničnih asistenc in izobraževanja predstavnikov držav članic. MDS bo v določenem času tudi formaliziral tovrstne smernice v zvezi s konkretnimi vprašanji v sorodni publikaciji (Monetary and Financial Statistics Manual, 2000, str.1).

Bistvene vsebinske spremembe, ki jih novi priročnik uvaja, so:

- kot osrednji analitični okvir opredeljuje pregled depozitnih institucij (Deposit Corporations Survey, DCS). Stari priročnik je poudarjal tristopenjski proces zagotavljanja likvidnosti s prikazi pregleda denarnih oblasti, denarnega pregleda in finančnega pregleda;
- kot osrednji denarni agregat opredeljuje široki denar. Stari priročnik je kot osrednji agregat opredelil ozki denarni agregat;
- Manual za razliko od starega priročnika priporoča prezentacijo ne le stanj, pač pa tudi tokov imetij in obveznosti za finančne družbe, in metodološko predstavlja način izračunavanja transakcij, ki so dejanski tokovi. Prikaz tokov predpisujeta tudi Balance of Payments Manual in Government Finance Statistics.

Države članice naj bi se smernicam novega priročnika prilagodile v določenem času. Za tako imenovana IFS-poročila bodo vzpostavljeni novi standardizirani poročevalski obrazci, ki bodo temeljili na vsebini in strukturi sektorske bilance stanja. Ta predstavlja temeljni okvir za pripravo pregleda depozitnih družb in pregledov ostalih podsektorjev in je tudi vir za pripravo statistik računov medsektorskih finančnih tokov. Spremembe naj bi bile uvedene za vse države istočasno. Do sredine leta 2001 naj bi bili pripravljene predlogi spremenjenih IFS-strani, v zvezi z glavnimi poglavji, vrsticami in kodami, ki so enotne za vse poročevalce. Razviti naj bi bili standardizirani poročevalski obrazci ter natančna načela za reševanje tehničnih in drugih vprašanj, kot je pretvorba obstoječih historičnih podatkov in zamenjava programske opreme podatkovnih baz na MDS. Do konca leta naj bi potekalo testiranje novih poročevalskih obrazcev, temu bi sledila izdaja standardiziranih poročevalskih obrazcev in pilotski poizkus priprave podatkov v skupini izbranih držav. Uvajanje poročanja po novem naj bi potekalo od

sredine do konca leta 2002 oziroma začetka 2003. Leta 2003 naj bi bile v publikaciji International Financial Statistics prvič objavljene denarne statistike pripravljene po priporočilih novega priročnika.

4.2. Faze v razvoju EMU ter priročniki in predpisi, ki urejajo področje denarnih in bančnih statistik

Ker govorimo o skupni statistiki Unije, želimo predstaviti tudi faze v razvoju same Unije in s tem prikazati proces, ki je bil potreben za dosego postopnega poenotenja držav članic na področju vzpostavljanja enotnih osnov skupne statistike. Konvergenca na tem področju je bila povezana z razvojnimi fazami Unije.

Evropski svet (European Council) je junija 1988 z namenom pospešene realizacije gospodarske unije pooblastil Evropski komite (Committee), ki mu je predsedoval Jacques Delors, takratni predsednik Evropske komisije (European Commission) za pripravo predlogov konkretnih faz pri prehodu držav Evropske skupnosti v Unijo. Evropski komite¹⁷ je izdelal poročilo, tako imenovani »Delors Report«, v katerem je predlagal, naj bo prehod k ekonomski in monetarni uniji izpeljan v treh fazah.

Izhajajoč iz tega poročila se je Evropski svet odločil, da začetek prve faze pomeni ukinitvev restrikcij pri pretoku kapitala med državami članicami Unije, julij 1990. Naloge, ki naj bi bile v tej fazi izpeljane s strani Komiteja guvernerjev centralnih bank držav članic, so bile predvsem povezane s pospeševanjem usklajevanja denarnih politik, z namenom da bo dosegli čimvečjo stabilnost cen. Imenovano telo je imelo že od svojega nastanka 1964. pomembno vlogo pri sodelovanju in usklajevanju na denarnem področju. Za prehod v drugo in tretjo fazo je bilo treba revidirati Ustanovitveni sporazum Evropske gospodarske skupnosti (The Treaty of Rome) s ciljem vzpostavitve ustrežnejše institucionalne strukture. V ta namen je bila organizirana Medvladna konferenca o Evropski denarni uniji leta 1991, ki je potekala vzporedno s konferenco o politični uniji leta 1991. Kot rezultat tega je bil decembra 1991. usklajen in februarja 1992. podpisan tako imenovani Maastrichtski sporazum oziroma natančneje Sporazum o Evropski Uniji (Treaty on European Community). Omenjeni sporazum je tudi uzakonil Protokol o statutu ESCB in ECB (Protocol on the Statute of the European System of Central Banks and of the European Central bank) in Protokol o Evropskem monetarnem institutu (Protocol on EMI).

Ustanovitev Evropskega monetarnega instituta (EMI), ki je predhodnik Evropske centralne banke (ECB) leta 1994, pomeni začetek druge faze v razvoju Unije. S tem je telo Komite guvernerjev prenehalo obstajati. V tej fazi je bila naloga EMI povečati sodelovanje centralnih bank in povečati koordinacijo na področju denarne politike. Potrebne so bile tudi priprave v zvezi z ustanovitvijo ESCB, ki naj bi v bodoče vodila enotno denarno politiko in vzpostavila

¹⁷ Committee of EC Central Bank Governors, je predhodnik Evropskega monetarnega inštituta.

enotno valuto v tretji fazi razvoja. Naloga EMI je bila torej priprava na začetek tretje faze Evropske monetarne unije. To je pomenilo pripravo vsebinske, pravne in tehnične osnove za spremljanje denarne in bančne statistike, kakor tudi harmonizacijo tega področja, do nastanka EMU. EMI je julija 1996. izdal dokument o statističnih zahtevah Unije z naslovom »Statistical Requirement for Stage Three on Monetary Union«. Zahteve se nanašajo na področja denarne in bančne ter plačilnobilančne statistike, statistike o nedenarnih finančnih posrednikih, obrestnih merah in finančnem računu ter na splošne gospodarske statistike. Namen dokumenta je bil zagotoviti enoten vir informacij tako poročevalcem in sestavljalcem (compilerjem) statistik, kakor tudi zainteresirani javnosti. Omenjeni dokument o statističnih zahtevah Unije je bil leta 2000 dopolnjen z dokumentom »Statistical Information collected and compiled by the ESCB«. Leta 1998 je EMI izdala dva pomembna metodološka priročnika: Money and Banking Statistics Compilation Guide¹⁸ in Money and Banking Statistics Sector Manual.¹⁹ Vse naloge EMI, ki so se nanašale na pripravo pogojev za nastop tretje faze, so bile pravočasno zaključene. EMI je z ustanovitvijo ECB junija 1998 prenehala obstajati.

Nastop tretje in zadnje faze razvoja leta 1999, je pomenil nastop nepreklicnega fiksiranja tečajev tistih držav članic, bilo jih je enajst, ki so že v začetku sodelovale v EMU.²⁰ Nastanek ECB in nastop tretje faze v razvoju Unije pomeni tudi dejanski začetek vzpostavitve denarnih in bančnih ter vseh drugih statistik na nivoju Unije, ki so redno mesečno objavljene v Biltenu ECB. ECB posebej publicira tudi Mesečne statistične serije držav EU, ki niso vključene v EVRO področje.

V okviru Evropskega sistema centralnih bank (ESCB), ki ga sestavljajo nacionalne centralne banke skupaj z ECB, naj bi bilo čim več statističnega dela opravljenega na nivoju nacionalnih centralnih bank. Nacionalne centralne banke in druge institucije v državi so zadolžene za zbiranje podatkov ter pripravo nacionalnih statistik in agregatov. Naloga ECB pa je priprava statistik na EVRO nivoju. Nacionalne centralne banke in ECB sodelujejo pri različnih konceptualnih vprašanjih in razvoju, kakor tudi pri pripravi pravnih aktov. V zvezi s statističnim področjem ECB skladno s Statutom ECB tudi sodeluje z nekaterimi institucijami Unije in nekaterimi mednarodnimi organizacijami, s katerimi vzdržuje stalne povezave. Poudariti je treba, da ima ECB na področju denarnih in bančnih statistik izključne pristojnosti. Za razliko od tega so pristojnosti v zvezi s plačilno bilanco, prikazom mednarodnih naložb in finančnim računom deljene med ECB in Eurostatom. Eurostat je poleg tega primarno pristojen na številnih drugih statističnih področjih, v zvezi s katerimi ECB nastopa le kot aktivni uporabnik (Statistical information collected and completed by the ESCB, 2000, str. 5). Skladno s Statutom EU se zbiranje statističnih podatkov nanaša na vse države, članice Unije. Kasneje je bilo sicer ugotovljeno (Council Regulation 1533/98), da pravni instrumenti ECB

¹⁸ Publikacija je vodič za pripravo statistik, ki jih nacionalne centralne banke posredujejo ECB.

¹⁹ Publikacija je vodič za sektorsko razvrščanje subjektov.

²⁰ V začetku leta 2001 se je enajsterici pridružila tudi Grčija. Od članic Evropske unije so sedaj izven monetarne unije Danska, Velika Britanija in Švedska.

ne zavezujejo držav EU, ki niso udeleženke v EMU, lahko pa od njih zahtevajo določene podatke. Za te podatke tudi ni nujno, da so enaki oziroma enako obsežni, kot to velja za države udeleženke EMU. V praksi pa ECB prejema od obeh skupin držav enaka poročila (Statistical information collected and completed by the ESCB, 2000, str. 6).

Pomembno je tudi, da področje denarne statistike Unije za razliko od MDS ni definirano zgolj z mednarodnimi standardi in metodološkimi priročniki, pač pa tudi s pravnimi akti, ki so zavezujoči. Pravni akti se nanašajo na obveznost posredovanja podatkov za denarne statistike, sankcioniranje, režim zaupnosti in vsebino in način posredovanja poročil. Prav tako tudi natančno opredeljujejo, kdo so obvezniki poročanja. V zvezi z vsebinskimi vprašanji je najpomembnejša Uredba Regulation of the European Central Bank 1998/16, 2000/8, 2001/13, ki je pravna osnova za mesečno in kvartalno poročanje bilančnih podatkov za potrebe konsolidirane bilance denarnih finančnih institucij. Uredba natančno navaja obveznike poročanja, vsebino poročil in kot dodatna pojasnila obveznikom poročanja navaja tudi definicije posameznih kategorij. Pomembna sta tudi Guideline ECB 2000/13 in Guideline 2000/NP12, ki obravnavata metodološka vprašanja v zvezi statistiko tokov (flow statistics) in proceduro poročanja ECB. Uredbe v prilogah zelo natančno opredeljujejo metodološke osnove in s tem uporabnikom zagotavljajo solidno podlago za ustrezno metodološko delo in pripravo kvalitetnih statističnih podatkov.

4.3. Osnovni metodološki standardi

Metodološki standardi MDS večinoma izhajajo iz SNA93, standardi statistik EU pa iz ESA 95, ki je evropska različica prej navedene publikacije. Obe publikaciji sta glede metodoloških osnov skladni, zato večjih odstopanj na tem področju ne ugotavljamo.

4.3.1. Rezident in nerezident

MDS in ECB sta skladna v obravnavanju pojmov rezidenta in nerezidenta. Osnovo za rezidenstvo predstavlja center ekonomskega interesa institucionalne enote v določenem gospodarskem prostoru. Razmejitev med pojmom rezident - nerezident je bistvena ne le za področje denarnih in bančnih statistik, pač pa tudi za vsa druga področja makroekonomskih statistik. Razločitev stanj in tokov terjatev in obveznosti rezidentov in nerezidentov je nujna zaradi prikaza državnih mednarodnih rezerv in zunanjega dolga. Ne nazadnje, tudi denarni agregati načeloma²¹ vključujejo le obveznosti do rezidentov, zato je razmejitev med obema pojmom tako bistvenejša. Dodati je treba, da tudi tabele, predpisane s strani ECB same implicitno narekujejo dve »stopnji« rezidentstva. Ožji pojem rezidentstva zajema rezidentstvo v lastni državi, širši pa rezidentstvo celotne monetarne unije. Slednje pomeni rezidentstvo v

²¹ Izjeme so podrobneje navedene v točki 4.4. Denarni agregati/ Vloge nerezidentov.

državah članicah Unije in tudi to, da je tudi institucije širšega rezidentstva prav tako kot rezidente »domače« države, treba sektorizirati.

4.3.2. Sektorji

Sektorizacija za potrebe denarnih statistik v EU, ki izhaja iz ESA95, v ničemer bistvenem ne odstopa od tiste, ki jo v svojih priročnikih predstavlja MDS. Na področju sektorizacije oziroma razporeditve institucionalnih subjektov v sektorje je Manual vpeljal le manjše variacije. Nefinančne družbe so za razliko od ESA95 in SNA93 razdeljene le na dva podsektorja, javne družbe in druge nefinančne družbe, ki združujejo privatne družbe in družbe v tuji lasti. Novi Manual vpeljuje tudi novi podsektor Druge finančne institucije, ki nastane z združitvijo skupin: drugih finančnih posrednikov razen zavarovalniških družb in pokojninskih skladov; družb, ki se ukvarjajo s pomožnimi finančnimi dejavnostmi, in zavarovalnic in pokojninskih skladov. Sicer pa predlaga, da se omenjene podskupine evidentirajo posebej.

EMI, predhodnik ECB, je leta 1998 izdal tudi dodatni priročnik »Money and Banking Sector Manual«. Ta je nastal iz potrebe in kot odgovor na opozorilo Evropskega bančnega združenja (European Banking Association) iz leta 1997, da imajo banke težave pri klasifikaciji tistih svojih komitentov, ki prihajajo iz drugih držav članic Unije. Sektoriziranje je namreč potrebno tudi za subjekte, ki sodijo v okvir širšega rezidentstva, torej za tiste institucionalne enote, ki so rezidenti drugih držav, članic Unije. Omenjeni Manual zato v drugem delu prikazuje konkretno sektorizacijo gospodarstva posameznih držav članic. Konkretno navedbe členitve gospodarstva po sektorjih vključujejo tudi kratke definicije in komentar ter navajajo mejne primere (borderline cases) v teh državah. Omenjeni Manual v svojem prvem delu na kratko obravnava tudi splošno veljavne principe sektorizacije.

4.3.3. Finančni instrumenti

Osnovna klasifikacija finančnih instrumentov MDS in ECB je skladna, saj izhaja iz »skupne« osnove SNA93 oz. ESA95.

Tabela 10: Osnovne skupine finančnih instrumentov

1. Monetarno zlato in SDR
2. Gotovina in vloge
3. Vrednostni papirji razen delnic
4. Posojila
5. Delnice in drug kapital
6. Zavarovalniške tehnične rezerve
7. Izvedeni finančni instrumenti (Derivativi)
8. Druga finančna imetja
9. Nefinančna imetja

Vir: Monetary and Financial Statistics Manual, 2000, str. 7.

ECB za poročila, ki jih uporablja pri pripravi denarnih agregatov in shem denarnih statistik, predpisuje nekoliko podrobnejšo členitev vlog, posojil in vrednostnih papirjev razen delnic z dodatno členitvijo po ročnosti. Da bi zmanjševali neuskklajenosti na tem področju med posameznimi centralnimi bankami držav članic in izboljšali kvaliteto in homogenost podatkov za izračun EVRO agregatov, je EMI 1998 izdal »Money and Banking Statistics Compilation Guide«. Guide navaja definicije in sestavo posameznih instrumentov – bilančnih postavk. Z natančnimi opredelitvami instrumentov se srečamo tudi v Uredbi. Ta natančno navaja opise in sestavo finančnih instrumentov za potrebe poročanja – priprave mesečne bilančne statistike. Opisi tam, kjer je treba, vključujejo tudi natančne kategorije ročnosti. V primeru različnih finančnih okolij in težjih primerljivosti instrumentov med državami je podatek o ročnosti lahko dodatna koristna informacija za potrebe opredelitve instrumenta.

Novi priročnik MDS v zvezi s finančnimi instrumenti prinaša eksotično novost. To je poglavje, posvečeno islamskemu bančništvu in islamskim finančnim instrumentom ter pripravi denarnih in bančnih statistik v deželah, ki imajo islamski bančni sistem.

4.3.3.1. Stanja in tokovi finančnih imetij ter obveznosti

Priročila novega priročnika MDS, kot tudi določila uredb ECB, predpisujejo ne le pripravo stanj, pač pa tudi tokov.

Metodologija MDS za pripravo denarnih in finančnih statistik je bila doslej usmerjena na prikaz stanj in na prikaz razlik med stanji posameznih obdobj. Novi priročnik vpeljuje prikaz finančnih stanj in tokov, kar pomeni usklajenost s splošnim okvirom, predstavljenim v SNA93. Prikazi tokov so razdeljeni na več komponent: transakcije, vrednotenje in druge spremembe. Sprememba med začetnim in končnim stanjem je enaka toku iz naslova transakcij, vrednotenja in drugih sprememb.

Tabela 11: Stanja in tokovi finančnih imetij in obveznosti

Začetno stanje (začetek obdobja)	
Transakcije	
Vrednotenja	Cenovne spremembe
	Tečajne spremembe
Druge spremembe	
Končno stanje (konec obdobja)	

Vir: Monetary and Financial Statistics Manual, 2000, str. 38.

Transakcije so tokovi, ki nastanejo na osnovi medsebojnega sporazuma med enotami z vzpostavitvijo, likvidacijo ali spremembo lastništva finančnega imetja in obveznosti. Spremembe v lastništvu se zgodijo s prodajo, prenosom ali z odpovedjo vseh pravic, obveznosti in rizikov, povezanih s finančnim imetjem ali obveznostjo.

Vrednotenje (revaluations) so tokovi, ki nastanejo zaradi spremembe cen finančnih imetij ali obveznosti ali s spremembo tečajev, ki zadevajo predvsem instrumente, ki so denominirani v tuji valuti.

Druge spremembe (Other changes in the volume of assets) so finančni tokovi, ki izhajajo iz tistih sprememb imetij in obveznosti, ki niso ne transakcije, ne vrednotenje. To so npr. odpisi terjatev, reklasifikacija imetij, monetizacija ali demonetizacija zlata, alokacija ali odvzem SDR in drugo.

Končno stanje (closing stock) je vrednost finančnega imetja na koncu obdobja, ki je enaka začetnemu stanju in tokovom iz naslova transakcij, vrednotenja in drugim spremembam v obsegu finančnih imetij.

Dodati je treba, da ECB na osnovi podatka o transakcijah izračunava stopnjo rasti denarnih agregatov. Zaradi navedenih vrednostnih sprememb zahteva ECB statistično informacijo o teh vplivih za skoraj vse postavke bilance stanja denarnih finančnih institucij. Kot dodatek zahteva tudi pojasnilo za reklasifikacije in druge prilagoditve.

4.3.4. Vrednotenje podatkov v bilančnih shemah

Tudi na področju vrednotenja med MDS in ECB ne ugotavljamo večjih razlik. Priporočila MDS izhajajo iz SNA, ECB pa iz ESA, ki se področja dotakne le bežno. Tako Manual kot tudi ESA priporočata uporabo principa zaračunane realizacije, kar pomeni knjiženje poslovnega dogodka ob nastanku. MDS in ECB pri vrednotenju finančnih instrumentov priporočata uporabo tržne vrednosti. »Evropski priročnik« Money and Banking Statistics compilation Guide istočasno dopušča tudi druge možnosti vrednotenja, ki so v skladu z računovodskimi pravili komercialnega računovodstva. Računovodska pravila, ki se uporabljajo pri pripravi bilančnih podatkov v praksi za EVRO področje, so usklajena z EU Bank Directive (BAD(86/631/EEC)²² in drugimi veljavnimi mednarodnimi standardi. Pri vrednotenju instrumentov, s katerimi se na trgu ne trguje, je potrebno ugotoviti »pošteno ceno«, (fair value), kot približek tržne cene. Novi priročnik MDS navaja izjeme tega načela, ki nastopijo pri vrednotenju posojil, delnic ter drugega lastniškega kapitala za izračunavanje tabel denarnih statistik. Vrednotenje posojil se izvede s prikazom neodplačanega dolga brez korekcije za pričakovane izgube iz naslova določenega posojila. Manual priporoča pripravo kratkega dodatka, (memorandum item), o pričakovanih izgubah iz naslova posojil. Posojila, ki so postala tržna in se z njimi lahko trguje na sekundarnem trgu, se preklasificirajo v postavko vrednostnih papirjev razen delnic. Vrednotenje instrumenta delnice in drugi lastniški kapital je za potrebe denarne statistike različno za aktivo in pasivo. Instrumenti na aktivni so vrednoteni po tržni vrednosti, določene komponente pasive pa so vrednotene po historični ali knjižni vrednosti. Ker je za potrebe prikaza računov medsektorskih finančnih tokov potrebno vrednotiti ta instrument po tržni vrednosti tako za aktivne kot tudi za pasivne postavke, novi

²² Tudi Slovenski računovodski standard 31 (SRS 31) Računovodske rešitve v bankah izhaja iz navedene direktive.

priročnik MDS priporoča pripravo kratkega dodatka (memorandum item), kjer so ti instrumenti v celoti vrednoteni po tržni vrednosti. Priporočila MDS in ECB tudi določajo, da morajo biti instrumenti, ki so originalno izraženi v tuji valuti, konvertirani v nacionalno valuto. Pri konverziji stanj in tokov iz tujih valut v domačo se uporablja prevladujoč tržni tečaj, veljaven na dan priprave bilance, kar je ponavadi zadnji dan mesecu. Manual govori tudi o vrednotenju monetarnega zlata, ki ga opredeljuje kot finančno imetje. Tako monetarno kot tudi nemonetarno zlato je vrednoteno na osnovi tržne cene zlata. Ker države zlato različno vrednotijo, nekatere tudi po cenah, ki niso tržne, je potrebno pripraviti dodaten podatek o fizični količini zlata in na ta način omogočiti kasnejše korekcije.

Ugotovitev: Tako MDS kot ECB sta skladna glede definicije rezidentstva. Tabele ECB implicitno narekujejo tudi »širši pojem rezidentstva« - rezidentstvo Unije. Rezidentstvo Unije pa narekuje potrebo tudi po sektorizaciji subjektov iz tega področja. Načela in sektorizacija priporočil MDS in ECB so skladna. ECB dodatno zahteva sektoriziranje ne le rezidentov, pač pa tudi subjektov iz drugih držav Unije. Priporočila MDS in ECB so v zvezi z razvrstitvijo finančnih instrumentov v osnovi skladna. Poleg prikaza stanj, oboji vpeljujejo prikaz tokov in prikaz dejanskih transakcij. Tudi na področju osnovnih načel vrednotenja med priporočili MDS in ECB ne ugotavljamo bistvenih odstopanj.

4.4. Denarni agregati

MDS v novem priročniku navaja agregate: primarni denar,²³ širok denarni agregat in najširši denarni agregat – skupna likvidnost. Osrednja vloga je namenjena širokemu denarnemu agregatu, skladno temu so strukturirane tudi sheme denarnih statistik, ki jih bomo prikazali kasneje. MDS ne predpisuje definicij, podaja le smernice in posameznim državam prepušča konkreten izbor glede na specifične razmere doma.

Evrosistem²⁴ je definiral M1 (ozki denarni agregat, narrow money), M2 (srednji denarni agregat, intermediate money) in M3 (širok denarni agregat, broad money). Med seboj se razlikujejo glede na stopnjo likvidnosti vanj vključenih finančnih instrumentov. Strategija²⁵ denarne politike Evrosistema je ob tem dodatno zahtevala identifikacijo denarnega agregata, ki je stabilen in zanesljiv indikator inflacije na srednji rok. Kot tak je bil izbran denarni agregat M3. Za razliko od priporočil MDS, ki predpisuje le smernice, definicija ECB v zvezi z denarnimi agregati EVRO področja temelji na predpostavkah: harmonizirani definiciji denarnega, nedenarnega in nevtralnega sektorja in harmoniziranih opredelitvah kategorij

²³ Primarni denar pravzaprav ni denarni agregat, pač pa mera osnove, ki določa denarne agregate. Zajema obveznosti centralne banke, ki predstavljajo osnovo za kreiranje širokega denarnega agregata: gotovino, ki jo je izdala centralna banka, vloge depozitnih družb pri centralni banki in njihova gotovinska imetja (Money and Financial Statistics Manual, 2000, str. 65).

²⁴ Evrosistem zajema ECB in nacionalne centralne banke držav članic EMU.

²⁵ Omenjena Strategija je bila oblikovana z namenom ohranjanja stabilnosti cen EURO območja in na ta način izpolnjevanja pooblastil, ki so bila ESCB dodeljena z ustanovno pogodbo EU (104 člen pogodbe).

obveznosti denarnih finančnih institucij znotraj EVRO področja. Navedeno poleg metodoloških priročnikov predpisujejo tudi določila uredb ECB.

- ***Denarni, nedenarni in nevtralni sektorji***

V zvezi z definiranjem denarnih agregatov se ne moremo izogniti opredeljevanju - razvrstitvi rezidenčnih sektorjev v tri skupine: denarne sektorje, nedenarne sektorje in nevtralne sektorje. Definicija denarnih agregatov ECB temelji na harmonizirani definiciji skupin sektorjev, kakor tudi na harmonizaciji vključenih finančnih instrumentov. Načela MDS so skladna z omenjeno evropsko opredelitvijo skupin rezidenčnih sektorjev za potrebe definiranja denarnih agregatov. V denarni sektor so vključene: skladno s terminologijo MDS tako imenovane depozitne družbe oziroma skladno s terminologijo ECB tako imenovane denarne finančne družbe. MDS med depozitne družbe prišteva centralno banke in druge depozitne institucije. To so: banke, hranilnice, hranilne zadruge ter finančne družbe, ki izdajajo potovalne čeke. ECB med denarne finančne institucije poleg centralnih bank šteje še dve skupini rezidenčnih finančnih institucij. To so kreditne institucije²⁶ in druge finančne institucije, ki izpolnjujejo kriterije definicije denarnih finančnih institucij. ECB med slednje prišteva odprte investicijske sklade denarnega trga (Money Mutual Funds).²⁷

Nedenarni sektor vključuje vse rezidenčne sektorje z izjemo depozitnih organizacij in centralne vlade.

Centralna vlada je v obeh primerih obravnavana kot nevtralen sektor. Ta sektor se obnaša nekoliko drugače kot drugi. Financiranje tega sektorja poteka z zbiranjem davščin, njegov bankir je centralna banka, njegova sredstva se nalagajo in gibljejo drugače, kot to velja za druge sektorje (Slamič, 2001, str. 45).

- ***Finančni instrumenti - obveznosti institucij denarnega sektorja in drugi instrumenti vključeni v denar***

Priporočila MDS navajajo, da so v večini držav depozitne družbe – denarne finančne institucije, edini kreatorji denarja. ECB pa izrecno poudarja, da so denarne finančne institucije edini izdajatelj denarja. Obe instituciji dopuščata izjemo, da se med finančne obveznosti, vključene v denar, poleg instrumentov - obveznosti denarnega sektorja, štejejo tudi tiste obveznosti centralne vlade, ki imajo denarni značaj (kovanci, če jih izdaja država, vloge pri poštnem sistemu in vloge - računi nacionalnega varčevanja). MDS dodatno dopušča tudi, da se v široki denarni agregat vključi tudi tuja gotovina, v kolikor je v državi v obtoku in se uporablja za plačevanje. Prav tako dopušča tudi, da se v široki denarni agregat vključujejo

²⁶ Kreditne institucije so definirane z lokalno zakonodajo držav Evropske Unije. So družbe, katerih glavna dejavnost je sprejemanje depozitov ali drugih povračljivih sredstev in ki za lasten račun odobravajo kredite in/ali investirajo v vrednostne papirje.

²⁷ Odprti investicijski skladi denarnega trga so v skladu z zakonodajo EU opredeljeni kot investicijske družbe, katerih delnice/enote, ki izkazujejo lastništvo, so po kriteriju likvidnosti bližnji substituti vlogam. Ti subjekti investirajo v instrumente denarnega trga in/ali v prenosne dolžniške instrumente z dobo zapadlosti do največ enega leta in/ali v bančne vloge in podobne instrumente, ki dosegajo stopnjo donosa instrumentov denarnega trga.

tudi potovalni čeki in elektronski denar, ki so prav tako izdani s strani subjektov, ki niso depozitne družbe.

- ***Vloge nerezidentov***

Načeloma so vloge nerezidentov tako v primeru MDS kot ECB izključene iz definicije širokega denarnega agregata, ker naj bi se v večji meri uporabljale za mednarodne transakcije kakor za transakcije doma.

Vloge nerezidentov delavcev emigrantov v bankah v domovini smejo ob določenih pogojih uporabljati člani njihovih družin za transakcije v državi (domovini). V takih primerih je primerno te vloge vključiti v široki denarni agregat. Enako velja tudi za obmejne delavce iz sosednjih držav (cross border workers). Če se njihove vloge v večji meri uporabljajo v državi, kjer delajo, kakor doma, jih je primerno vključiti v široki denarni agregat države, kjer so zaposleni. Za razliko od navedenih mejnih primerov - izjem ki ju dopušča MDS, ECB vlog nerezidentov v nobenem primeru ne šteje med denar.

- ***Vloge v tujem denarju***

MDS in ECB vloge v tujem denarju prištevata v denarne agregate. Vloge v tujem denarju so v širše postavke vlog vključene skladno z ročnostjo. Likvidna sredstva v tuji valuti so bližnji substituti sredstvom v domači valuti (The Monetary Policy of the ECB, 2001, str. 33). ECB še dodaja, da so te vloge vključene v denarne agregate, le če gre za vloge pri domačih denarnih finančnih institucijah.

- ***Sestava denarnih agregatov***

Ozki denar, ki ga novi priročnik MDS zgolj bežno omenja, sestavljata gotovina in denarne vloge. Ta agregat in njegova sestava sta skladna z M1, kot ga definira ECB. MDS ne govori o srednjem denarju - M2, medtem ko ga ECB natančno definira z M1, ki mu prišteva hranilne vloge z ročnostjo do dveh let in vloge na odpoklic do treh mesecev. S primerjavo širokega denarja, definirane s strani MDS, in M3, definirane s strani ECB, ugotovimo, da se v grobem skladata. Poleg ozkega denarja oba vključujeta tudi hranilne vloge, vezane vloge, repo posle in vrednostne papirje razen delnic. ECB omejuje ročnost teh vrednostnih papirjev na maksimalno dve leti, MDS prav tako. M3 dodatno vključuje tudi delnice ali enote odprtih investicijskih skladov denarnega trga (shares or units money market funds). Slednji so institucije, ki so po definiciji ECB vključene v skupino denarnih finančnih institucij. Primerjava sestave denarnih agregatov po priporočilih MDS in po definiciji agregatov s strani ECB je prikazana v Tabeli 12.

Najširši denarni agregat, ki ga definira ECB je M3. Za razliko od tega MDS opredeljuje še širši agregat – skupno likvidnost (Liquidity Aggregates), ki vključuje poleg obveznosti širšega denarja tudi obveznosti, ki so sicer likvidne, vendar ne zadosti, da bi bile vključene v širok denarni agregat. Sestavo agregata skupna likvidnost po priporočilih MDS nam nazorno prikazuje Tabela 13.

Tabela 12: Primerjava sestave denarnih agregatov po priporočilih MDS in definicije denarnih agregatov s strani ECB za EVRO območje

		ECB	MDS	
		<i>Obveznosti denarnih finančnih institucij</i>	<i>Obveznosti depozitnih institucij</i>	<i>Obveznosti drugih sektorjev</i>
	M1	<ul style="list-style-type: none"> • Gotovina v obtoku • Denarne vloge (ECB jih navaja kot Overnight deposits) 	<ul style="list-style-type: none"> • Gotovina • Denarne vloge 	<ul style="list-style-type: none"> • Gotovina, ki jo izdaja vlada • Tuja gotovina • Denarne vloge, ki jih sprejemata centralna vlada in poštni sistem
	M2	<ul style="list-style-type: none"> • M1 • Hranilne vloge z ročnostjo do 2 let • Vloge na odpoklic do 3 mesecev 	<ul style="list-style-type: none"> • M1 • Druge vloge: <ul style="list-style-type: none"> Hranilne vloge Vezane vloge (kratkoročne) Repo posli 	<ul style="list-style-type: none"> • Druge (kratkoročno vezane) vloge, ki jih sprejemata centralna vlada in poštni sistem
	M3	<ul style="list-style-type: none"> • M2 • Repo posli (Repurchase agreements) • Delnice ali enote odprtih investicijskih skladov denarnega trga (Shares, units of Money market funds) • Vrednostni papirji denarnega trga (Money market paper) • Dolžniški vrednostni papirji z ročnostjo do dveh let 	<ul style="list-style-type: none"> • Kratkoročni vrednostni papirji razen delnic • Nekateri srednjeročni vrednostni papirji z ročnostjo do dveh let 	

Vir: Monetary and Financial Statistics Manual, 2000, str. 58; The Monetary Policy of the ECB, 2001, str. 32.

Tabela 13: Sestava najširšega denarnega agregata - skupne likvidnosti, po priporočilih MDS

Najširši denarni agregat (skupna likvidnost) =	
<ul style="list-style-type: none"> • Široki denar plus • Obveznosti izdane s strani: 	
Depozitnih družb:	<ul style="list-style-type: none"> • Dolgoročne vloge • Vrednostni papirji razen delnic • Komercialni zapisi • Bančni akcepti • Dolgoročni vrednostni papirji
Drugih finančnih družb:	<ul style="list-style-type: none"> • Komercialni zapisi • Drugi vrednostni papirji • Delnice in drug lastniški kapital
Centralne ravni države:	<ul style="list-style-type: none"> • Dolgoročne vloge, ki jih sprejema zakladnica • Kratkoročni vrednostni papirji (zakladne menice) • Varčevalni kuponi in drugi vrednostni papirji
Republiške in lokalne ravni države:	<ul style="list-style-type: none"> • Vrednostni papirji enot lokalne vlade • Drugi vrednostni papirji
Javnih nefinančnih družb:	<ul style="list-style-type: none"> • Dolgoročne vloge, ki jih sprejemajo pošte • Komercialni zapisi in drugi vrednostni papirji
Drugih nefinančnih družb:	<ul style="list-style-type: none"> • Komercialni zapisi • Drugi vrednostni papirji

Vir: Monetary and Financial Statistics Manual, 2000, str. 66.

- ***Objave podatkov o denarnih agregatih***

Podatki o denarnih agregatih držav članic MDS, zaenkrat še po priporočilih starega priročnika, so objavljeni v mesečni publikaciji »International Financial Statistics« in na spletnih straneh MDS, kjer so objavljeni podatki posameznih držav po standardu SDDS. Posamezne države objavljajo svoje tovrstne statistike v mesečnih biltenih in na spletnih straneh.

ECB objavlja podatke o denarnih agregatih EVRO področja v mesečnem biltenu ECB. Tabela je strukturirana tako, da so razvidni sestavni (definijski) elementi posameznega denarnega agregata. Tabela v Biltenu prikazuje stanja, tokove in stopnje rasti posameznega agregata. Od januarja 1999 dalje so denarni agregati EVRO območja izračunavajo iz konsolidirane bilance denarnih finančnih institucij EVRO področja. Te sheme so na razpolago od septembra 1997 naprej, podatki o agregatih pred tem obdobjem pa so pridobljeni s pomočjo ocen (Euro area monetary aggregates, 1999, str. 36).

Ugotovitev: Tako MDS kot tudi ECB predpisujeta osrednjo in bistveno vlogo širokemu denarnemu agregatu. MDS poleg širokega denarja definira še širši agregat - skupno likvidnost, ECB pa še dva ožja agregata M1 in M2.

Pri definiranju denarnih agregatov sta MDS in ECB skladna pri opredelitvi denarnega, nedarnega in nevtralnega sektorja. ECB in MDS dopuščata, da se v denar poleg obveznosti denarnih finančnih institucij, štejejo tudi določene denarne vloge pri državi in kovanci, ki jih izdaja država. MDS dopušča še nekoliko več. Ob določenih pogojih se v denar štejejo tudi tuja gotovina, potovalni čeki in elektronski denar, kar so obveznosti nedepozitnih institucij. MDS ob določenih pogojih dopušča vključitev vlog nerezidentov v denar, ECB pa vlog nerezidentov v denar ne prišteva. Vloge v tujem denarju so v obeh primerih vključene v denar skladno z ročnostjo.

S primerjavo posameznih agregatov po priporočilih MDS in ECB lahko ugotovimo, da sta primerljiva in enaka ozki denar po opredelitvah MDS in M1 po opredelitvah ECB. Prav tako sta primerljiva in v glavnem skladna tudi široki denar po opredelitvah MDS in M3 po opredelitvah ECB. Slednja denarne agregate natančneje opredeljuje, medtem ko priporočila MDS predstavljajo zgolj standard. Tako MDS, kot tudi ECB v svoji mesečni publikaciji objavljata podatke o denarnih agregatih.

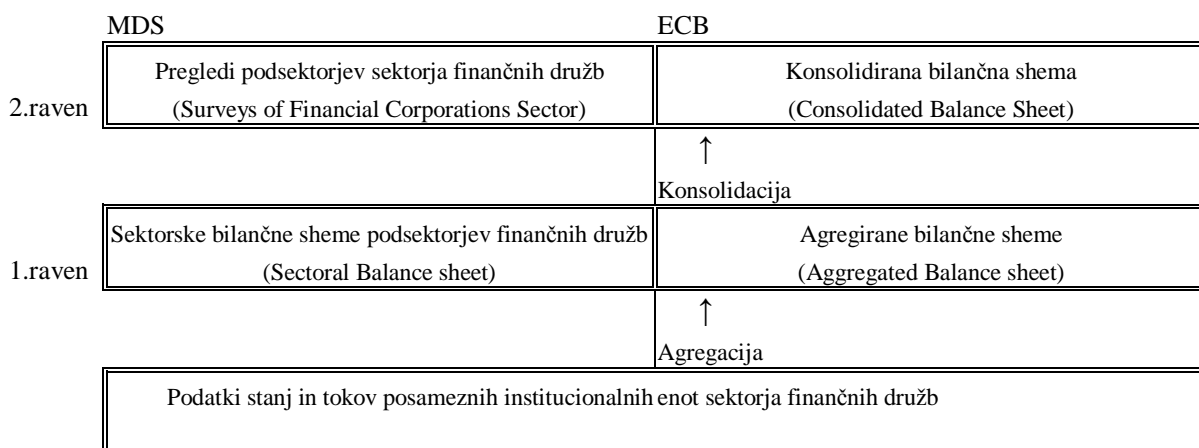
4.5. Bilančne sheme denarnih statistik

- ***Agregirane in konsolidirane bilančne sheme***

MDS in ECB kot osrednji bilančni prikaz denarnih statistik opredeljujeta bilančno shemo, ki predstavlja konsolidacijo stanj in tokov depozitnih institucij oziroma, če se izrazimo v terminologiji ECB, denarnih finančnih institucij, ali splošneje shemo vseh tistih institucij, ki kreirajo široki denarni agregat. Tako MDS kot tudi ECB predpostavljata dve ravni priprave

podatkov. Na prvi ravni so podatki finančnih institucij po podsektorjih agregirani - sešteti, v tako imenovane sektorske bilančne sheme. Za razliko od MDS, uredbe ECB sektorskih bilančnih shem posebej ne opredeljujejo. Druga raven predstavlja konsolidacijo, kar pomeni pobot medsebojnih terjatev in obveznosti znotraj posamezne skupine. Te sheme priporočila MDS imenujejo pregledi (survey), ECB pa konsolidirane bilančne sheme.

Shema 2: Priprava tabel denarnih statistik na dveh ravneh

Vir: Skica na podlagi Money and Banking Statistics Manual, 2000, poglavje 7.

Po priporočilih MDS je sektorska bilančna shema (Sectoral Balance Sheet) osnovni okvir za organiziranje in prikaz podatkov denarnih statistik. Je obsežna shema, ki vsebuje agregirane podatke postavk finančnih instrumentov aktive in pasive, kot jih navaja SNA93. Agregacija pomeni seštevanje podatkov stanj in tokov vseh imetij in obveznosti znotraj določene skupine. To pomeni, da podatki vključujejo tudi terjatve in obveznosti med enotami določene skupine (Money and Financial Statistics Manual, 2000, str. 47). Sektorska bilančna shema se uporablja za pripravo pregledov (survey) podsektorjev finančnih družb in za pripravo statističnega izdelka računi medsektorskih finančnih tokov. Sektorska bilančna shema je uporabna pri analizi nekaterih podatkov, saj so ti v shemi bolj dezagregirani, kot v kategorijah imetij in obveznosti podsektorskih pregledov. Podatki te sheme bodo tudi osnova novega mesečnega IFS-poročila MDS.

Uredbe ECB sektorskih bilančnih shem posebej ne opredeljujejo. Njihovi strukturi in vsebini pa ustrezata Agregirana bilančna shema Evrosistema in Agregirana bilančna shema denarnih finančnih institucij EVRO področja, ki sta mesečno objavljene v Biltenu ECB.

Po priporočilih MDS, naj bi preglede (surveys) pripravljali za vse podsektorje, sektorja finančnih družb. Pregled depozitnih družb (Deposit Corporations Survey) in oba pregleda, ki predstavljata komponente navedenega pregled centralne banke (Central Bank Survey) ter pregled ostalih depozitnih družb (Other Deposit Corporations Survey), so osrednje sheme denarnih statistik in predstavljajo pomembne podatke za makroekonomske analize. Najširša

shema, pregled finančnih družb (Financial Corporations Survey) prikazuje podatke tokov in stanj terjatev in obveznosti do nefinančnih rezidenčnih sektorjev in do nerezidentov.

Shema 3: Prikaz pregledov (surveyev) podsektorjev finančnih družb po priporočilih MDS

<p>CBS - Pregled centralne banke (Central Bank Survey)</p>	<p>DCS - Pregled depozitnih družb (Depository Corporations Survey)</p>	<p>FCS - Pregled finančnih družb (Financial Corporations Survey)</p>
<p>ODCS – Pregled ostalih depozitnih družb (Other Depository Corporations Survey)</p>		
<p>OFCS - Pregled ostalih finančnih družb (Other Depository Corporations Survey)</p>		

Vir: Lastna skica na podlagi Money and Banking Statistics Manual, 2000, poglavje 7.

• ***Shema - pregled depozitnih družb po novih priporočilih MDS in konsolidirana bilanca sektorja denarnih finančnih institucij v EMU***

ECB ne opredeljuje konsolidiranih shem celotnega finančnega sektorja, zato bomo v nadaljevanju primerjali pregled depozitnih družb (DCS) in konsolidirano bilančno shemo denarnih finančnih institucij. Skladno z novim Manualom MDS pomeni DCS za večino držav osrednji pregled - shemo denarnih statistik. Okvir DCS je zastavljen tako, da omogoča prikaz in analizo širokega denarja in njegovih komponent, kreditnih agregatov in njegovih komponent ter tujih imetij in obveznosti. Opredelitev DCS določa tudi opredelitev institucij, katerih obveznosti so vključene v DCS.

Konsolidirana bilanca stanja denarnih finančnih institucij je eden pomembnejših statističnih prikazov denarne statistike v EU. Namen prikaza je natančna slika denarnih gibanj EVRO področja kot enotnega teritorija. Prikaz predstavlja tudi fleksibilno osnovo za izračun denarnih agregatov za EVRO področje. Denarni agregati pa iz omenjene sheme niso neposredno razvidni (Regulation (EC) No.2819/98 of the ECB of December 1998, ECB/1998/16, Annex I).

• ***Struktura - sestava DCS in konsolidirane bilance denarnih finančnih institucij***

V nadaljevanju v Tabeli 14 prikazujemo primerjavo aktive in pasive obeh shem. Razlike med obema izhajajo iz osnovne logike shem. MDS poudarja predvsem prikaz širokega denarnega agregata, ECB pa prikaz denarnih gibanj EVRO področja kot celote.

Na osnovi primerjave lahko ugotovimo, da ima shema DCS dosti bolj kot aktivno razčlenjeno pasivo, iz katere je razviden širok denarni agregat in njegova sestava. Posamezni finančni instrumenti z osnovno delitvijo na tiste, ki so, in tiste, ki niso vključeni v široki denar, so razčlenjeni še po posameznih sektorjih. Aktivna stran prikazuje terjatve do tujine in domačih rezidenčnih sektorjev.

Shema ECB ima dokaj razčlenjeno tako pasivo, kot tudi aktivno. Pasiva prikazuje instrumente, ki so vključeni v denarne agregate. Denarni agregati iz pasive te sheme niso razvidni. Sestavljeni so na osnovi podrobnejše, predpisane členitve instrumentov po ročnosti, ki so vsebovani v poročilih. Podatki o denarnih agregatih so prikazani v drugi tabeli. Aktivna stran sheme je razčlenjena po instrumentih, od katerih so posojila in vrednostni papirji razen delnic razčlenjeni še sektorsko, glede na centralno vlado in druge sektorje skupaj.

Tabela 14: Primerjava aktive in pasive pregleda depozitnih družb ter konsolidirane sheme denarnih finančnih institucij

MDS	ECB
Pasiva	
<i>Pregled depozitnih družb (DCS)</i>	<i>Konsolidirana bilančna shema denarnih finančnih institucij</i>
<u>Obveznosti, vključene v široki denar</u> 1. Gotovina 2. Prenosne vloge (razčlenjene po posameznih sektorjih) 3. Druge vloge (razčlenjene po posameznih sektorjih) 4. Vrednostni papirji razen delnic Vloge izven širokega denarja Vrednostni papirji razen delnic izven širokega denarja Posojila Izvedeni finančni instrumenti Tržni krediti in predujmi Delnice in drug kapital Druge postavke neto	1. Gotovina v obtoku 2. Vloge centralne vlade 3. Vloge drugih rezidentov EURO področja 3.1. Vpogledne vloge 3.2. Vezane vloge 3.3. Vloge na odpoklic 3.4. Repo posli 4. Delnice /enote odprtih investicijskih skladov 5. Izdani dolžniški vrednostni papirji 6. Kapital in rezerve 7. Obveznosti do nerezidentov 8. Druge obveznosti 9. Presežek obveznosti znotraj denarnih finančnih institucij
Aktiva	
<i>Pregled depozitnih družb (DCS)</i>	<i>Konsolidirana bilančna shema MFI</i>
1. Neto tuja imetja Terjatve do nerezidentov Obveznosti do nerezidentov 2. Terjatve do rezidentov Neto terjatve do centralne vlade Terjatve do centralne vlade Obveznosti do centralne vlade Terjatve do drugih rezidenčnih sektorjev (razčlenitev po vseh sektorjih)	1. Posojila rezidentom EURO območja 1.1. Vladnemu sektorju 1.2. Drugim rezidentom 2. Vrednostni papirji razen delnic 2.1. Vladni sektor 2.2. Drugi rezidenti 3. Delnice in drug lastniški kapital 4. Tuja aktiva 5. Opredmetena osnovna sredstva 6. Druga imetja

Vir: Money and Banking Statistics Manual, 2000, str. 92; Regulation (EC) No. 2423/2001 of the European Central Bank (ECB/2001/13), str.7-8.

- ***Objavljanje podatkov shem denarnih statistik***

MDS objavlja podatke držav članic, določene postavke aktive in pasive v mesečni publikaciji International Financial Statistics. Skladno z novim standardom SDDS določene podatke v ožjem objavlja tudi na spletnih straneh. Sheme so pripravljene v nacionalnih valutah. Zaenkrat so sheme pripravljene še po navodilih starega priročnika.

ECB objavlja Konsolidirano bilanco denarnih finančnih institucij za denarno področje v mesečnem biltenu. Prikazana so tako stanja kot tokovi, izračunane pa so tudi stopnje rasti posameznih postavk. Sheme so pripravljene v evrih. ECB sicer ne definira sektorskih bilančnih shem. Kljub temu v Biltenu mesečno objavlja agregirano bilanco EVROSISTEMA in agregirano bilanco denarnih finančnih institucij EVRO področja, ki ustrezata opredelitvam sektorske bilančne sheme.

Ugotovitev: Tako MDS kot ECB definirata shematični prikaz denarnih institucij, ki je po obliki konsolidirana bilančna shema. Priprava poteka v dveh ravneh. Prvo raven predstavlja agregacija individualnih podatkov posameznega podsektorja, drugo pa konsolidacija s pobotom medsebojnih terjatev in obveznosti. Obe shemi vključujeta tudi prikaz tokov - prikaz dejanskih transakcij in ne le stanj posameznih postavk.

MDS opredeljuje tudi sektorsko bilančno shemo, ki je agregiran prikaz instrumentov aktive in pasive posameznega podsektorja. Je osnova za pripravo pregledov (surveyev), uporablja pa se tudi za druge namene. ECB te sheme teoretično ne opredeljuje, v Biltenu pa mesečno objavlja Agregirano bilanco EVROSISTEMA in Agregirano bilanco denarnih finančnih institucij EVRO področja, ki ustrezata opredelitvam sektorske bilančne sheme.

Konsolidirana shema vseh denarnih finančnih institucij, ki kreirajo širok denarni agregat, predstavlja osrednjo bilančno shemo denarnih statistik tako po standardih MDS kot tudi uredbah ECB. Za ECB je to najširša shema, MDS pa opredeljuje še širšo shemo, prikaz celotnega finančnega sektorja. Iz konsolidirane sheme MDS, tako imenovanega pregleda depozitnih institucij (DCS), je razviden agregat široki denar, iz sheme po ECB pa ta ni neposredno razviden. Namen sheme ECB je predvsem natančna slika denarnih gibanj EVRO področja kot enotnega teritorija in obenem prikaz fleksibilne osnove za izračun denarnih agregatov za EVRO področje. Denarni agregati EVRO področja so prikazani v posebni tabeli. Tako MDS, kot tudi ECB v svoji mesečni publikaciji objavljata podatke konsolidirane sheme denarnih finančnih institucij.

4.6. Statistični vir za pripravo denarnih in bančnih statistik

Novi priročnik MDS ne govori o virih in načinih pridobivanja podatkov. Podrobnosti so prepuščene tehničnim asistencam, določena praktična vprašanja pa bodo obravnavali pri izobraževanju predstavnikov posameznih držav. Tovrstne smernice, katere so to, bo še pokazal čas, naj bi MDS s časom tudi formaliziral v vzporednem priročniku. Za razliko od tega, je statistični vir za izračun shem in agregatov za EMU natančno opredeljen in predpisan

z uredbami ECB. Ne le predpisan in opisan, pač pa je za neizpolnjevanje poročevalskih obveznosti predvideno tudi sankcioniranje.

Statistični vir za pripravo konsolidirane bilance denarnih finančnih institucij in pregleda denarnih agregatov je poročilo - statistika bilančnih shem (Balance Sheet Statistics). Statistiko bilančni shem lahko razdelimo na mesečno in kvartalno. Obsega pet poročil - tabel. Mesečno poročilo zajema podrobne postavke - finančne instrumente aktive in pasive, razčlenjene po sektorski strukturi, kot jo prikazuje tabela 16. Namen mesečnega poročila je predvsem zgotoviti podatke o razmerah in denarnih gibanjih na EVRO področju, ter omogočiti fleksibilnost pri izračunavanju denarnih agregatov. Preostala štiri kvartalna poročila vsebujejo dodatne razčlenitve instrumentov po sektorju, valuti in državi. Prav tako vsebujejo natančnejšo sektorsko razčlenitev posojil nedenarnim sektorjem. Ker zagotavljajo dodatne podrobnosti posameznih postavk iz bilančne sheme, so uporabna za poglobljeno in podrobnejšo analizo denarnih gibanj in za pripravo statistike finančnega računa.

V nadaljevanju prikazujemo členitve podatkov vira, ki so potrebne za ustrezno pripravo denarnih agregatov, konsolidirane bilance denarnih finančnih institucij ter za druge namene. Členitev se nanaša na: klasifikacijo instrumentov skupaj z ročnostjo (Tabela 15), sektorsko in regionalno pripadnost komitenta (Tabela 16) in členitev glede na originalno valuto instrumenta po valutni strukturi (Tabela 17).

Tabela 15: Členitve finančnih instrumentov za potrebe konsolidirane bilance stanja denarnih finančnih institucij

Imetja	Obveznosti
<u>1. Gotovina</u>	<u>8. Gotovina v obtoku</u>
<u>2. Posojila</u>	<u>9. Vloge</u>
do enega leta	9.1. Vloge čez noč
nad enim letom do petih let	9.2. Vezane vloge
nad pet let	do enega leta
<u>3. Vrednostni papirji razen delnic</u>	nad enim letom do dveh let
do enega leta	nad dvema letoma
nad enim letom do dveh let	9.3. Vloge na odpoklic
nad dvema letoma	do treh mesecev
<u>4. Vrednostni papirji denarnega trga</u>	nad tremi meseci
<u>5. Delnice in drugi lastniški kapital</u>	9.4. Repo posli
<u>6. Opredmetena imetja</u>	<u>10. Delnice in enote odprtih investicijskih skladov</u>
<u>7. Ostala aktiva</u>	<u>denarnega trga</u>
	<u>11. Izdani dolžniški vrednostni papirji</u>
	do enega leta
	nad enim letom do dveh let
	nad dvema letoma
	<u>12. Kapital in rezerve</u>
	<u>13. Ostala pasiva</u>

Vir: ECB Statistical Information Collected and Compiled by the ESCB, 2000, str. 25.

Prikazana členitev določenih instrumentov po ročnosti je med drugim potrebna tudi zato, ker instrumenti različnih držav niso popolnoma primerljivi. Podatek o ročnosti poročevalcem lahko olajša razvrstitev instrumenta v ustrezno kategorijo.

Tabela 16: Členitev glede na sektor in regionalno pripadnost komitenta

A. Domači rezidenti	B. Rezidenti držav drugih članic EMU
<u>Denarne finančne institucije</u> <i>Od katerih: kreditne institucije</i> <u>Nedenarne finančne institucije</u> Vladni sektor (država) Enote centralne oblasti Enote deželne oblasti Enote lokalne vlade Skladi socialnega zavarovanja <u>Drugi rezidenti</u> Drugi finančni posredniki Zavarovalnice in pokojninski skladi Nefinančne družbe Gospodinjstva Drugi	<u>Denarne finančne institucije</u> <i>od katerih: kreditne institucije</i> <u>Nedenarne finančne institucije</u> Vladni sektor (država) Enote centralne oblasti Enote deželne oblasti Enote lokalne vlade Skladi socialnega zavarovanja <u>Drugi rezidenti</u> Drugi finančni posredniki Zavarovalnice in pokojninski skladi Nefinančne družbe Gospodinjstva Drugi
C. Rezidenti ostalega sveta	D. Nerazporejeni
<u>Banke</u> <u>Nebanke</u> Država Drugi rezidenti	

Vir: ECB Statistical Information Collected and Compiled by the ESCB, 2000, str. 26.

Osnovna sektorska členitev pomeni razcep na denarne finančne institucije, nedenarne finančne institucije in druge rezidente. Regionalna pripadnost komitenta pa zahteva razcep na rezidentstvo v državi, rezidentstvo v EMU in rezidentstvo v ostalih državah.

Tabela 17: Členitev glede na originalno valuto stanj in tokov

1.EUR
2. Druge valute :
Valute držav EU, ki niso v EMU in USD, JPY, CHF in vse preostale valute skupaj

Vir: ECB Statistical Information Collected and Compiled by the ESCB, 2000, str. 26.

Osnovna členitev deli na stanja in tokove, originalno prikazane v evrih in drugih valutah. Slednje se delijo na valute držav EU, ki niso članice EMU ter na USD, JPY in CHF, ter na preostale valute skupaj.

- ***Obvezniki poročanja***

Novi priročnik MDS obveznikov poročanja posebej ne obravnava. Ker predstavlja DCS v velikem številu držav osrednji prikaz, so obvezniki poročanja depozitne družbe oziroma tiste institucije, katerih obveznosti so vključene v široki denarni agregat. Če država pripravlja tudi FCS, je predpogoj, da pridobiva tudi podatke o nedenarnih finančnih institucijah.

Uredba ECB poleg statističnih zahtev definira tudi obveznike poročanja. To so denarne finančne institucije EVRO področja, ki so uvrščene v seznam²⁸ tovrstnih institucij za statistične potrebe. V nekaterih državah, članicah EMU, se je pojavil problem z zbiranjem podatkov celotne populacije, obveznikov poročanja. V določenih državah pri institucijah z relativno nizkimi bilančnimi shemami nadzor v preteklosti ni potekal tako, kot to narekujejo nova pravila. Problem je bil predvsem v pomanjkljivem nadzoru nad investicijskimi družbami. Zato je ECB dopustila oprostitev poročanja v polnem obsegu za določene institucije v državi, katerih skupna bilančna vsota je manj kot 5 % bilančne vsote vseh denarnih finančnih institucij. Te institucije, za katere bi bilo polno poročanje veliko breme, poročajo le stanja določenih instrumentov iz bilančne sheme. V okviru EMU to tako imenovano načelo »cutting of the tail principle« uporabljajo vse države članice z izjemo Grčije in Nemčije. Omenjeni državi ECB posredujeta agregirano bilanco celotnega sektorja denarnih finančnih institucij (Slamič, 2001, str. 44).

- ***Uporaba statističnega vira za druge namene***

Novi priročnik MDS govori o uporabi podatkov tudi za namene prikaza računov medsektorskih finančnih tokov.

Statistični vir ECB za potrebe denarnih statistik se poleg tega uporablja tudi za makroprudenčno analizo, statistiko obvezne rezerve, posamezni podatki iz navedenih shem pa so potrebni tudi pri pripravi ostalih statistik: plačilne bilance in finančnih računov (Brunken, 2001, str. 19). Makroprudenčna analiza uporablja navedene podatke za analizo, predvidevanja in razumevanja možnih težav v zvezi s finančno stabilnostjo in za ugotavljanje občutljivih točk finančnega sistema za ciklične in strukturne trende. Tudi obvezna rezerva za posamezne kreditne institucije je izračunana na osnovi podatkov rednih mesečnih bilančnih statistik. Nacionalne centralne banke na osnovi teh podatkov izračunavajo agregirano obvezno rezervo in podatke o nacionalni obvezni rezervi posredujejo ECB.

Ugotovitev: MDS ne predpisuje natančnih poročil za potrebe denarnih statistik, to prepušča posameznim državam. Vsebina tega poročila naj bi bila vsekakor takšna, da bi omogočila sestavo sektorskih bilančnih shem in s tem tudi pregledov (surveyev). Statistični vir za pripravo shem denarnih statistik naj bi bil istočasno uporaben tudi za pripravo računov medsektorskih finančnih tokov.

²⁸ Sezname denarnih finančnih institucij nacionalne centralne banke mesečno ažurirajo in posredujejo ECB. Ta jih objavlja na svojih spletnih straneh.

ECB z uredbami natančno predpisuje vsebino, frekvenco in roke poročil, kakor tudi obveznike poročanja. Poročila, predpisana s strani ECB, se skladno z uredbami, ki so pravno zavezujoče, uporabljajo tudi za izračun obvezne rezerve, makroprudenčno analizo in pripravo statistik finančnega računa.

5. Spremembe, ki so potrebne za prilagoditev Slovenije najnovejšim standardom MDS in zahtevam ECB na področju denarnih in bančnih statistik

V nadaljevanju ugotavljamo, v katerih segmentih slovenska denarna statistika odstopa od novih priporočil MDS in uredb ECB. Primerjalna analiza je narejena na osnovi enakih ključnih elementov posameznih sklopov denarnih statistik, kakor smo jih obravnavali v prejšnjem poglavju. Že na začetku je treba poudariti, da so načela predstavljena v novem priročniku MDS, standardi, zahteve v zvezi z denarnimi statistikami v Evropski uniji in Sloveniji pa imajo pravno podlago in so zavezujoče.

5.1. Osnovni metodološki standardi

Osnovni metodološki standardi v zvezi z rezidentstvom, sektorizacijo, klasifikacijo finančnih instrumentov in principi vrednotenja po priporočilih MDS in zahtevah ECB so skladni in izhajajo iz SNA93 in ESA95.

Na področju slovenskih denarnih statistik ugotavljamo skladnost z MDS in ECB pri rezidentstvu in sektorizaciji, določena odstopanja so glede finančnih instrumentov. Ti so takšni, kakršne omogoča statistični vir Kontni okvir za banke in hranilnice. Že pri sestavi shem IFS po starem priročniku smo naleteli na določene težave. V določenih primerih iz opisa instrumenta ni razvidno, za kateri finančni instrument pravzaprav gre. Pri razvrščanju takšnih računov v sheme se zato posvetujemo s strokovnjaki s področja računovodstva. Po drugi strani ugotavljamo, da obstoječi Kontni okvir ne zagotavlja informacije o vseh finančnih instrumentih, ki bi bili potrebni za sestavo Konsolidirane bilance denarnih finančnih institucij, kot jo predpisuje ECB. Natančneje, ne zagotavlja identifikacije nekaterih finančnih instrumentov, v primeru določenih instrumentov pa ne zagotavlja ustreznih členitev po ročnosti (Natančneje o tem v točki 5.4.). Vrednotenje postavk v bilančnih shemah naj bi bilo v osnovi enako. Podrobnejše rešitve, ki slovenskih računovodskih standardov, izhajajo iz obveznega okvira mednarodnih računovodskih standardov, ki jih je pripravil in izdal International Accounting Standards Committee iz Londona, ter smernic Evropske unije (78/660/EEC, 63/349/EEC).

Ugotovitev: Na področju metodoloških osnov ugotavljamo skladnost v zvezi z opredelitvijo rezidenta, s sektorizacijo in vrednotenjem. Odstopanja, ki bi jih bilo treba uskladiti, se

nanašajo na finančne instrumente. Kontni okvir ne zagotavlja identifikacije nekaterih instrumentov in v določenih primerih tudi ne takšne členitve določenih instrumentov po ročnosti, kot jo za sestavo konsolidirane bilance predpisuje ECB. Za uskladitev teh odstopanj je potrebna prilagoditev statističnega vira. Če naj bi tudi v bodoče Kontni okvir ostal statistični vir za potrebe denarnih statistik, ga bo treba prilagoditi tako, da bo omogočal vse informacije in členitve instrumentov, kot so potrebne za sestavo konsolidirane bilance denarnih finančnih institucij.

5.2. Denarni agregati

BS in ECB opredeljujeta tri denarne agegate: M1, M2, M3. Prav tako kot priporočila MDS in ECB tudi BS največjo težo pripisuje širokemu denarnemu agregatu oziroma M3. ECB in BS opredeljujeta M3 kot bližnji cilj denarne politike.²⁹ Za Slovenijo je cilj je objavljen kot pas, znotraj katerega je predvideno gibanje denarnega agregata v določenem letu (Čufer, 2001, str. 15).

Denarna statistika za potrebe definiranja denarnih agregatov deli rezidenčne sektorje na tri skupine: denarne sektorje, nedenarne sektorje in nevtralni sektor. Slovenska opredelitev teh skupin od definicije ECB in MDS odstopa v dveh točkah. Za razliko od obeh omenjenih, ki centralno raven države štejeta med nevtralne sektorje, slovenska denarna statistika centralno raven države šteje med nedenarne sektorje. Odstopanja so evidentna tudi pri razvrstitvi hranilnic in hranilnokreditnih služb. Te so za potrebe denarne statistike obravnavane kot nedenarne finančne institucije, kljub temu, da po funkciji sodijo med denarne finančne institucije. Razlog je v tem, da njihova bilančna vsota predstavlja manj kot 2 % vseh denarnih institucij in tudi v tem, da v preteklosti njihovo poročanje ni bilo vedno usklajeno in kvalitetno. Dejstvo, da podatkov določenega dela denarnih finančnih institucij ne upoštevamo, ni v nasprotju z ureditvijo ECB. Slednja skladno z načelom »cutting of the tail principle« dopušča razbremenitev poročevalske obveznosti za določene denarne finančne institucije, vendar pa sme njihova skupna bilančna vsota dosegati največ 5 % celotne bilančne vsote vseh denarnih finančnih institucij.

Po priporočilih MDS, uredbah ECB in opredelitvah BS se v izračun denarnih agregatov vključujejo predvsem obveznosti denarnih finančnih institucij. Pri tem so dopustne določene izjeme. ECB in BS v zvezi z navedenim dopuščata izjemo in vključujeta tudi določene obveznosti države. V primeru Slovenije gre tu predvsem za kovance, katerih izdajatelj je država. Opredelitev MDS pa dopušča več izjem in v širši denarni agregat šteje tudi obveznosti drugih sektorjev.

²⁹ Od leta 1991 do 1997 je BS kot bližnji cilj uporabljala ožji denarni agregat M1, po letu 1997 pa je prešla na ciljanje širšega denarnega agregata M3.

Skladno z določili uredbo ECB in z načelnimi stališči MDS³⁰ tudi v primeru Slovenije vloge nerezidentov niso vključene v izračun denarnih agregatov.

Vloge v tujem denarju slovenska denarna statistika, prav tako kot ECB in MDS, vključuje v denarne agregate. Za razliko od obeh, ki vloge v tujem denarju obravnavata na enak način kot vloge v nacionalni valuti, BS vse devizne vloge ne glede na ročnost vključuje v agregat M3. Po opredelitvi denarnih agregatov za Slovenijo iz leta 1995 naj bi bile devizne vloge ne glede na to, ali so vpogledne, hranilne ali vezane, predvsem namenjene varčevanju. Obstajali pa so tudi določeni drugi argumenti, da M1 in M2 ostaneta tolarska. (Načrt opredelitve denarnih agregatov za Slovenijo, 1995, str. 19).

Kar se tiče sestave denarnih agregatov lahko ugotovimo, da slovenska opredelitev denarnih agregatov ni prešla meja vlog. Za razliko od tega tako MDS kot ECB definirata denarni agregat M3 ne le z vlogami, pač pa tudi z drugimi finančnimi instrumenti: repo posli, vrednostnimi papirji denarnega trga in dolžniškimi vrednostnimi papirji z ročnostjo do dveh let. Ročnost vlog, ki so po opredelitvi ECB vključene v denarne agregate, je največ dve leti, BS pa časovne omejitve pri vezanih vlogah ne postavlja. Tudi MDS ne postavlja natančnejših omejitev ročnosti vlog, ki naj bi bile vključene širok denarni agregat.

Prav tako kot ECB, tudi BS mesečno v Biltenu in na spletnih straneh objavlja podatke o denarnih agregatih. Denarni agregati, izračunani na osnovi tako imenovane bilančne definicije, so razvidni iz tabele 1.2. Denarni pregled - konsolidirana bilanca denarnega sistema. Denarni agregati, izračunani na osnovi statistične definicije, pa so objavljeni v tabeli 1.1. Glavni denarni agregati.

Ugotovitev: BS denarnemu agregatu M3 pripisuje največjo težo, slednji ima funkcijo bližnjega cilja denarne politike. Osrednjo vlogo M3 oziroma širokemu denarnemu agregatu pripisujeta tudi MDS in ECB.

Za uskladitev Slovenije s priporočili MDS kot tudi z uredbami ECB je v zvezi z izračunavanjem denarnih agregatov najprej potrebna uskladitev opredelitve denarnega, nedenarnega in nevtralnega sektorja. Centralno vlado bi bilo treba iz nedenarnega sektorja »prestaviti« v nevtralni sektor. Hranilnice in hranilnokreditne službe bi bilo treba obravnavati kot denarni sektor, saj ustrezajo definiciji denarnih finančnih institucij. Vloge v tujem denarju, ki so ne glede na ročnost vključene v M3, bi bilo treba vključiti v posamezne agregate glede na njihovo ročnost. Sedanja obravnava deviznih vlog na sam izračun agregata M3 sicer ne vpliva, prisotna pa so odstopanja znotraj posameznih agregatov M1, M2 in M3. Pri opredeljevanju denarnih agregatov, BS ne gre prek instrumenta vlog, in tako ne vključuje repojev, dolžniških vrednostnih papirjev ter delnic in enot odprtih investicijskih skladov. Ročnost vlog, ki so po opredelitvi ECB vključene v denarne agregate, je največ dve leti, BS pa časovne omejitve pri vezanih vlogah ne postavlja.

³⁰ MDS v zvezi z navedenim dopušča dve izjemi. Podrobnejša obrazložitev je v točki 4.4. Denarni agregati/ Vloge nerezidentov.

5.3. Bilančne sheme denarnih statistik

MDS, ECB in tudi slovenska denarna statistika opredeljujejo tri osnovne bilančne sheme: konsolidirano bilanco denarnih institucij, ki kreirajo denar, agregirano shemo denarnih institucij razen centralne banke ter shemo centralne banke. Tako stari kot tudi novi priročnik MDS opredeljujeta tudi pripravo shem - pregledov vseh finančnih institucij, ne le denarnih. Slovenija teh shem do sedaj še ni pripravljala. Razlog za to so nepopolni podatki omenjenih finančnih institucij, katerih regulativa ni v pristojnosti centralne banke. Tudi ECB ne predpisuje konsolidirane sheme vseh finančnih institucij.

Če primerjamo shemo Denarni pregled za Slovenijo z DCS in Konsolidirano shemo denarnih finančnih institucij, ugotovimo, da je obstoječa slovenska shema po osnovni logiki nekoliko bližja shemi DCS. Med drugim aktiva prav tako prikazuje terjatve do nerezidentov in do rezidenčnih sektorjev, iz pasive pa so razvidni denarni agregati M1, M2, M3. Za razliko od opisanih shem po priporočilih MDS in Denarnega pregleda za Slovenijo je namen prikaza Konsolidirane sheme denarnih finančnih institucij natančna slika denarnih gibanj EVRO področja kot enotnega teritorija. Prikaz predstavlja tudi fleksibilno osnovo za izračun denarnih agregatov za EVRO področje. ECB denarne agregate prikazuje posebej, v drugi tabeli.

S primerjavo ugotavljamo tudi naslednjo pomembno razliko. Shema Denarni pregled za Slovenijo zaenkrat prikazuje le stanja in ne tudi tokov. Slednje priporočajo tako smernice MDS kot tudi Uredbe ECB.

Tabela 18: Primerjava shem aktive in pasive konsolidirane sheme denarnih finančnih institucij po priporočilih MDS, uredbah ECB in v Sloveniji

MDS	ECB	Slovenija
Pasiva		
<i>Pregled depozitnih družb (DCS)</i>	<i>Konsolidirana bilančna shema MFI</i>	<i>Denarni pregled</i>
Obveznosti, vključene v široki denar		Tuja pasiva
1. Gotovina	1. Gotovina v obtoku	Gotovina
2. Denarne vloge (razčlenjene po sektorjih)	2. Vloge centralne vlade	Vpogledne vloge pri bankah
3. Druge vloge (razčlenjene po sektorjih)	3. Vloge drugih rezidentov EVRO področja	M1 Vloge pri BS
4. Vrednostni papirji razen delnic	3.1. Vpogledne vloge	Tolarske hranilne vloge pri BS
	3.2. Vezane vloge	M2 Vezane vloge države pri BS
	3.3. Vloge na odpoklic	
	3.4. Repo posli	
Vloge izven širokega denarja	4. Deleži skladov denarnega trga	M3 Vloge v tuji valuti
Vrednostni papirji razen delnic izven širokega denarja	5. Izdani dolžniški vrednostni papirji	Vrednostni papirji
Posojila	6. Kapital in rezerve	Druge obveznosti
Izvedeni finančni instrumenti	7. Obveznosti do nerezidentov	Omejene vloge
Tržni krediti in predujmi	8. Druge obveznosti	Druga pasiva
Delnice in drug kapital	9. Presežek obveznosti znotraj denarnih finančnih institucij	
Druge postavke neto		

Aktiva

<i>Pregled depozitnih družb (DCS)</i>	<i>Konsolidirana bilančna shema MFI</i>	<i>Denarni pregled</i>
1. Neto tuja imetja Terjatve do nerezidentov Obveznosti do nerezidentov	1. Posojila rezidentom EURO območja 1.1. Vladnemu sektorju 1.2. Drugim rezidentom	Tuja aktiva
2. Terjatve do rezidentov Neto terjatve do centralne vlade Terjatve do centralne vlade Obveznosti do centralne vlade	2. Vrednostni papirji razen delnic 2.1. Vladni sektor 2.2. Drugi rezidenti	Terjatve do države
Terjatve do drugih reziden. sektorjev (razčlenitev po vseh sektorjih)	3. Delnice in drug lastniški kapital 4. Tuja aktiva 5. Opredmetena osnovna sredstva 6. Druga imetja	Terjatve do drugih rezidenčnih sektorjih (posojila, vrednostni papirji)

Vir: Money and Banking Statistics Manual, 2000, str. 92; Regulation (EC) No. 2423/2001 of the European Central Bank (ECB/2001/13), str.7-8; Bilten Banke Slovenije, april 2002, Tabela 1.2.

Ugotovitev: Shema Denarni pregled za Slovenijo je po osnovni logiki nekoliko bližja shemi MDS, kakor tisti, ki jo predpisuje ECB. Aktiva prav tako prikazuje terjatve do nerezidentov in do rezidenčnih sektorjev, pasiva pa je strukturirana tako, da so iz nje razvidni denarni agregati M1, M2, M3. Glede na to, da je slovenski statistični vir zelo dezagregiran, bi bila prilagoditev shemi ECB možna. Predpogoj za to je predhodna dodatna in ustrezna uskladitev statističnega vira. Za prilagoditev standardom novega priročnika MDS in uredbi ECB je treba dodatno zagotoviti tudi prikaz tokov - transakcij po postavkah navedenih shem, kakor tudi informacije, potrebne za izračun le-teh.

MDS dodatno opredeljuje tudi pripravo širše sheme - Pregleda finančnih družb (FCS), ne le denarnih. Slovenija teh shem do sedaj še ni pripravljala. Razlog za to so nepopolni podatki omenjenih finančnih institucij. ECB ne predpisuje priprave konsolidirane sheme finančnih institucij.

5.4. Statistični vir za pripravo denarnih in bančnih statistik

MDS ne definira virov za potrebe denarnih statistik, to področje je prepuščeno konkretnim nacionalnim situacijam. Z razliko od tega je statistični vir za denarne statistike v EMU natančno definiran z uredbami, ki so tudi pravno zavezujoče. ECB z uredbami natančno predpisuje vsebino, frekvenco in roke poročil kakor tudi obveznike poročanja. Poročila, predpisana s strani ECB za potrebe denarne statistike, se uporabljajo tudi za izračun obvezne rezerve, makroprudenčno analizo in pripravo finančnega računa.

Slovenska denarna statistika kot vir za tabele denarnih statistik uporablja mesečno poročilo prometa in stanja na računih, predpisanih s kontnim okvirom za banke in hranilnice, računovodske podatke BS in podatke TIS.

V nadaljevanju bomo govorili predvsem o poročilu Kontni okvir za banke in hranilnice (v nadaljevanju KNB). Natančno ga opredeljuje Sklep o poslovnih knjigah (Uradni list RS, št. 24/02). KNB je kot vir zelo dezagregiran, je pa ravno zaradi tega uporaben na številnih področjih delovanja centralne banke. Po drugi strani je metodološko delo na področju denarnih in bančnih statistik nekoliko bolj zahtevno, kakor če bi prejeli poročilo, ki bi že vsebovalo postavke finančnih instrumentov, ki so ustrezno sektorsko razvrščeni in razčlenjeni po zahtevani ročnosti. KNB je usklajen s sektorizacijo SNA93 in ESA95, ni pa popolnoma usklajen s členitvijo finančnih instrumentov, kot jo predlagata MDS in ECB. Slednja je pri tem nekoliko zahtevnejša.

Trenutno veljaven KNB ne vsebuje vseh postavk oz. računov, potrebnih za sestavo Konsolidirane bilance denarnih finančnih institucij (Slamič, 2001, str. 46). V zvezi s tem ugotavljamo, da KNB ne zagotavlja identifikacije določenih instrumentov in v primeru nekaterih instrumentov tudi ne zagotavlja ustrezne členitve po ročnosti. Iz Kontnega okvira ni možna identifikacija vlog na odpoklic, te so sedaj knjižene k vezanim vlogam z ustrezno ročnostjo. Prav tako ni možna identifikacija repo poslov. Kontni okvir ne zagotavlja ustrezne členitve instrumenta posojil po ročnosti. Posojila so zaenkrat razdeljena le na dve skupini: z ročnostjo do enega leta in z ročnostjo nad enim letom.³¹ Kontni okvir tudi ne omogoča razčlenitve vrednostnih papirjev na aktivni strani bilance po kategorijah: vrednostni papirji denarnega trga in vrednostni papirji razen delnic. Instrument vrednostni papirji je prikazan kot kratkoročne in dolgoročne naložbe v vrednostne papirje, kar pomeni členitev do enega leta in nad enim letom, kar se prav tako ni skladno z zahtevami ECB glede členitve po ročnosti.³²

Poročilo KNB tudi ne zagotavlja informacije po valutah, v katerih originalno nastopajo stanja in tokovi: evro, valute EU razen evra, CHF, USD, JPY in vse preostale valute, ki jih kot dodatno zahtevo izpostavlja uredba ECB. KNB omogoča le identifikacijo instrumentov, ki so originalno izraženi v domači valuti, in tistih, ki so originalno izraženi v tujih valutah.

Glede poročila je potrebno opozoriti tudi na dodatno pomembno razliko. Skladno z uredbo ECB, poročevalci zagotavljajo podatke ne le stanj, pač pa tudi tokov - prikaz dejanskih transakcij po navedenih instrumentih v okviru konsolidirane bilance. Za izračun dejanske transakcije je iz razlike med dvema stanjema potrebno izločiti vplive vrednostnih in drugih spremembe. Slovenska denarna statistika zaenkrat prikazuje le stanja. Obstoječe poročilo KNB sicer vsebuje tudi podatek o toku (promet), vendar pa po obstoječi strukturi informacij iz tega prometa ni možno izluščiti dejanskih transakcij po posameznem finančnem instrumentu. Da bi bilo možno to možno, bi morala BS vzpostaviti še dodatne informacije, ki zadevajo vrednostne in druge spremembe.

³¹ Predpisana členitev instrumenta posojil s strani ECB je: do enega leta, od enega do petih let in nad pet let.

³² Predpisana členitev instrumenta vrednostni papirji brez delnic s strani ECB je: do enega leta, od enega do dveh let in nad dvema letoma.

Za razliko od določil uredbe ECB, ki omogoča oprostitev poročevalskih obveznosti določenih denarnih finančnih institucij, so obvezniki poročanja KNB vse banke, hranilnice in hranilnokreditne institucije v Sloveniji. Po drugi strani pa se podatki hranilnic in hranilnokreditnih služb pri izračunavanju tabel denarnih statistik ne upoštevajo. Skupna bilančna vsota slednjih predstavlja manj kot 2 % celotne bilančne vsote denarnih finančnih institucij v Sloveniji.

Tudi slovensko poročilo za denarne statistike se uprablja ne le za denarne statistike, pač pa tudi za pripravo statistik finančnega računa, statistike tabel medsektorskih tokov, v manjšem segmentu za pripravo plačilne bilance in za delo na številnih drugih področjih centralne banke. Uporablja se tudi za preverjanje pravilnosti poročil, ki jih drugi oddelki prejema neposredno od poročevalcev.

Slovenija kot pridružena članica in bodoča članica EU naj bi vzpostavila statistični vir, ki bo zagotavljal takšne informacije, kot jih zahteva poročilo, ki ga predpisuje ECB. Vse spremembe vira naj bi potekale usklajeno z drugimi oddelki BS, ki za svoje delo obstoječe podatke KNB nujno potrebujejo.

Ugotovitev: Ker novi priročnik MDS ne opredeljuje virov za denarne statistike, smo primerjali statistična vira, ki jih za pripravo denarnih statistik predpisujeta ECB in BS. Navedena vira se razlikujeta že po strukturi. Slovenski vir je za razliko od »evropskega«, ki je po obliki bilančni prikaz, zelo dezagregiran. Nastopa v obliki podatka o prometu in stanju na računih predpisanega kontnega okvira za banke in hranilnice. Obstoječi vir ne zagotavlja identifikacije vseh finančnih instrumentov in ustreznih členitev po ročnosti, ki so potrebni za pripravo konsolidirane bilance denarnih finančnih institucij v okviru EMU. Prav tako ne zagotavlja informacije o stanjih in tokovih v drugih valutah. V okviru KNB je zaenkrat možno ločiti le stanja na računih, ki nastopajo v domači, in tistih, ki nastopajo v tuji valuti. Slovenski vir nadalje ne zagotavlja informacij o vrednostnih spremembah v zvezi s finančnimi instrumenti, ki so potrebni za prikaz dejanskih transakcij v okviru posameznega instrumenta. BS za razliko od ECB predpisuje poročevalsko obveznost vsem denarnim finančnim institucijam v državi. Tako v okviru EU kot v Sloveniji, se poročila namenjena denarnim statistikam uporabljajo tudi za druge namene.

Slovenija kot pridružena članica in EU, naj bi vzpostavila statistični vir, ki bo zagotavljal takšne informacije, kot jih omogoča poročilo, ki ga predpisuje ECB. Vir naj bi zagotovil identifikacijo še nekaterih dodatnih instrumentov in dodatne členitve nekaterih instrumentov po ročnosti. Vir naj bi tudi ne zagotovil informacije stanj in tokov po določenih valutah, ki jih kot dodatno zahtevo izpostavlja Uredba ECB. Vir naj bi dodatno omogočil tudi izračun dejanskih transakcij. Spremembe vira naj ne bi ogrozile obstoječe informacijske podlage, ki jo vir sedaj zagotavlja, saj poročilo uporabljajo tudi druga področja v BS.

6. SKLEP

Slovensko denarno statistiko po dobrih desetih letih obstoja čakajo obsežne spremembe. Te med drugim narekujejo nova priporočila MDS in evropski integracijski procesi. Ti za nas pomenijo usmeritev v smeri obstoječe prakse članic EU in EMU na področju denarnih in bančnih statistik.

Poudariti je treba, da so priporočila MDS mednarodni standard, uredbe ECB pa so ne le to, pač pa predstavljajo tudi zavezujočo pravno podlago. Slednje je razvidno tudi iz samih priporočil oziroma določil omenjenih uredb. MDS postavlja okvirne definicije, pri katerih je nekoliko bolj fleksibilen, dopušča več izjem in poskuša stvari postavljati dovolj splošno, da so ustrezne in sprejemljive za vse članice. ECB pa z vzpostavitvijo denarne unije in zavezujočimi uredbami med drugim vzpostavlja popolnoma enotno in usklajeno metodološko podlago na področju denarnih in bančnih statistik.

Metodološke osnove MDS in ECB za področje denarnih in bančnih statistik so skladne. Do določene mere to velja tudi za denarne agregate in nekoliko manj za konsolidirane bilančne sheme denarnih institucij.

MDS in ECB kot izhodiščni denarni agregat opredeljujeta široki denarni agregat oziroma M3. Definiciji sta v osnovi skladni. MDS je pri opredelitvah instrumenov, ki so vključeni v posamezne denarne agregate, nekoliko bolj ohlapen, saj ne predpisuje natančnih ročnosti instrumentov. Prav tako dopušča določene izjeme v zvezi z vključevanjem vlog nerezidentov. Za razliko od ECB vključuje MDS v denarne agregate tudi instrumente, ki so obveznosti tudi drugih sektorjev, ne le denarnih finančnih institucij. Definicija denarnih agregatov v EMU pa temelji na popolnoma harmoniziranih in enotnih metodoloških osnovah s področja rezidentstva, sektorja, instrumenta in vrednotenja.

Določene razlike v zvezi z zahtevami na področju denarnih statistik med priporočili MDS in določili uredb ECB so evidentne na področju shem - tabel denarnih statistik. MDS in ECB kot najpomembnejšo opredeljujeta konsolidirano bilančno shemo denarnih institucij. Shema MDS je oblikovana tako, da sta iz nje med drugim razvidna definicija in izračun širokega denarnega agregata. Po strukturi je bližja obstoječi shemi denarni pregled (Tabela 1.2.), ki jo pripravlja BS, kakor shemi, ki jo predpisuje ECB. Konsolidirana bilanca denarnih finančnih institucij v EMU je strukturirana tako, da predvsem celovito prikazuje denarna gibanja na EVRO področju in predstavlja definicijsko osnovo za prikaz denarnih agregatov. Denarni agregati, ki iz omenjene sheme niso neposredno razvidni, so zato posebej izkazani v drugi tabeli. Tako MDS kot ECB predpisujeta ne le prikaz stanj, pač pa tudi prikaz transakcij.

Slovenija kot pridružena članica EU naj bi imela do samega sprejema v Unijo že usklajene denarne statistike. Ker naj bi se to po predvidevanjih zgodilo v približno dveh letih, to za

Slovenijo kot tudi za vse ostale pridružene članice pomeni, da bodo na področju prilagajanja denarnih in bančnih statistik verjetno dale prednost zahtevam ECB.

Dodati je potrebno tudi to, da je ECB za centralne banke EVROSISTEMA³³ prevzela funkcijo posredovanja podatkov denarnih in bančnih statistik Mednarodnemu denarnemu skladu. Strokovnjaki iz ECB so za področje denarnih in bančnih statistik pripravili posebne prevedbene tabele, ki »prevajajo« obstoječa poročila, ki jih centralne banke EMU posredujejo ECB, v poročila, ki jih na področju denarnih statistik »zahteva« MDS. Posredovanje podatkov MDS prek prevedbenih tabel za države članice EMU v praksi poteka že nekaj časa. V praktičnem pogledu to za članice pomeni, da jim članstvo v EMU do sedaj ni podvojilo metodologij denarnih tabel in obveznosti poročanja. V praktičnem smislu to tudi za bodoče članice pomeni, da bo potrebna »le« prilagoditev zahtevam ECB.³⁴ ECB naj bi s pomočjo prevedbenih tabel tudi za nove članice prevzela funkcijo poročevalca do MDS. Poudariti je potrebno, da to velja le za poročanje podatkov denarnih finančnih institucij. Tiste države, ki MDS posredujejo tudi poročilo finančni pregled, so preostale podatke, to so podatki v zvezi z nedenarnimi finančnimi institucijami, dolžne MDS posredovati same.

BS, ECB in nova priporočila MDS, kot izhodiščni denarni agregat opredeljujejo M3. Denarne agregate za Slovenijo izračunavamo po »nacionalni« definiciji. Kljub argumentom, da »nacionalne« definicije najboljše odsklikavajo stanje v slovenskem finančnem prostoru, jih bo v določenem času treba prilagoditi harmonizirani definiciji denarnih agregatov v EMU. V zvezi z opredeljevanjem harmoniziranih denarnih agregatov bo treba najprej uskladiti opredelitve denarnih, nedenarnih in nevtralnih sektorjev. Konkretno to pomeni »prenos« centralne vlade iz nedenarnega v nevtralni sektor ter »prenos« hranilnic in hranilnokreditnih služb iz skupine nedenarnih sektorjev v skupino denarnih sektorjev. Prav tako bo treba v posamezne denarne agregate skladno z ročnostjo vključiti tudi vloge v tujem denarju, saj so te sedaj ne glede na ročnost v celoti vključene v M3. Pri izračunu agregatov bo treba upoštevati le vloge z ročnostjo do dveh let. Slednje velja tudi za vloge v tolarjih. Sedanjó opredelitev slovenskih denarnih agregatov bo potrebno razširiti prek meja vlog.

Obstoječi vir za denarne in bančne statistike v Sloveniji ne zagotavlja identifikacije določenih instrumentov in v primeru nekaterih instrumentov tudi ne zagotavlja takšne členitve po ročnosti, kot jo za sestavo konsolidirane bilance denarnih institucij predpisuje ECB. Omenjeno poročilo tudi ne zagotavlja členitve prikaza finančnih instrumentov po določenih valutah, v katerih izvorno nastopajo. Na osnovi slovenskega vira je zaenkrat možna le identifikacija stanj, ki nastopajo v domači valuti, in stanj, ki izvorno nastopajo v tuji valuti. Slovenski vir nadalje ne zagotavlja informacij o vrednostnih spremembah v zvezi s finančnimi instrumenti, kar je potreben podatek za izračun dejanskih transakcij v okviru posameznega instrumenta.

³³ Guideline of European Central Bank, 2000, str.11.

³⁴ Strokovnjaki iz ECB zatrjujejo, da uskladitev z uredbami ECB za področje denarnih in bančnih statistik pomeni avtomatično usklajenost s priporočili novega priročnika MDS.

V bodočnosti bo treba vzpostaviti tudi ustrezne in zanesljive vire v zvezi s podatki nedenarnih finančnih institucij. Slednji so potrebni za pripravo konsolidirane sheme finančni pregled. Omenjena shema je eno izmed priporočil MDS. Slovenija teh statistik, kljub temu da jih je definiral že »stari« priročnik MDS, še ne zagotavlja.

Iz doslej povedanega je več kot jasno, da je ustrezna prilagoditev obstoječega vira nujen predpogoj za prilagoditev na področju prikaza harmoniziranih agregatov in shem denarne statistike. Vendar pa ob tem pa ne gre pozabiti, da omenjeni statistični vir razen denarne statistike uporabljajo tudi druga področja delovanja BS. Vse morebitne novosti in spremembe vira naj ne bi porušile tistih informacij, ki so potrebne za delo v drugih oddelkih. Glede vira je treba upoštevati tudi to, da vsaka sprememba na tem področju ne »prizadene« le centralne banke, pač pa močno »prizadene« tudi obveznike poročanja. To so v Sloveniji banke, hranilnice in hranilnokreditne službe. Pogoste spremembe na tem področju za omenjene institucije pomenijo dodatno delovno obremenitev in dodatne stroške.

V okviru BS je že v teku projekt, povezan s celovitim poročanjem bank, hranilnic in hranilnokreditnih služb. V okviru projekta bo v prvi fazi revidirana potrebna vsebina obstoječih poročil, vključena bodo tudi potencialna nova poročila, ki naj bi postala potrebna s prehodom Slovenije v EU. Na osnovi te faze bo sprejeta odločitev o vrsti in strukturi poročil oziroma vrsti bodočega poročanja BS. V okviru tega bo sprejeta tudi odločitev o strukturi bodočega poročila za denarne statistike. Skladno z načrti in upoštevaje tovrstne izkušnje nekaterih držav, naj bi bil prehod na »novo« poročanje izveden v roku dveh let.

7. LITERATURA

1. Abad Pedro: Implementation of the new statistical framework for the compilation of money and banking statistics in Spain. Statistični dnevi 1998: Statistična podpora pogajanjem Republike Slovenije z Evropsko unijo in strukturni skladi. Radenci : Statistično društvo Slovenije, 1999, str. 406-414.
2. Accession Countries Money and Banking Statistics Methodological Manual. Frankfurt am Main : European Central Bank, 2000. 279 str.
3. Balance of Payments Manual. (Fifth edition). Washington D.C.: International Monetary Fund, 1993. 187 str.
4. Brunken Stefan: Harmonisation requirements for euro area money and banking sector. (Gradivo s seminarja). Frankfurt : Deutsche Bundesbank, 2001. 23 str.
5. Čufer Uroš: Režim deviznega tečaja in bližnji cilj denarne poltike. Bančni vestnik, Ljubljana, 10 (2001), str. 15-18.
6. Davis M.Jeffrey: Macroeconomic Adjustment: Policy Instruments and Issues. Washington D.C. : International Monetary Fund, 1992. 90 str.
7. Dornbusch Rudiger, Fischer Stanley: Macroeconomics, fifth edition. New York : McGraw- Hill Publishing Company, 1990. 828 str.
8. Đerić Ljiljana: OECD pred odločitvijo ali bo sprejela novinke. Delo, Ljubljana, 8.10.2001.
9. ECB: Constitution of the ESCB, History- three stages towards EMU [URL: ecb .int / about/ emu.htm.], 25.11.2001.
10. Eijffinger Sylvester C. W, De Haan Jakob: European Monetary and Fiscal Policy. Oxford : Oxford University Press, 2001. 199 str.
11. Euro area monetary aggregates and their role in the Eurosystem's monetary policy strategy: ECB Monthly Bulletin, Frankfurt am Main, 2(1999), str. 29-46.
12. Euro area monetary aggregates: Conceptual Reconciliation Exercise. Frankfurt am Main : European Central bank, 1999, str. 9.

13. European Money and Banking Statistical Methods. Frankfurt am Main : European Monetary Institute, Eurostat, 1997. 239 str.
14. European System of accounts ESA 1995. B.k : Eurostat, 1996. 382 str.
15. Fabijan Janez: Pomen izpolnjevanja novih zahtev Mednarodnega denarnega sklada v okviru posebnih standardov objavljanja podatkov. Statistični dnevi 2000: Statistična omrežna sodelovanja za večjo evropsko usklajenost in kakovostno sodelovanje, Radenci : Statistično društvo, 2000, str. 390-401.
16. Festić Mejra: Monetarni problemi v majhni odprti tranzicijski ekonomiji. Bančni vestnik, Ljubljana, 3 (2001), str. 8-11.
17. Glatzel Dieter: Statistical Cooperation in the European Monetary Union. Statistični dnevi 2000: Statistična omrežna sodelovanja za večjo evropsko usklajenost in kakovostno sodelovanje. Radenci : Statistično društvo Slovenije, 2000, str. 15-25.
18. A Guide to Money and Banking Statistics in International Financial Statistics. B.k.: International Monetary Fund, 1984. 201 str.
19. Host-Madsen Poul: Macroeconomic Accounts. Washington D.C. : International Monetary Fund, 1979. 99 str.
20. The IMF's Statistical Systems. Washington D.C. : International Monetary Fund, 1991. 599 str.
21. Kleinjung Guenther: The adaptation of national banking statistics to a single European standard. (Gradivo s seminarja). Frankfurt : Deutsche Bundesbank, 2001. 13 str.
22. Manual on Monetary and Financial Statistics (Annotated Outline). B.k. : International Monetary Fund, 1993. 57 str.
23. Manual on Monetary and Financial Statistics (Revised Draft). B.k. : International Monetary Fund. 1996. 352 str.
24. Manual on Monetary and Financial Statistics (Draft). B.k. : International Monetary Fund, 1997. 302 str.

25. Marn Stane: Nekatera pravila, kategorije in problemi sektorizacije institucionalnih enot v statističnem poslovnem registru. Statistični dnevi 1996: Ekonomija- Slovenija- Evropska Unija. Radenci : Statistično društvo Slovenije, 1996, str. 217-226.
26. Marn Stane, Vencelj Stane: Prispevek k sektorizaciji zunajproračunskih skladov in nekaterih agencij v poslovnem registru Slovenije. Statistični dnevi 1997: Nova statistična spoznanja finančne statistike, globalizacija. Radenci : Statistično društvo Slovenije, 1997, str. 76-87.
27. Methodological Manual on Money and Banking Statistics for Accession countries. Frankfurt am Main : European Monetary Institute, 2000. 262 str.
28. Money and Banking Statistics Compilation Guide. Frankfurt am Main : European Monetary Institute, 1998. 32 str.
29. Money and Banking Statistics Sector Manual, guidance for the statistical Classification of customers. Frankfurt am Main : European Monetary Institute, 1998. 166 str.
30. Monetary and Financial Statistics Manual. B.k. : International Monetary Fund, 2000. 148 str.
31. Murn Dušan, Noč Matjaž, Repanšek Borut: Slovenska denarna in bančna statistika. Prikazi in analize, Ljubljana, II/4 (1994), str. 23-40.
32. Murn Dušan: Slovenska denarna in bančna statistika in statistične zahteve Evropske centralne banke. Statistični dnevi 2000: Statistična omrežna sodelovanja za večjo evropsko usklajnost in kakovostno sodelovanje. Radenci : Statistično društvo, 2000, str. 589-598.
33. The Monetary Policy of the ECB. Frankfurt am Main : European Central Bank, 2001. 149 str.
34. Načrt opredelitve denarnih agregatov za Slovenijo. Prikazi in analize, Ljubljana. III/1(1995), str. 11-20.
35. Noč Matjaž: Denarna statistika. Statistični dnevi 1996: Ekonomija – Slovenija - Evropska unija. Radenci : Statistično društvo Slovenije, 1996, str. 172-191.

36. Overview to the Manual on Monetary and Financial Statistics. B.k. : International Monetary Fund, 1997. 61 str.
37. Ribnikar Ivan: Monetarne finančne institucije (MFI). Bančni vestnik, Ljubljana, 4 (2002), str. 44-46.
38. Second Special Money and Banking Statistics Seminar with Central Banks of Accession Countries. Frankfurt am Main: European Central Bank, 2000. 11 str.
39. Slamič Vid: Pomen konsolidirane bilance stanja v sektorju denarnih finančnih institucij v EMU. Bančni vestnik, Ljubljana , 11 (2001), str. 42- 46.
40. Slamič Vid: Konsolidirana bilanca stanja sektorja denarnih finančnih institucij v EMU. Zbornik Statistični dnevi 2001: Novo tisočletje- pripravljenost statistike na razumevanje in merjenje novih pojavov, Radenci : Statistično društvo, 2001, str. 363-373.
41. Statistical information collected and compiled by the ESCB. Frankfurt am Main : European Central Bank, 2000. 51 str.
42. Statistical Requirements for Monetary Union. Frankfurt am Main : European Monetary Institute, 1996. 13 str.
43. Statistical Requirements for stage tree of Monetary Union (Implementation Pacage). Frankfurt am Main : European Monetary Institute, 1996. 33 str.
44. Slovenia-Report on Money and Banking Statistics Mission. B.k.: International Monetary Fund, 1997. 75 str.
45. System of National Accounts 1993. Brussels : Eurostat et al., 1993. 711 str.
46. Žemva Mojca: Pregled priporočil za spremljanje denarnih in finančnih statistik v skladu z novimi priporočili Mednarodnega denarnega sklada. Statistični dnevi 1997: Nova statistična spoznanja finančne statistike, globalizacija. Radenci : Statistično društvo Slovenije, 1997, str. 110-118.

8. VIRI

1. Annual Report 2000. European Central Bank, 2001, str. 215.
2. Bilten Banke Slovenije. Ljubljana : Banka Slovenije, različne številke.
3. CESTAT Statistical Bulletin. Ljubljana : Statistični urad RS, 3(2001), 121 str.
4. Compendium: Collection of legal instruments. Frankfurt am Main : European Central Bank, 1999. 127 str.
5. Finančni trgi. Ljubljana : Banka Slovenije, različne številke.
6. Guideline of the European Central Bank. Frankfurt am Main : European Central Bank, 2000. 178 str.
7. Interna gradiva Banke Slovenije.
8. Main Economic Indicators. Paris : OECD, 1(2001), 288 str.
9. Monthly Bulletin, European Central Bank, različne številke.
10. Predlog uredbe o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije institucionalnih sektorjev (Gradivo). Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 1998. 33 str.
11. Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001. Ljubljana : Banka Slovenije, 2001. 95 str.
12. Regulation (EC) No.2819/98 of the European Central Bank concerning the consolidated balance sheet of the monetary financial institutions sector (ECB/1998/16); (EC) No 1921/2000 (ECB/2000/8); (EC) No.2423/2001 (ECB /2001/ 13).
13. Sklep o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/02).
14. Sklep o kontnem okviru za banke in hranilnice (Uradni list RS, št. 24/02).

15. Sklep o usklajevanju hranilnikreditnih služb z določbami zakona o bančništvu (Uradni list RS, št. 109/99).
16. Standardna klasifikacija dejavnosti. Ljubljana : Statistični Urad Republike Slovenije, 1996. 199 str.
17. Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije institucionalnih sektorjev (Uradni list RS, št. 56/98).
18. Zakon o Banki Slovenije (Uradni list RS, št. 3/91).
19. Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 5/99, 59/01).
20. Zakon o hranilnokreditnih službah (Uradni list RS, št. 4/90-1).

PRILOGA

Povzetek razvrstitve subjektov po institucionalnih sektorjih v Sloveniji

Vsebina sektorjev Kontnega okvira za banke in hranilnice so definirani s sektorji in podsektorji Standardne klasifikacije institucionalnih sektorjev. Avtor Uredbe o uvedbi in uporabi Standardne klasifikacije je Statistični urad Republike Slovenije (Ur.L.RS 56/98), ki skladno z Uredbo posamezne institucionalne subjekte razvršča po sektorjih.

Preglednica povzema splošna pravila razvrstitve subjektov. Zaradi izjem priporočamo uporabo celotnega zapisa Statističnega urada.

1. GOSPODARSTVO

S.11 Nefinančne družbe (podjetja)

V ta sektor sodijo pravne osebe - nefinančne družbe, ki so tržni proizvajalci in katerih glavna dejavnost je proizvodnja blaga in nefinančnih storitev. To so:

S.11001 Nefinančne družbe pod javnim nadzorom (RTV Slovenije, Javna komunalna, Aerodrom, Pošta Slovenije, Telekom...)

Sem sodijo poleg gospodarskih družb tudi ljudske univerze in tisti domovi starejših občanov in dijaški domovi in inštituti, ki več kot polovico tekočih stroškov pokrivajo s prispevki občanov. Ostali dijaški dijaški domovi, Inštituti so v skupini S.13113.

S.11002 Domače zasebne nefinančne družbe;

S.11003 Nefinančne družbe pod tujim nadzorom;

S.11009 Nefinančne družbe v procesu lastninskega preoblikovanja.

2. BANKE

S.121 Centralna banka;

S.122 Druge monetarne finančne ustanove (poslovne banke, hranilnice in hranilnokreditne službe).

3. DRUGE FINANČNE INSTITUCIJE

S.123 Drugi finančni posredniki:

vzajemni skladi,
investicijske družbe,
pooblaščenice investicijske družbe,
podjetja, ki se ukvarjajo s finančnim najemom (leasingom).

(matična številka. in

5986010000 Kapitalni sklad d.d.

S.124 Pomožni finančni posredniki:

borzposredniške hiše,
menjalnice,
borze
in

(matična številka.)

5022061000 Agencija za plačilni promet RS skupaj s podružnicami,

5893194000 Klirinško depotne hiša d.d.

S.125 Zavarovalnice in pokojninski skladi:

zavarovalnice skupaj s poslovnimi enotami, filialami, predstavništvi
in

(matična številka.)

5665493000 Slovenska izvozna družba,

1243853000 Sklad dodatnega pokojninskega zavarovanja,

4. DRŽAVA

4.1. Enote centralne ravni države

S.1311 Enote centralne ravni države

S.13111 Neposredni uporabniki državnega proračuna

Sem sodijo:

Vlada,
Urad predsednika vlade,
Državni zbor,
Ministrstva,
Različni uradi Republike Slovenije,
Sodniki, sodišča in tožilstva,
Republiški zavodi,
Inšpektorati,
Carinska uprava Republike Slovenije in njene izpostave,
Uprava za notranje zadeve,
Sodniki, sodišča in tožilstva,
Varuh človekovih pravic,
Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

S.13112 Državni skladi

Sem sodijo:

(matična številka.)

5539153000 Stanovanjski sklad RS,

5727847000 Slovenski odškodninski sklad Ljubljana,

5729963000 Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov R. Slovenije Ljubljana,

5717892000 Sklad za pomoč otr. žrtev voj. agresije na RS v letu 1991,

5425077000 Slovenska razvojna družba d.d. Ljubljana,

5523362000 Sklad RS za razvoj malega gospodarstva Ljubljana,
5854067000 EKO Sklad RS d.d. Ljubljana,
5860725000 Filmski sklad Republike Slovenije Ljubljana,
1233661000 Sklad Republike Slovenije za ljubiteljske kulture in njegove območne izpostave.

S.13113 Druge enote centralne ravni države

Osnovne šole,
Poklicne, srednje šole in gimnazije,
Višje in visoke šole,
Univerza,
Glasbene šole,
Inštituti,
Dijaški domovi,
Domovi upokoencev,
Centri za socialno delo,
Gledališča
Galerije (glej celoten zapis, nekateri so tudi na lokalni ravni države)
Muzeji (glej celoten zapis, nekateri so tudi na lokalni ravni države)
Arhivi,
Triglavski narodni park,
Narodna univerzitetna knjižnica v Ljubljani, Univerzitetna knjižnica Maribor in Centralna tehnična knjižnica

in

5526329000 DARS d.o.o. Celje,

in

republiške agencije:

(*matična številka.*)

5425069000 Agencija RS za prestrukturiranje in privatizacijo,
5958300000 Agencija RS za revidiranje lastninskega preoblikovanja,
5526329000 Agencija RAO Ljubljana.
5833566000 Agencija za trg vrednostnih papirjev Ljubljana

4.2. Enote lokalne ravni države

S.1313 Enote lokalne ravni države

S.13131 Neposredni uporabniki proračunov občin

krajevne skupnosti,
občine,
mestne četrti,
vaške skupnosti,
krajevni uradi različnih lokalnih skupnosti,
gasilska društva različnih lokalnih skupnosti,

S.13132 Skladi lokalne ravni države

Stanovanjski skladi lokalnih skupnosti,
Skladi stavbnih zemljišč lokalnih skupnosti,
Razvojni skladi lokalnih skupnosti,
Skladi za razvoj obrti in malega gospodarstva lokalnih skupnosti,
Skladi za intervencijo v kmetijstvu lokalnih skupnosti,
in ostali skladi lokalnih skupnosti.

S.13133 Druge enote lokalne ravni države

otroški vrtci,
knjižnice lokalnih skupnosti,
športni zavodi lokalnih skupnosti
in
muzeji (glej celoten zapis, večina muzejev je v S.13113)
galerije (glej celoten zapis, večina galerij je v S.13113)

4.3. Skladi socialnega zavarovanja

S.1314 Skladi socialnega zavarovanja

Sem sodijo: (*matična številka.*)

5156700000 ZPIZ Slovenije in njegove območne enote,
5554195000 ZZZS in njegove izpostave,
1198459000 Jamstveni sklad Republike Slovenije,

in

zdravstveni domovi,
splošne, specialistične in zobne ambulante, dispanzerji,
bolnišnice,
lekarne (le tiste, ki so v sklopu bolnišnic, ambulant, ostale so v S.11),
institucije povezane z zdravstvenim varstvom (fizioterapije, laboratoriji, patronažne službe).

5. GOSPODINJSTVA

S.14 Gospodinjstva

S.141 Delodajalci
S.142 Delavci za lasten račun
S.143 Zaposleni
S.144 Prejemniki dohodkov od premoženja in transfernih dohodkov
S.1441 Prejemniki dohodkov od premoženja
S.1442 Prejemniki pokojnin
S.1443 Prejemniki drugih transfernih dohodkov
S.145 Ostali

Podatki SURS tega sektorja zajemajo v glavnem samostojne podjetnike.

6. NEPROFITNI IZVAJALCI STORITEV GOSPODINJSTVOM

S.15 Neprofitne ustanove, ki oskrbujejo gospodinjstva

Sem sodijo: Politične stranke,
Sindikati,

Stanovska in poklicna združenja,
Društva,
Klubi,
Zveze,
Humanitarne organizacije,
Cerkvene skupnosti.

7. TUJE OSEBE - nerezidenti

Nerezidenti Republike Slovenije so:

- fizične osebe, ki nimajo stalnega bivališča v Sloveniji, razen tistih z veljavnim delovnim dovoljenjem v Sloveniji za obdobje 6 mesecev ali več;
- fizične osebe s stalnim bivališčem v Sloveniji, ki imajo uradno dovoljenje za delo ali bivanje v tujini;
- pravne osebe s sedežem v tujini razen diplomatsko - konzularnih in ostalih predstavnikov, ki jih financira slovenska vlada ter slovenski državljani zaposleni pri njih vključno z njihovimi družinskimi člani;
- predstavništva in poslovne enote slovenskih podjetij, ki opravljajo v tujini stalno dejavnost, za tisti del dejavnosti, ki jo opravljajo v tujini;
- predstavništva in poslovne enote tujih podjetij v Sloveniji, razen za tisti del njihovih dejavnosti, ki jih stalno opravljajo v Sloveniji;
- diplomatska, konzularna in ostala predstavništva tujih držav ali mednarodnih organizacij v Republiki Sloveniji, ki jih financirajo ali sofinancirajo tuje vlade in tuji državljani zaposleni pri njih, kot tudi njihovi družinski člani.